

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΜΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

ΥΠΟ

Α. Δ. ΣΙΔΕΡΙ

1. Ὁ ἱστορικὸς χαρακτὴρ τῆς ἐπιστήμης, τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἐθνικὸς τοιοῦτος (1) ἐπιβάλλει ἀναντιρρήτως τὴν ἱστορικὴν μελέτην τῶν διαφόρων δημοσιονομικῶν θεσμῶν καὶ συστημάτων, ἐξ ἧς φωτίζεται ἥ τε παρούσα θέσις καὶ ἡ μέλλουσα προοπτικὴ τῆς Δημοσιονομικῆς δρᾶσεως τοῦ Κράτους καὶ αἱ κατευθύνσεις αὐτῆς. Ἡ δρᾶσις αὕτη, πολιτικοοικονομικὴ κατ' ἐξοχὴν ὑπέκειναι μὲν καὶ δέον νὰ ὑπέκλῃ εἰς τὴν θεωρητικὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπόδειξιν, οὐχ' ἦτον ὅμως, ὥς πᾶν κοινωνικὸν γεγονός συναρτᾶται πρὸς τὸ παρελθόν, κοινωνικῶς καὶ ψυχολογικῶς, κατὰ τὸν κοινωνιολογικὸν νόμον τῆς συνεχείας (2). Τὸ παρελθόν, τὸ συντελεσμένον ἤδη κοινωνικὸν γεγονός, ἡ παράδοσις, ἡ ἔξις, βαρύνουν ἐπὶ πάσης περαιτέρω κοινωνικῆς πράξεως, οἷαν ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ εἰδικώτερον ἡ δημοσιονομικὴ δρᾶσις.

Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορικὴ μελέτη τῶν δημοσιονομικῶν μας θεσμῶν γενετικῶς καὶ ἱστορικοεξελικτικῶς εἶναι ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς θεωρητικῆς αὐτῶν ἐπεξεργασίας καὶ μελέτης. Ἐν τῷ παρόντι συντόμῳ μελετήματι ἐξετάζεται ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς Γεωργικῆς μας φορολογίας, νοουμένης, ὡς τοιαύτης τῆς ἐγγείου φορολογίας καὶ ἐν γένει πάσης φορολογίας, ἥτις πλήττει τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, τὰ γεωργικὰ κεφάλαια ἢ τὸ εἰσόδημα τοῦ ἀγρότου—γεωργοῦ (καλλιεργητοῦ), τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν γεωργικὴν του οἰκονομίαν γενικῶς καὶ τὴν γεωργικὴν του ἐπιχείρησιν (3). Συνεπῶς ἡ δασικὴ φορολογία δὲν ἐξετάζεται ἐνταῦθα, τῆς δασοπονίας μὴ ἀποτελούσης μέρος τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ ἰδιαιτέραν ἀγροτικὴν ἐκμετάλλευσιν.

2. Ἡ φορολογία τῶν Γεωργικῶν μας προϊόντων ἰδίως κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐστρηρίχθη ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἰσχυράσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ αὐτὴν ἐσυνέχισε.

Ὅταν οἱ Τοῦρκοι κατέκτησαν τὴν Ἑλλάδα διετέλουν ὑπὸ Φεουδαλικὸν σύστημα, ὅπερ εἶχον παραλάβει παρὰ τῶν Σελδζούκων. Τὸ σύστημα τοῦτο ὁ

(1) Τὸν χαρακτὴρα τοῦτον ἐτόνισε κατ' ἐξοχὴν ὁ καθηγ. 'Α. Ἀνδρεάδης, δούς καὶ τὴν ἱστορικογενετικὴν ταύτην κατεύθυνσιν εἰς τὴν νεαρὰν παρ' ἡμῖν ἐπιστήμην τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας Βλ. καὶ 'Α. Ἀνδρεάδης: Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Δημοσ. Οἰκονομίας, Ἀθῆναι 1918 ἐν προλόγῳ.

(2) V. P a r e t o—Traité de sociologie générale—Lausanne 1917 § 1447 κ.ε. G i d d i n g s—The principles of Sociology—New York 1921 σ. 400, 412

(3) Α. Δ. ΣΙΔΕΡΙ—Γεωργικὴ Φορολογία, Ἀθῆναι 1930 σ. 11.

Βαγιαζήτ ὁ Α'. (1397) εἰσήγαγε τὸ πρῶτον εἰς Θεσσαλίαν, ὁ Μουράτ ὁ Β'. ἐπέβηεν εἰς Ἡπειρον, Ἄρταν καὶ Ἀκαρνανίαν καὶ ὁ Μωάμεθ ὁ Β'. ἐπὶ τῆς ὑπολοίπου Ἑλλάδος (1). Καταλύοντες οὗτοι τὴν κληρονομίαν τῶν Ἑλλήνων ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τῶν Φράγκων εὐγενῶν (2) διένειμαν τὴν Ἑλλάδα εἰς φέουδα (τιμάρια καὶ ζιαμέτια), ἅτινα παρεχώρησαν εἰς Τούρκους τιμαριούχους (σπαχῆδες) εἰς ἀμοιβὴν τῶν πολεμικῶν αὐτῶν ὑπηρεσιῶν (3) κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φεουδαρχισμοῦ, ὅστις ἦτο σύστημα *terrien et militaire* (4) διὰ τὴν τότε σημασίαν τῆς γῆς, ὡς μέτρου τῶν οἰκονομικῶν ἀξιών καὶ τῶν κοινωνικῶν διακρίσεων.

Τῶν κατακτηθεισῶν γαιῶν, αἵτινες κατὰ τὴν Μουσουλμανικὴν θεοκρατικὴν ἀντίληψιν ἀνήκουσι τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἐπὶ γῆς ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ, τῷ Σουλτάνῳ, ἄλλαι μὲν ἐδωρήθησαν τοῖς πιστοῖς κατὰ πλήρη κυριότητα (μόσουλκ), ἄλλαι αἱ ὀρεῖναι καὶ δυσπρόσιτοι ἀφέθησαν τοῖς χριστιανοῖς (5) (κεφαλοχώρια) κατὰ πλήρη κυριότητα καὶ ἄλλαι ἀπέμειναν τῷ Σουλτάνῳ καὶ ἄλλαι τέλος ἐδωρήθησαν τοῖς ἀνωτέρω τιμαριούχοις οὐχὶ κατὰ κυριότητα (6). Ἡ ἐπὶ τῶν γαιῶν τούτων φορολογία ἦτο γενικῶς ἡ δεκάτη, ἥτοι 10 ο/ο ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων (7). Διαιροῦνται δὲ κατὰ ταῦτα αἱ γαῖαι αὗται:

(1) G. F i n l a y—History of Greece under Othoman and Venetian Domination—Edimburg 1856 σελ. 1-2.

(2) Περὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Τιμαριωτισμοῦ βλ. Κ. Π α π π α ρ η γ ο π ο ὕ λ ο υ Ἱστορία Ἑλλήν. Ἔθνους Ε'. σελ. 17, 93, 97, 252—καὶ Π. Κ α λ λ ι γ ᾱ Μελέται καὶ Λόγοι, Ἀθῆναι. W. M i l l e r—Ἡ Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι (Μετάφρασις Σ. Λάμπρου), Ἀθῆναι 1909-1910 σ. 20.

(3) G. F i n l a y αὐτόθι σελ. 6.

(4) βλ. Ch. M o r t e t λέξ. Féodalité ἐν La Grande Encyclopedie.

(5) C. F i n l a y—ἐνθ. ἀνωτ.

(6) «Διὰ τῶν μέτρων τούτων, λέγει ὁ Finlay, ἡ Ἑλλὰς ὑπετάγη ἐντελῶς εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ ἐξηφανίσθησαν καὶ τὰ τελευταῖα ἰχνη τῶν πολιτικῶν τῆς θεσμῶν καὶ τῆς διοικήσεώς της, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους Αὐτοκράτορας, τοὺς Βυζαντινοὺς, τοὺς Φράγκους πρίγκηπας, τὸν Κώδικα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὰ Βασιλικά τοῦ Λέοντος καὶ τὰς Ἀσείζας τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἡ Ἑλλὰς διενεμήθη εἰς διαφόρους πασάδες ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ρούμελης. Οἱ Ἕλληνες, ὡς ἔθνος, ἔσβυσαν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, λυπηρὰ ὁμοιομορφία διαγωγῆς καὶ σκέψεως» (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 6).

(7) Ἡ καταγωγή τῆς δεκάτης ἀποδίδεται εἰς τὸν ἱερὸν νόμον καὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ προφήτου (βλ. P a d e l a n d S t e e g De la legislation foncière Ottomane—Paris 1904 p. 14), ὡς φόρος θρησκευτικὸς κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν θρησκευτικὸν παράδειγμα (βλ. ἀνάλογον ἱερὰν φορολογίαν παρ' Ἰσραηλίταις ἐν Γραφῇ: Δεύτερον XIV. 28, XXVI, 14, Γενεσ. XIV 20, XXVIII, 22, ἔξοδον XXII. λευϊτικά XXVIII, Ἀριθμ. XXVIII, XXX). Περὶ τῆς δεκάτης ἐν τῇ σιτρακικῇ οἰκονομίᾳ παρ' Ἑλλήσι βλ. Ἀ ν - δ ρ ε ᾱ δ ο υ: Ἱστορ. Δημ. Οἶκον. Ἀθῆναι 1918 σελ. 87, περὶ ἐγγείου φορολογίας καὶ κτηματολογίου παρὰ Βυζαντινοὺς. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ: Μαθήματα Δημ. Οἰκονομίας ἐκδ. Λαδᾶ—Ἀθῆναι 1914 σ. 251, παρὰ τῇ Βενετοκρατ. θέσει Ἑλλάδι. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ: Οἶκον. Διοίκησις Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας, Ἀθῆναι 1914 Τόμ. Α'. σελ. 63—64, Β'. σελ. 120, 145, 176, 213.

I. Εἰς γαίᾳς μούλκ, πλήρους ἰδιοκτησίας, περιελθούσας κατὰ τὴν κατὰ-κτησιν εἰς χεῖρας μουσουλμάνων καὶ ὑποκειμένας εἰς τὴν δεκάτην.

II. Εἰς γαίᾳς ἀφεθείσας εἰς μὴ μουσουλμάνους (ἔρξι χαράτς) καὶ ὑποκειμένας εἰς διττὸν φόρον, χαράτς καὶ δεκάτης, ὅστις ἀνεβίβαζε τὴν φορολογικὴν ταύτην εἰσφορὰν τῶν ἀπίστων μέχρι 30 οἱο τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου.

III. Εἰς τὰς δημοσίας γαίᾳς (ἔρξι μιρί), τὰς ἀφεθείσας εἰς τοὺς τιμάρι-ούχους (σπαχῆδες) κατὰ τὸν ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς τιμαριωτικὸν κώδικα (κανουνὶ τιμάρ). Οἱ τιμαριούχοι οὗτοι μόνον τὴν νομὴν εἶχον, τῆς κυριότητος ἐπιφυλασσομένης τῷ Δημοσίῳ, ὑπεξεμίσθουν δὲ τὰς γαίᾳς ταύτας ἢ ἔδιδον εἰς ἀγροληψίαν εἰς τοὺς χριστιανούς—τοὺς καὶ ἔκπαλαι συνήθως ἀγρολήπτας ἢ ἰδιοκτῆτας—παρ' ὧν εἰσέπραττον οὐ μόνον τοὺς ἐγγείους φόρους, ἀλλὰ καὶ ἄλλας εἰσφοράς, ὡς τὴν σ α λ α ρ ι ἄ ν φόρον εἰς εἶδος ἐπὶ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν καὶ τὴν σ π έ ν τ ζ α ν κεφαλικὸν φόρον (1).

Οἱ φόροι οὗτοι ἦσαν οἱ νόμιμοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ μόνοι. Πάντες οἱ φόροι, λέγει ὁ ἱστορικὸς τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως Χάμμερ, διαίρουνται εἰς τὰς Μουσουλμανικὰς χώρας εἰς α) ν ο μ ί μ ο υ ς (ρουσοῦμ σεριγέ), οἵτινες καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Κορανίου καὶ τῶν θεμελιωδῶν νόμων, β) εἰς τοὺς α ὕ θ α ι ρ έ τ ο υ ς (τεκαλίφι οὐρφουγέ), οἵτινες θεσπίζονται διὰ κοινῶν νόμων (Κανουνὶ) καὶ λέγονται διὰ τοῦτο φόροι τοῦ Διβανίου καὶ γ') τοὺς μῆτε διὰ τοῦ Κορανίου, μῆτε ὑπὸ Κανουνὶ τεθέντες τοὺς φόρους δ β α ν ι (παρεισπράξεις), οἵτινες εἰσεπράττοντο ὑπὸ τῶν διαφόρων Κρατικῶν ὀργάνων ἢ ἰσχυρῶν (2).

Οἱ φόροι οὗτοι πάντως εἰσεπράττοντο δι' ἐνοικιάσεως, ἐνοικιασταὶ δὲ συνήθως ἦσαν οἱ ἴδιοι οἱ βεοβόδαι.

Πλὴν τούτων οἱ ἄπιστοι (μὴ Μουσουλμάνοι) ἐπλήρωνον καὶ φόρους ἐπὶ τῶν προβάτων καὶ λειβαδίων, ἐπὶ τῶν χειμαδίων, μελισσῶν, καπνοῦ, ὀριζώνων, χέρσων καὶ ἀγεωργήτων ἐκτάσεων, (3) φόρους ποικίλλοντας εἰς ποσοστὰ κατὰ διαφόρους ἐπαρχίας, τοσοῦτον, ὥστε καθὼς παρατηρεῖ ὁ Χάμμερ, ὑπῆρχον τόσαι φορολογικαὶ νομοθεσίαι, ὅσαι καὶ ἐπαρχιαί, εἰσεπράττοντο δὲ κατὰ τὸ διανεμητὸν σύστημα (4).

(1) Σ. Σ ω τ η ρ ο π ο ὕ λ ο υ--Διατριβὴ περὶ τῆς ἐγγείου φορολογίας ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1861 σελ. 7—Ν. Μ ο σ χ ο β ά κ η—Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθῆναι 1882 σ. 24—25—Α. Ἀ ν δ ρ ε ά δ ο υ—Ἡ Οἰκονομ, διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας «Παναθηναία» 1909 ἀρ. 208—209.

(2) βλ. Ἀ ν δ ρ ε ά δ η ν ἐνθ. ἀνωτ.

(3) Κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς κώδικα τὸν ὑπὸ Ἀχμέτ κυρωθέντα «Κώδικα τῶν ἀπίστων» Ραγια Κανουνὶ (βλ. Ἀ ν δ ρ ε ά δ η ἐνθ. ἀνωτ.)

(4) Χ ά μ μ ε ρ. Ἱστορία Ὀθωμ. Αὐτοκρ. (μεταφρ. Κροκιδά) Ἀθῆναι 1873 Τομ. Δ'. σελ. 426, 428. — Ν. Μ ο σ χ ο β ά κ η ἐνθ. ἀν. σελ. 80. Κατὰ τὸν Leake αἱ βοσκαὶ ἐπλήρωναν 1) 2 ἄσχρο κατὰ κεφαλὴν ζώου (βλ. W. L e a k e.—Travel in the Morea—London 1830 Τομ. Α' σελ. 16.

Πλὴν τῶν φόρων τούτων τὰ γεωργικὰ προϊόντα ἐπλήρωνον καὶ τέλη ἐξαγωγικά, (καθὼς καὶ πᾶν ἐξαγόμενον εἶδος), ἅτινα ἀπετέλουν ἔγγειον ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς φόρον, ἀνερχόμενον εἰς 2 1)2 ο)ο διὰ τοὺς Μουσουλμάνους καὶ 5ο)ο διὰ τοὺς Χριστιανούς· καὶ Ἑβραίους (1) πλὴν τῶν παραιοπραξέων (ἀβανί), αἵτινες ἠϋζανον τοὺς φόρους τούτους καὶ ἐδυσχέραινον τὸ ἐμπόριον βαρύνουσαι καὶ τὴν κίνησιν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν προσώπων καὶ δὴ τῶν ἐμπορευομένων (2).

Παρ' ὅλα ταῦτα τὸ ἐξαγωγ. ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος (εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων κυρίως) ἦτο λίαν ἀνεπτυγμένον. Ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον μαστίχης εἰς τὴν Εὐρώπην, μεταξωτῶν καὶ μεγάλων δαμασκηνῶν (damasques) εἰς Μπαρκαριὰν ἐκ Χίου (3), μετάρης ἐκ Πατρῶν—30 μπάλες κατ' ἔτος—δεσμμάτων, μέλιτος, κηροῦ μαλλίου, τυροῦ, ἐλαίου, καπνοῦ, κριθῆς ἐκ Ναυπάκτου, μέλιτος ἐξ Ἀθηνῶν (4), τυροῦ καὶ ζαχαροκαλάμου ἐκ Κρήτης (5), μετάρης ἐκ Τήνου (6), ἀραβοσίτου καὶ βυλανιδίου ἐκ Σάμου (7), βάμβακος, καπνοῦ, σίτου, μαλλίου ἐκ Θεσσαλονίκης (8), σταφίδος ἐκ Πατρῶν καὶ Κορίνθου, ὧν ὁ ἀληθὴς ἐξαγωγικὸς δασμὸς εἶχε φθάσει 27ο)ο, μεταξωτῶν καὶ νημάτων ἐκ Θεσσαλίας, κηροῦ ἐκ Χαλκιδικῆς, ὀπίου ἐκ

(1) Τοὺς φόρους τούτους ἐξαγωγῆς κρίνων ὁ Finlay (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 27) παρατηρεῖ : «ὁ μέτριος οὗτος φόρος ἐνεθάρρυνε τὸ ἐμπόριον τοῦ Ὄθωμαν. Κράτους ναυτίλῃσι μεγάλως κατὰ τὴν 16 καὶ 17 ἑκατονταετηρίδα. Ἄν καὶ τὰ ἐμπορικὰ τέλη (ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς) ἦσαν διὰ τοὺς ἀπίστους διπλᾶ, πράγματι ἦσαν τόσον μέτρια, ὥστε ἡ διαφορὰ εὐκόλως συνεψηφίζετο ἀπὸ τὰς ἐμπορικὰς συμφωνίας μὲ ξένους ἐμπόρους, ὁ P o u q u e n i l l e (Voyage en Morée etc. pendant les années 1798-1801. Paris 1803 ὑπολογίζει ὅτι τὰ 8)10 τῆς παραγωγῆς τῆς σταφίδος Πελοποννήσου (42.500 στατ.) ἐξήγοντο.

(2) Ὁ ἐκ τῶν ταξιδιωτῶν καὶ περιηγητῶν S p o n ὁμιλῶν περὶ Πατρῶν λέγει : «ὶδὼν με ὁ Βοεβόδας Πατρῶν Ἀβδ' Ἀγᾶς μὲ ἐκάλεσε δι' ἐνὸς διερμηνέως καὶ με ἠρώτησε μέσφ' ἐνὸς Ἑβραίου τί θέλω καὶ τί ἤλθα νὰ κάμω. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι εἰμαι ἱατρὸς καὶ ὅτι εἰμαι περαστικός, ὁ διερμηνεὺς μοῦ εἶπε ὅτι πρέπει νὰ χαρίσω κάτι εἰς τὸν Ἀγᾶ, ἀφοῦ ἔμεινα εἰς τὴν πόλιν. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι δὲ ν ε ἷ μ α ι ἔ μ π ο ρ ο ς. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χαλῆ—Μπαση, τελώνου μᾶς ἀφῆρεσε τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου διὰ νὰ μᾶς ὑποχρεώσῃ νὰ πληρώσωμεν τὸν φόρον ἂν θὰ ἡγοράζαμεν ἐμπορεύματα (J. Spon & G. Wheler Voyage d' Italie, de Dalmatie et du Levant fait aux années 1675—1676 Lyon 1678 Τομ. Α'. σελ. 9—27). Ἐπίσης διὰ τὴν Ἀμφισσαν λέγει «ὅταν ἀπεβιβάσθῃμεν ὁ Τελώνης μᾶς ἐπῆρε 2 γρόσια τοῦ καθενός, ἂν καὶ τοῦ εἴπαμεν ὅτι δὲν ἤλθομεν δι' ἐμπόριον (αὐτ. σελ. 47)

(3) Spon & Wheler ἐνθ. ἀν. σελ. 195.

(4) Spon & Wheler ἐνθ. ἀν. Τομ. Β'. σελ. 9, 20, 202.

(5) B e r. R a u d o l p h —The present State of the islands in the Archipelago. Oxford 1687 σελ. 85, 92.

(6) P i t t o n d e T o u r n e f o r t.—Relation d' un voyage du Levant Τομ. 3 Lyon 1727. Τομ. Β'. σελ. 47.

(7) T o u r n e f o r t αὐτόθι σελ. 106.

(8) F e l i x B e a u j o u r.—Tableau du commerce de la Grèce en 1787—1797—Paris 1800 Τομ. Α'. σελ. 53, 158.

Θεσσαλονίκης, δερμάτων (maroquins rouges des peaux de loucs et chèvres) ἐκ Λαρίσσης καὶ ταπήτων ἐκ Λαρίσσης (1).

Εἰς τοὺς ἀναφερθέντας ἐγγεῖους φόρους προσθετέον καὶ τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας (βαρέως καὶ κακοτρόπως) εἰσπραττομένους ἐγγεῖους φόρους καὶ τοὺς κοινοτικοὺς τοιοῦτους (2).

Ἡ δεκάτη ὄθεν ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, οἱ ἀναφερθέντες ποικίλοι φόροι βοσκῶν, προβάτων μελισσῶν καὶ οἱ ἐξαγωγικοί δασμοὶ πληρώνομενοι κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐξαγομένου προϊόντος (ad valorem) ἀπετέλουν τὴν βαρύνουσαν τὰ γεωργικὰ προϊόντα φορολογίαν. Συνήθης δὲ τρόπος εἰσπράξεως αὐτῶν ἦτο ἡ ἐκμίσθωσις, ἀναδεικνυμένων συνήθως μισθωτῶν αὐτῶν τῶν διοικητικῶν ὀργάνων τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους.

3. Ἡ χησάσης τῆς σάλπιγγος τῆς ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἐπαναστάσεως δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἄθικτος καὶ ἡ φορολογία. Καὶ ἀμέσως μὲν ἅμα τῇ Ἐπαναστάσει τὸ φορολογικὸν σύστημα ἔμεινε προσωρινῶς τὸ αὐτό, ὡς ἐπὶ Τουρκοκρατίας (3), καταργηθέντος μόνον τοῦ κεφαλικοῦ φόρου (χαράτζ), ὅστις εἶχε δουλικὸν χαρακτῆρα, ὡς καὶ τῶν αὐθαιρέτων παρειαπράξεων (4), διὰ θεσπίσματος δὲ τοῦ Βουλευτικοῦ (ἀρ. 10 ἀπὸ 26 Ἀπριλίου 1822) ὠρίσθησαν οἱ ἔγγειοι φόροι ὡς ἑξῆς:

(1) Ἀπὸ καρποῦς καὶ γεννήματα καὶ ὅλα τὰ προϊόντα τὸ ἓν εἰς τὰ δέκα.

(2) Ἀπὸ ὀρυζία δύο εἰς τὰ δέκα.

(3) Ἐξ ἐθνικῶν κτημάτων τρία εἰς τὰ δέκα (5).

Τῶν φόρων τούτων ἐξηροῦντο τὰ μικροκτήματα τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὰς οἰκογενειακὰς μόνον ἀνάγκας τοῦ ἀγρότου (6). Διετίθεντο δὲ οἱ φόροι οὗτοι δι' ἐνοικιάσεις, τοῦ φορολογουμένου ὄντος ὑποχρέου νὰ μεταφέρῃ τὸν

(1) Beaupour αὐτόθι σελ. 231--233, 250--267, 291, 317.

(2) Πρόγα ἡ σιτεία, 10--12 παράδες κατὰ οἰκογένειαν ἢ ἡμίσειαν λίτρον μετάξης (βλ. Ν. Μοσχοβάκη ἐνθ. ἀν. σελ. 61, 85).

(3) Ἀ. Ἀνδρεάδου—Δημοσία Οἰκονομία καὶ Στατιστικὴ ἐκδ. Λαδᾶ, Ἀθῆναι 1914 Μέρος Β', σελ. 9.

(4) Δ. 19 Ἰανουαρίου 1822. Κατὰ τὸ ἀρθ. 8 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου (Σύνταγμα 1 Ἰανουαρίου 1822) ὅλαί αἱ εἰσπράξεις πρέπει νὰ διανέμονται δικαίως εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ κλάσεις τῶν κατοίκων· καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καμμία δὲ εἰσπραξίς δὲν γίνεται ἀνευ προεκδοθέντος νόμου. Καὶ τοῦτο ἐπανάλαβον αἱ ἐπακολουθήσασαι Ἐθνοσυνελεύσεις καὶ Συντάγματα (Ἀστρους 1823 ἀρθρ. 6, Τροϊζήνος 1827 ἀρθρ. 10).

(5) Ὅπερ βραδύτερον ἐγένετο πιθανῶς 25 οἰο (βλ. Thiers—De l'État actuel de la Grèce—Leipzig 1833 Τόμ. Β', σελ. 36). Διὰ τὰ ἐθνικὰ κτήματα καὶ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ τὴν τύχην των, καταλυθείσης τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας καὶ ἐκδιωχθέντων τῶν Τούρκων βλ. Ν. Κολυβά Ἱστορικὸν Σημείωμα ἐπὶ τῆς Νομοθεσίας τῶν Ἐθνικῶν κτημάτων κλπ., Ἀθῆναι 1917.

(6) Βλ. Ἀρχεῖον Ἑλλήν. Παλιγγενεσίας Τόμ. Α', σελ. 158.

εἰς εἶδος ῥόρον καὶ συγκεντρώσῃ εἰς ὀρισμένον τόπον (1). Ἐπίσης διετηρήθησαν προσωρινῶς καὶ οἱ ἐξαγωγικοί δασμοί, ὡς φαίνεται ἐκ προκηρύξεως τοῦ Ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1822 πρὸς ἅπαντας τοὺς κατοίκους (2) καί, ὅτινες ἀνῆρχοντο φαίνεται εἰς 12 ο]ο καὶ ἐβάρυνον τὰ τε εἰς τὴν ἁλλοδαπὴν ἐξαγόμενα καὶ τὰ μεταφερόμενα ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος (3), διὰ Νόμου δὲ ΚΖ'. Ἰουνίου 1823 ὀρίσθησαν καὶ τέλη ἐξαγωγῆς κατὰ βάρος καὶ κατάλογος αὐτῶν (ἀριθμ. 286 προβουλεύματος Βουλευτικοῦ 28 Ἰουλίου 1823), ἅτινα διὰ τὰ Γεωργικά προϊόντα ἦσαν: «μετάξι ἓνα γρόσι ἢ ὀκτ', τυρὶ πέντε παράδες, μέλι δύο παράδες, λινοκκόκοι δέκα παράδες, λάδι πέντε γρόσια ἢ βαρέλια, κρασί τριάντα παράδες ἢ βαρέλια, τριγοτόμαρα 1—3 γρόσια τὸ καντάρι, σταφίδα 1 γρόσι τὸ καντάρι, ῥιζάρι 2 γρόσια τὸ καντάρι, σῦκα 10—20 γρόσια αἱ 1000 ταπέλες» (4). Διὰ πράξεως δὲ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Τροιζήνης (συνεδρίασις ΚΘ' 25 Ἀπριλίου 1827) ἐπεβλήθησαν καὶ ἐξαγωγικά τέλη 10 παράδων κατ' ὅκᾳν ἐπὶ τοῦ σίτου καὶ 10 παράδων κατ' ὅκᾳν διὰ τὰ ἄ λ λ α γ ε ν ν ἦ μ α τ α (5). Καὶ τῶν δασμῶν τούτων ἡ εἴσπραξις ἐγένετο δι' ἐκμισθώσεως (6), νῆσοι δὲ τινες ἐπιπροσέθετον εἰς τοὺς δασμοὺς τούτους καὶ κοινοτικούς τοιούτους (7). Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ ἐξαγωγικοί δασμοὶ μετὰ τῆς δεκάτης ἀπετέλουν τὰς σπουδαιότερας τοῦ Κράτους τότε προσόδους (8). Πρότασις τοῦ Ὑπουργείου τῆς Οἰκονομίας (ἀρ. 2247 τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1823) ὅπως εἰσαχθῇ μονοπώλιον τοῦ καπνοῦ (μονοπωλεῖον τοῦ ταμβάκου) δὲν ἐγένετο φαίνεται δεκτὴ (9).

Ἡ φορολογία αὕτη διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν πολυκύμαντον ἐποχὴν τοῦ ἀγῶνος, ὅπου τὸ Κράτος διελύετο καὶ ἀνασυνετίθετο διαρκῶς, ἐπαρχιαί

(1) Βλ. Πρακτικά Βουλευτικοῦ Μαρτίου 1822—Ἀρχεῖον Ἑλλήν. Παλιγγενεσίας Α'. σελ. 16, 17, 29, 40, 85. Περὶ τοῦ τρόπου ἐνοικιάσεως, τῶν ἐνοικιαστῶν (συνήθως ὑπαλλήλων διοικητικῶν) καὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἀγροτῶν πύσεων τούτων βλ. T h i e r s h, ἐνθ. ἀν. Β'. σελ. 42, 277, 279.

(2) Ἐβεβαιώθη ἡ ὑπερτάτη διοίκησις ὅτι ἐκ μέρους τῶν ἐφόρων καὶ προκρίτων τῶν πόλεων καὶ χωρίων ἐγινε προσθήκη εἰς τὰ Κουμέρκια, καί, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐκτελεσθῇ χωρὶς ἐκδοσιν νόμου, διὰ τοῦτο τὸ Μινιστέριον τῶν Ἑσωτερικῶν διακηρύττει διὰ τὰ τελώνεια εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα θέλει μείνουν εἰς τὰς ἰδίας τιμὰς, καθὼς καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας». Βλ. καὶ M a u r e r Das griechische Volk—Heidelberg 1835 Τόμ. Γ'. σελ. 521—Ι. Τ σ α γ γ ἄ ρ η, Συμβολὴ εἰς τὴν δημοσιονομικὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως, Ἀθῆναι 1917 σελ. 25.

(3) Βλ. M a u r e r, ἐνθ. ἀνωτέρω. § 209.

(4) Βλ. Ἀρχεῖον Ἑλλήν. Παλιγγενεσίας Β'. σελ. 186.

(5) Α Μ ά μ ο υ κ α—Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος κλπ. Πειραιεὺς—Ἀθῆναι 1839—1852, Τόμ. Ζ'. σ. 83.

(6) Α. Μ ά μ ο υ κ α—αὐτόθι Γ'. σ. 8.

(7) Α. Μ ά μ ο υ κ α αὐτόθι ΣΤ'. σ. 97, 138.

(8) Βλ. ἀπάντησιν Καποδίστρια εἰς τὰ 28 ἐρωτήματα τῶν πρέσβων (30 Σεπτεμβρίου 1828) ἐν Μ ά μ ο υ κ α ἐνθ. ἀνωτ. Τόμ. ΙΑ'. σ. 307.

(9) Ἀρχεῖον Ἑλλήν. Παλιγγενεσίας Β'. σελ. 161.

ἡλευθεροῦντο καὶ ἐδουλοῦντο πάλιν, οἱ καπετανεῖοι ἤριζον περὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν φθινικῶν κτημάτων, τὴν ἐκμίσθωσιν τῶν φόρων καὶ τὴν στρατιωτικὴν καὶ παλιτικὴν τῶν φιλοπρωτιαν, ὁ λαὸς ἐβαρύνετο καὶ τὸ Κράτος οὐδὲν σχεδὸν εἰσέπραττε, ἀναγκασόμενον νὰ ἐνοικιάζη, (πῶλῃ προκαταβολικῶς) εἰς ἐκλήπτους τοὺς τῶν ἐπομένων ἐτῶν φόρους (1).

Ὁ Καποδίστριας εἶρε τὸν λαὸν ἡγανακτισμένον κατὰ τῶν φόρων καὶ τῶν ἐνοικιαστῶν των, οἵτινες δὲν ἦσαν ἄλλοι ἀπὸ τοὺς προύχοντας καὶ τοὺς καπετανεῖους. Ὁ Βαυαρὸς Θεΐρσιος (Thiersh), οὗτινος εἶναι γνωστὴ ἡ πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐχθρότης, ἐμμέσως δικαιολογεῖ τὸν Κυβερνήτην ἐλθόντα εἰς ἀντίφεισιν μὲ τὴν «σπεῖραν», ὥς τὴν ὀνομάζει τῶν λυμαινομένων τὴν Ἑλλάδα ὑπαλλήλων, ἐνοικιαστῶν καὶ κεφαλαιοδοτῶν αὐτῶν ἀστῶν τῶν πόλεων, ἀποτελούντων ἀθέμιτον ἔνωσιν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ λαοῦ ἅμα καὶ τοῦ Δημοσίου Ταμείου διὰ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν φόρων (2). Πανταχόθεν ἐζητεῖτο ἡ κατάργησις τῆς φορολογίας τῆς δεκάτης. Οἱ ἀγρόται ἔχοντες διαρκῶς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν τὸν ἐνοικιαστήν, ἐκ τῆς ἀδείας τοῦ ὁποίου ἐξηρτάτο ἡ ἔναρξις τοῦ θερισμοῦ, τοῦ τρυγητοῦ, τοῦ ἄλωνίσματος, ἢ μεταφορὰ παντὸς προϊόντος, πληρώνοντες εἰς εἶδος πολὺ πλείονα τῶν 100)ο, ἐξαπατῶμενοι κατὰ τὴν μέτρησιν, ζύγισιν κ.λ.π. ὑπὸ ἐνοικιαστῶν, βοηθουμένων ὑπὸ δωροδοκουμένων ὑπαλλήλων καὶ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως (3) ὑποχρεούμενοι νὰ μεταφέρουν τὸν εἰς εἶδος φόρον εἰς μακρυὰς ἀπουτάσεις, εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ ἐνοικιαστοῦ εἶχον πολλαχῶς ἐξαντληθῇ. Ἡ παραγωγή ἐμειοῦτο, καὶ ἡ ἐξαγωγή τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἐπίσης. Ἀλλὰ καὶ τὸ Δημοσίον Ταμεῖον ἐλάχιστα εἰσέπραττε, τῶν ἐνοικιαστῶν πότε μὲν συνεννοουμένων καὶ ἀποκλειόντων τὸν συναγωνισμόν εἰς τοὺς πλειστηριασμοὺς τῶν φόρων, πότε δέ, ὅπερ καὶ συνηθέστερον καθυστεροῦντων τὰς καταβλητέας δόσεις τῆς ἐνοικιάσεως (4). Ὁ Καποδίστριας εἰσήγαγε δύο σπουδαίας τροποποιήσεις εἰς τὴν φορολογίαν τῆς δεκάτης: 1) μετέβαλε τὸ σύστημα τῆς κατ' ἐπαρχίας δημοπρασίας τῶν φόρων εἰς κατὰ Δήμους καὶ Κοινότητας δημοπρασίαν, ὥστε ν' ἀποφευχθῇ ἡ ὑπὸ τῶν ἐνοικιαστῶν ὑπενοικίασις καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν μεθυπενοικίασις τῶν φόρων τούτων, ἐξ οὗ τελικῶς ἠῤῥανε τὸ βάρος τῶν φορολογουμένων (5), μεταβαλὼν καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς εἰσπράξεως, (ὁ Μάρτιος δὲν ἦτο ὁ καταληλὸς μῆν) καὶ 2ον) διέταξε τὴν εἰς χρῆμα ἐπὶ ὠρισμένη διατιμήσει καὶ οὐχὶ πλέον εἰς εἶδος πληρωμὴν τῶν ἐγγείων φόρων (Διάταγμα 8 Μαρτίου 1830) (6). Ἐπὶ πλέον περιώρισε τοὺς δασμοὺς εἰς 100)ο (εἰσαγωγῆς) καὶ 60)ο ἐξαγωγῆς (Διάταγμα 25 Μαρτίου 1830 ἄρθρον 3, 4) περιορισθέντες

(1) Μάμοκα ἐνθ. ἀνωτ. Τόμ. ΣΤ'. σελ. 85, 89.

(2) Thiersh., ἐνθ. ἀν. Τομ. Β'. σελ. 277.

(3) Στυγνὴν καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν βλ. παρὰ Thiersh ἐνθ. ἀν.

(4-5) Βλ. Thiersh ἐνθ. ἀν.

(6) » Maurer ἐνθ. ἀν. § 210.

τέλος τοῦ 100)ο μόνον ἐπὶ τῶν εἰδῶν πολυτελείας (Λιτάγρια 3 Νοεμβρίου 1830) (1)

Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῶν τοπικῶν φόρων τῶν Ἐπαρχιῶν ἡ ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἄργους διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 25 Ἰουλίου 1929 ἐπιβληθεῖσα φορολογία ἐπὶ τῶν βοσκῶν (20 παράδες τὸ ἔτος κατὰ κεφαλὴν διὰ τὰ πρόβατα καὶ αἴγας καὶ 40 παράδες διὰ τὰ μεγάλα ζῶα) παρεγκωρήθη εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ἐπαρχιῶν (Λιτάγρια 18 Ἀπρ. 1829) αὐξηθεῖσα κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος κατὰ 250)ο (2).

4. Ἡ ἔλευσις τοῦ Ὀθωνος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς γενικωτέραν ἀνακίνησιν τοῦ φορολογικοῦ ζητήματος τῶν γεωργικῶν προϊόντων μὲ τὴν εἰσαχθεῖσαν ἄλλως τε πανταχοῦ, εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Διοικήσεως ὀργάνωσιν, ἣν ἐνεκαίνιασεν ἡ Ἀντιβασιλεία θέσασα τὰς βάσεις τοῦ Διοικητικοῦ μας συστήματος, ὡς εἶναι ἀκόμη σήμερον. Ὁ θεωρῶν σήμερον τὸ οργανωτικὸν ἔργον αὐτῆς καὶ ἀναπολῶν τὴν ἐποχὴν, τὰ ἦθη, τὴν στάθμην τῆς τότε πολιτικῆς ἀγωγῆς, τὸν ἐκ τοῦ ἀγῶνος τονωθέντα ἀτομισμὸν τῶν Ἑλλήνων δὲν δύναται ἢ νὰ θαυμάσῃ τὸ κολοσσαῖον ἀληθῶς ἔργον τῆς Ἀντιβασιλείας.

Ὁργάνωσις τῆς Διοικήσεως, τῶν Ὑπουργείων, τῶν Νομαρχιῶν, Ἐπαρχιῶν, Δήμων, τῶν Διοικητικῶν Δικαστηρίων, καὶ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας (3), ὀργάνωσις τῶν δικαστηρίων, εἰσαγωγή κωδικοποιημένου Δικονομικοῦ, Ποινικοῦ, Ἐμπορικοῦ Δικαίου, ὑπερδιέπει καὶ σήμερον τὸ νομικὸν καθεστῶς μας.

Τὰ παράπονα τῶν γεωργῶν μας κατὰ τῆς φορολογίας τῆς δεκάτης ἦσαν ἔντονα καὶ εἰς πάντας ἐγένοντο αἰσθητά. Ἡ δεκάτη εἶχε καταστῆ μισητή. Οὔτε ἡ εἰς εἶδος φορολογία ἦτο ἀνεκτὴ, οὔτε ἡ εἰς χρῆμα τοιαύτη, ἣν εἰσῆγαγεν ὁ Καποδίστριας ἐβελτίωσε τὰ πράγματα. Ἡ τότε ἔλλειψις χρήματος, καὶ τὴν τοκογλυφίαν ὑπέθαλπε καὶ τὸ Δημόσιον ἐξημίου. Διὸ καὶ ἐπανεφέρθη τὸ πρῶν σύστημα τῆς δεκάτης ὑπὸ τύπον προσωρινότητος μὲ τὰ αὐτὰ δεινὰ του (1833). Ὁ ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν τοῦ Ὀθωνείου Πανεπιστημίου, καθηγητὴς τῆς Πλουτολογίας Ἰωάννης Σοῦτσος ἀντὶ τῆς δεκάτης συνηγόρει ὑπὲρ στρεμματικῆς φορολογίας. Εἶνε γνωστὰ τὰ ἐλαττώματα τῆς δεκάτης, τῆς φορολογούσης τὴν ἀκαθάριστον πρόσδοτον καὶ μαραινούσης οὔτω κάθε τάσιν διαθέσεως κεφαλαίων εἰς τὴν Γεωργίαν, ἥτις ὀργανικὴ παραγωγή οὔσα ὑπέκει εἰς τὸν Νόμον τῆς φθινούσης (μὴ ἀναλόγον) ἀποδόσεως καὶ συνεπῶς εἶναι ἀσύμφορος πᾶσα ἄνευ

(1) M a u r e r ἐνθ. ἀνωτ. § 209.—Βλ. καὶ Α. Μ α κ α ῖ.—Ἡ ἐν τοῖς δημοσίοις Οἰκονομικοῖς δρᾶσις τοῦ Καποδίστρια. Ἀθῆναι 1910 σελ. 58.

(2) M a u r e r ἐνθ. ἀνωτ. § 211.

(3) Ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἐπεκρίθη τὸ σύστημα τοῦτο διὰ τὸ ὑπερβολικῶς δογματικὸν αὐτοῦ (Βλ. Γ. Ἀγγελοπούλου Διοικ. Δίκαιον § 25) καὶ τὸ συγκεντρωτικόν του.

τροποποιήσεως τῶν τεχνικῶν μεθόδων καλλιέργειας (1) κεφαλαίων διάθεσις. Τὰ ἑλλαττώματα ταῦτα ἦσαν αἰσθητότερα καὶ ἐπεδεινούντο ἀκόμη περισσότερον διὰ τὴν τότε ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν ἐλλείψεως κεφαλαίων, ἐλλείψεως ἐπιστημονικῶν γνώσεων, καὶ ἐλλείψεως προσωπικοῦ διοικήσεως καὶ ἰδίᾳ οἰκονομικῆς διοικήσεως. Τὰ παράπονα τῶν ἀγροτῶν ἦσαν ἰδίως : α) ὅτι ἡ φορολογία ἦτο βαρεῖα β) ὅτι ὁ εἰς εἶδος φόρος (ὃν ἐπανάφερεν ἡ Ἀντιβασιλεία) δὲν ἐποιεῖτο διάκρισιν ποιότητος τῶν συγκομιζομένων προϊόντων, ἅτινα ἔχοντα διάφορον τιμὴν καὶ διάφορον κόστος παραγωγῆς ἐβαρύνοντο οὕτως ἀνίσως γ) ἡ ἐπαφὴ τοῦ φορολογουμένου μετὰ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ἡ ἀνάγκη ἀδείας του διὰ καθῆ γεωργικὴν ἐργασίαν δ) ὁ ἐμπειρικός τρόπος ἐξευρέσεως τῆς προσόδου καὶ τῆς ἀξίας της ε) ἡ σύγχυσις μεταξὺ ἐθνικῶν καὶ ἰδιωτικῶν κτημάτων. Ὁ ἐνοικιαστὴς ἔχων νὰ λάβῃ 30ο) ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ κτήματα καὶ 10 ἀπὸ τὰ ἰδιωτικά προετίμα νὰ παραστῇ πρῶτον εἰς τὴν τῶν ἐθνικῶν κτημάτων συγκομιδὴν καὶ ἐκ τῆς βραδύτητός του ἡ κατεστρέφοντο τὰ ἀναμένοντα τὴν ἀδειάν του πρὸς συγκομιδὴν προϊόντα τῶν ἰδιωτικῶν κτημάτων ἢ προέβαινον οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν ἄνευ τῆς ἀδείας του εἰς συγκομιδὴν καὶ πώλησιν καὶ ἐσύροντο εἰς τὰ δικαστήρια (ὀὐχὶ μικρὰ δ' ἔρις μεταξὺ φορολογουμένων καὶ ἐνοικιαστοῦ ἐγεννᾶτο περ. τῆς ιδιότητος τοῦ κτήματος, τοῦ ἐνοικιαστοῦ ἰσχυριζομένου ὅτι εἶναι ἐθνικὸν (διὰ νὰ λάβῃ 30 ο)ο) τοῦ δὲ ἀγρότου ὅτι εἶναι ἰδιωτικόν, ἐν ἐλλείψει μάλιστα ἀσφαλῶν στοιχείων ἰδιοκτησίας (2).

Ἡ Ἀντιβασιλεία εὐρεθεῖσα πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπέζητησε νὰ καταργήσῃ τὴν φορολογίαν τῆς δεκάτης καὶ νὰ εἰσαγάγῃ δικαιότερον σύστημα. Εἰς τὸν φορολογικὸν νόμον τοῦ 1835 (3) ἀπαντῶμεν τὸ ἑξῆς προοίμιον : «ἀπεφασίσαμεν ἀμεταθέτως νὰ παραδεχθῶμεν ὅσον τάχιστα ἀντὶ τῶν δεκάτων ἄλλην εἰς ὀρθοτέρας ἀρχὰς στηριζομένην φορολογίαν καὶ νὰ καθαιρέσωμεν ἐξ ὀλοκλήρου τῆς ἀποδεκατώσεως τὸ σύστημα. Διωρίσαμεν ἐπὶ τούτῳ τὰς ἀναγκαίας συννεργασίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις αὕτη συνέχεται σφικτότατα μὲ τὴν διοργάνωσιν τῶν Δήμων καὶ μὲ τὰς νομοθετικὰς διατάξεις περὶ ἐξακριβώσεως τῆς ἰδιοκτησίας, δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τελειότητα διὰ νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἀπαιτουμένην μεταβολὴν διὰ τὸ ἔτος 1835» (4). Τὰ αὐτὰ ἐπανάλαβεν ἐν προοιμίῳ καὶ ὁ φορολογικὸς νόμος τοῦ 1836 : «ἐπειδὴ αἱ διαταχθεῖσαι προεργασίαι διὰ νὰ εἰσαχθῇ ἀντὶ τῶν δεκάτων ἔγγειος φόρος στηριζόμενος

(1) Βλ. M a r s h a l A. Principes d' Economie Politique (Γαλλ. μεταφρ). Paris 1907 Τομ. Α'. σελ. 301.

(2) Βλ. Ἐγκύκλιον τοῦ ἐτὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας Γ. Θεοχάρη (Ἐφ.μ. Κυβερν. 1834 ἀρ. 13 παραρτ.).

(3) Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ φόροι καθιερζίζοντο ἐτησίως δι' ἐτησίου φορολογικοῦ νόμου.

(4) Σ ω τ η ρ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ. ἀν. σελ. 35.

εἰς ἀρχὰς ὀρθωτέρας· δὲν ἐτελείωσαν εἰσέτι ἀκούσαντες κλπ.» (1). Καὶ δὲν κατηργήθη μὲν ἡ δεκάτη ἐπὶ Ὀθωνος εἰσῆχθησαν δὲ μὲς μεταρρυθμίσεις τῆς ἑγγείου φορολογίας, αἵτινες περιορίσαν τὴν ἔκτασιν τῆς χρήσεως τοῦ συστήματος τῆς ἀποδεκατώσεως.

* * *

5. Τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν ἐπὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς Ὀθωνείου ἐποχῆς διακρίνουσι τέσσαρα τινά:

α') διατήρησις κατ' ἀρχὴν τῆς φορολογίας τῆς δεκάτης καὶ βραδεῖα ἐλάττωσις αὐτῆς καὶ περιορισμὸς τῶν ἐφ' ὧν ἐπεβάλλετο προϊόντων, ἔτι δὲ βελτιώσεις τῆς φορολογικῆς διαδικασίας,

β') εἰσαγωγή τῆς στρεμματικῆς φορολογίας,

γ') εἰσαγωγή τῆς εἰς τὰ τελωνεῖα πληρωνομένης κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἢ μεταφορὰν ἑγγείου φορολογίας, καὶ

δ') κατάργησις τῶν ἐξαγωγικῶν δασμῶν.

Ἐπὶ πλέον εἰσῆχθησαν φόροι τινὲς ὡς ὁ φόρος τῶν μελισσίων 15 λεπτά κατὰ κυψέλην (2), ὅστις καὶ διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν Ὀθωνεῖον ἐποχὴν αὐξηθεὶς εἰς 25 λεπτά τὸ κοφίνι (3) καὶ ἐλαττωθεὶς εἰς 20 λεπτά διὰ τοῦ νόμου Θ'. τοῦ 1845, εἰσπραττόμενος δι' ἐνοικιάσεως.

Ἐτροποποιήθη δὲ ὁ φόρος τῶν ζώων εἰς λεπτά 35 κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ τῶν μικρῶν ζώων (αἰγῶν καὶ προβάτων), 50 λεπτά ἐπὶ τῶν ὄνων, δρχμ. 1,50 ἐπὶ τῶν μεγάλων ζώων, εἰσπραττόμενος ὅπως καὶ πρὶν δι' ἐνοικιάσεως καὶ ἀπαριθμήσεως (4), διὰ διατάγματος δὲ ἀπὸ 22 Νοεμβρίου 1836 προσετέθη καὶ φόρος 1 δρχ. κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χοίρων. Ἡ φορολογία αὕτη τῶν ζώων ἔμεινεν οὕτω σχεδὸν ἀμετάβλητος καθ' ὅλην τὴν περίοδον τοῦ Ὀθωνος.

Τὴν φορολογίαν λοιπὸν τῶν γεωργικῶν προϊόντων ὑπὸ προσωρινὸν ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη τύπον καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι βελτιώσεως αὐτῆς ὥρισε πρῶτον τὸ ἀπὸ 24 Μαρτίου]5 Ἀπριλίου 1834 Διάτ. περὶ ἀποδεκατώσεως τῶν προϊόντων γῆς διὰ τὸ ἔτος 1834 (5). Διὰ τοῦ Διατάγματος τούτου ὁ φόρος τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἔκτατικῆς καλλιεργείας, τοῦ ἐλαίου, τῶν βαλανιδιοδένδρων, τῶν κουκουλίων καὶ τῆς σταφίδος ὥρίσθη εἰς 10 ο/ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου πληρωνόμενος εἰς εἶδος, καταργηθείσης ἤδη ἀπὸ τοῦ 1833 τῆς ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια εἰσαχθείσης καταβολῆς τῶν φόρων εἰς χρῆμα, ὑπὸ τὴν πίεσιν, ὡς λέγει ὁ Mauger, τῶν ὑπὸ τῶν προυχόντων καὶ καπετανέων μεθ' ὧν συνεπλούτουν πρῶστατενομένων ἐνοικιαστῶν (6). Ὁ ἐπὶ τοῦ οἴνου καὶ

(1) Σωτηροπούλου αὐτόθι.

(2) Διάτ. 3 Δεκεμβρίου 1833.

(3) Διάτ. 2 Μαΐου 1836.

(4) Διάτ. 7 Αὐγούστου 1836.

(5) Ἐφ. Κυβ. 1834 φύλλον ἀρ. 13.

(6) Mauger ἐνθ. ἀνωτ. Β', § 354.

τῶν κηπουρικῶν εἰδῶν φόρος ὠρίσθη εἰς 8 ο]ο, ὁ δὲ ἐπὶ τῶν μπουστανίων καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ὡς καὶ τῶν ὀσπρίων, ὀρύζης σησμίον, καπνοῦ καὶ βάμβακος εἰς 10 ο]ο κατ' ἐκτίμησιν ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἀποδιδόμενος εἰς χρῆμα. Ἡ ἐκτίμησις ἔδει νὰ γίνεται πρὸ τῆς συλλογῆς τῶν καρπῶν, ἐπὶ τῶν ἀμπέλων πρὸ τοῦ τρυγητοῦ, τοῦ δὲ βάμβακος εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως. Ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ ἐκάστης ἐπαρχίας ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου τηρεῖ εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον βιβλίον εἰς ὃ ἀνὰ πᾶσαν τετάρτην ἡμέραν καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἐβδομαδιαίας ἀγορᾶς ἔδει νὰ ἀναγράφηται ἡ τιμὴ ἐκάστου εἶδους καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς καθωρίζετο κατὰ μέσον ὄρον ἢ διὰ τὴν φορολογίαν ἐκτίμησις τῶν εἰδῶν (1). διὰ τὸν οἶνον λαμβάνεται ὡς βάσις ἡ τιμή, εἰς ἣν θὰ πωληθῇ οὗτος κατὰ τὸν Σεπτέμβριον εἰς τὴν πρωτεύουσιν τῆς Ἐπαρχίας. Ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ συμφωνία περὶ τὴν ἐκτίμησιν ὁ φορολογούμενος δύναται νὰ καταβάλῃ τὸν φόρον εἰς εἶδος. Τὸν εἰς εἶδος τοῦτον φόρον ὑποχρεοῦται νὰ μεταφέρῃ ὁ φορολογούμενος μέχρις ἀποστάσεως 5 ὥρων. Πέραν τοῦ σημείου τούτου τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς βαρύνουσι τὸν ἐνοικιαστήν. Οἱ φόροι οὗτοι διατίθενται δι' ἐνοικιάσεως, διὰ δημοπρασίας, ἣν ἐνεργοῦσι κατ' ἐπαρχίας οἱ οἰκονομικοὶ Ἐφοροὶ, τοῦ Ἐνοικιαστοῦ πληρώνοντος εἰς τὸ δημόσιον τὸ μίσθωμα τῆς ἐνοικιάσεως ταύτης εἰς δόσεις. Διὰ τοὺς καλλιεργητὰς ἐθνικῶν γαιῶν ὁ φόρος ὠρίσθη γενικῶς εἰς 15ο]ο. Οὕτως, ἡ φορολογία διετηρήθη κατὰ βάρος ἢ αὐτὴ (10ο]ο) διεκρίθη δ' εἰς φορολογίαν εἰς εἶδος καὶ εἰς χρῆμα.

Ἡ φορολογία αὕτη ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ὑπὸ τὰς κατωτέρω ἐκτεθησομένας τροποποιήσεις καὶ περιορισμοὺς ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1834 ὁ ἐνοικιαστὴς κατέστη ἀπλῶς ὁ διαχειριστὴς τῶν εἰσπραττομένων φόρων καταβάλλων καὶ οὗτος εἰς τὸ δημόσιον εἰς εἶδος τοὺς οὕτωςι συλλεγομένους φόρους.

Εἰς τοὺς ἄνω φόρους προσετέθη διὰ διατάγματος τοῦ 1841 (2) καὶ φόρος ἡμίσεως λεπτῷ κατ' ὅκᾳν ἐπὶ τῶν πρὸς βρῶσιν πωλουμένων σταφυλῶν.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἐγγείου φορολογίας δὲν διώρθωσε τὴν κρατοῦσαν κατάστασιν. Τὸυναντίον ἠὔξησε τὰ παράπονα τῶν ἀγροτῶν. Ἡ τοῦ ἐνοικιαστοῦ συνεχὴς καὶ βαρεῖα ἀνάμιξις, ὁ ἐμπειρισμὸς τῶν μεθόδων ἐκτιμήσεως, τὸ βάρος τῆς φορολογίας ἐπίεζε τοὺς ἀγρότας. Παρὰ τὸν ἀρξάμενον συναγωνισμὸν ἐκ μέρους τῶν ξένων γεωργικῶν προϊόντων καὶ τὴν πτώσιν τῶν ἐσωτερικῶν τιμῶν, ἔτι δὲ τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων καὶ τεχνικῶν μέσων πρὸς αὔξησιν τῆς ἀποδόσεως, οἱ ἀγρόται θὰ ἐδέχοντο καὶ αὔξησιν τινὰ τῆς φορολογίας, ἀρκεῖ νὰ ἀπέφυγον τὸ καταθλιπτικὸν σύστημα καὶ τὴν ἀπαισίαν εἰς βάρος των σύμπραξιν ἐνοικιαστῶν καὶ φορολογικῶν ὑπαλλήλων (3), ἥτις οὐ μικρὸν καταστάλαγμα ἀφῆκεν ἐφεξῆς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν

(1) Διάτ. 28 Μαΐου 1834.

(2) Ἐφ. Κυβ. 1841 φύλλον ἀρ. 10.

(3) βλ. κατωτέρω.

(φορολογικῶν μας ὀργάνων) ἐν τῇ συμπεριφορᾷ καὶ ἀντιμετωπίσει τοῦ φορολογουμένου πολίτου.

Σταθμὸν διὰ τὴν ἔγγειον φορολογίαν ἀπετέλεσε τὸ ἔτος 1841. Τὰ παρόντα κατὰ τῆς δεκάτης, ἡ ἀνάγκη τοῦ Δημοσίου ταμείου νὰ ἔχῃ πρόχειρα τὰ μέσα, ἡ μίμησις, ἴσως, τοῦ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει ἀδιαμαρτυρήτως ἰσχύοντος συστήματος τῆς φορολογίας τῶν Γεωργικῶν προϊόντων (Σταφίδος λ. χ.) κατὰ τὴν ἔξαγωγὴν, ὥθησαν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ συστήματος τῆς εἰς τὰ Τελωνεῖα πληρωμῆς ἔγγειων τινων φόρων. Καὶ πρῶτον εἰσῆχθη ἡ φορολογία αὕτη διὰ τὴν σταφίδα. Διὰ Διατ. ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1841 (1) ὁ ἔγγειος ἐπὶ τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος φόρος δεκάτης ὠρίσθη ὅπως πληρώνηται εἰς τὰ Τελωνεῖα κατὰ τὴν ἔξαγωγὴν καὶ εἰς χρῆμα, «ἐπὶ τῇ ἀπόκοπτομένῃ ἐπιτοπίως τιμῇ, ἣν ἤθελεν ἀναγνωρίσῃ ὡς τοιαύτην ἡ ἐπὶ τῶν Οἰκονομιῶν Γραμματεία καὶ ἀφοῦ προηγουμένως προστεθῇ εἰς αὐτὴν ἐν ἐννεατημόριον ἀκόμη», ἥτοι σχεδὸν 11 ο/ο.

Διὰ Διατ. 25 Φεβρ. 1843 (2) ὠρίσθη ὅτι ὁ ἔγγειος φόρος δεκάτης λεμονίων Τροιζηνίας θέλει πληρώνεσθαι εἰς τὰ Τελωνεῖα κατὰ τὴν ἔξαγωγὴν καὶ εἰς χρῆμα. Μετὰ τῶν ἔγγειων τούτων φόρων συνεισεπράττετο καὶ τέλος ἔξαγωγῆς, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 εἶχεν ὀρισθῇ διὰ τὴν σταφίδα εἰς 6 ο/ο, ἥτοι ὁ πληρωτέος εἰς τὸ Τελωνεῖον φόρος καὶ δᾶσμός ἀνῆλθεν εἰς 17 ο/ο.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1845 (3) ὠρίσθησαν ἔγγειοι φόροι πληρωνόμενοι εἰς τὰ Τελωνεῖα, τῆς μετᾶξης, τῶν ξηρῶν σῦκων, τῶν ἐσπεριδοειδῶν ἐν γένει Τροιζηνίας, Ἀνδρου, Νάξου καὶ Καρυστίας.

Ἀντὶ δὲ τοῦ μέχρι τότε φόρου δεκάτης ἐπὶ τῶν εἰδῶν τούτων ὠρίσθη πάγιος τῆς μὲν μετᾶξης 2—4 δρχ. σὺν ἔξαγωγικῷ τέλει 6 ο/ο, τῶν δὲ σῦκων 1 δρχ. κατ' ὁκᾶν σὺν τέλει ἔξαγωγῆς 0, 60 λεπτά.

Διὰ τοῦ Νόμου ΞΗ'. τοῦ 1847 ὑπεβλήθησαν εἰς ἔγγειον φόρον πληρωνόμενον εἰς τὰ Τελωνεῖα τὰ ἀμύγδαλα Αἰγίνης, διὰ τοῦ νόμου ΠΓ'. τοῦ 1848 τὰ λακωνικά προϊόντα (ἐλαιον, βαλανίδια κλπ.), τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου, διὰ τοῦ νόμου ΤΚΗ'. τοῦ 1856 τὰ ξηρὰ σῦκα, τὰ κίτρα, διὰ τοῦ νόμου ΤΨΗ'. τοῦ 1857 τὰ ἐξαγόμενα ἢ μεταφερόμενα εἰς ἄλλας ἐπαρχίας ζῶα ἐκ Λακωνικῆς, καταργηθέντος διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τοῦ διὰ δηλώσεων φόρου ἐπὶ τῶν ζώων καὶ ἐπιπροστεθέντος φόρου ἔξαγωγῆς 10 ο/ο εἰς τὰ ἐκ Λακωνικῆς ἐξαγόμενα ἢ μεταφερόμενα: βούτυρον, ἔρια καὶ τυρόν, καὶ διὰ τοῦ νόμου ΥΓ'. τοῦ 1857 καὶ εἰς τὰ ἐκ Λακωνικῆς ἐξαγόμενα ἢ μεταφερόμενα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέλι καὶ κηρός, καταργηθέντος διὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην τοῦ μέχρι τότε ἰσχύοντος, ὡς ἀνωτέρω, φόρου ἐπὶ τῶν μελισσίων κατὰ κυνήλην.

Ἡ φορολογία αὕτη τῆς εἰς τὰ Τελωνεῖα καταβολῆς τοῦ ἔγγειου φόρου,

(1) Ἐφημ. Κυβερνήσεως 1841 φύλλον ἀρ. 14.

(2) Ἐφημ. Κυβερ. 6 Μαρτίου 1843 ἀρ. φύλλου 6.

(3) Νόμος Ε'. 1845.

λείψιμον παλαιᾷς τελωνιακῆς πολιτικῆς (1) καὶ ἀσκηθεῖσα κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα εἰς μέρη καθυστερημένα (ἀποικίας κλπ.), ἢ εἰς χώρας ἀπολίτου μονοπωλίου γεωργικῶν τινων εἰδῶν (2) δὲν ἦτο βεβαίως ὁ κατάλληλος φόρος, ἀλλὰ τόσον οἱ φορολογούμενοι, ὅσον καὶ ἡ Λοιζήσις προσέφυγον εἰς αὐτὸν διὰ τὸ εὐκόλον τῆς εἰσπράξεως καὶ τὴν ἀποφυγὴν ὀχλήσεων, ἐρίδων, ἀγώνων πρὸς τοῖς ἐνοικιαστῶν καὶ τὰ φορολογικὰ ὄργανα. Τοσοῦτον δὲ ἦτο ἰσχυρὸν τὸ αἰσθημα τῆς πίεσεως τῶν ἐνοικιαστῶν καὶ τῶν φορολογικῶν ὁργάνων ἐπὶ τῶν γεωργῶν, ὥστε διὰ τὰ ἀποφεύγουν πᾶσαν μετὰ τῶν φορολογικῶν ὁργάνων προστριβὴν, συχνὴν λόγῳ τῆς ἐπὶ τῶν ὁργάνων τούτων πλειστάκις παρατηρηθείσης συγχύσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας μετὰ τῶν προσωπικῶν τῶν διαθέσεων, ἐξήτουν οἱ γεωργοὶ μας τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην τῶν ἑγγείων φόρων διὰ τοῦ εἰς τὰ Τελωνεῖα πληρωομένου φόρου ἐστῶ καὶ βαρυτέρου. Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι ἐξακολουθοῦντες καὶ μέχρι σήμερον ἐκονιμοτοίησαν σχεδὸν καὶ ἐπέξτειναν καὶ εἰς ἄλλα εἶδη τὸ φορολογικὸν τοῦτο σύστημα.

Ἐτερον σταθμὸν εἰς τὴν ἑγγείων φορολογίαν ἀποτελεῖ ἡ εἰσαγωγή τῆς στρεμματικῆς φορολογίας (3), εἰς ἣν ὑπῆχθησαν αἱ ἄμπελοι, τὰ περιβόλια, μπουστάνια καὶ λαχανόκηποι. Εἰσάγων τὸν νόμον τοῦτον ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔλεγεν ἐν τῇ Βουλῇ (4): «Τὸ προτεινόμενον φορολογικὸν σύστημα παραβαλλόμενον μετὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει παρέχει πολλὰ πλεονεκτήματα· καταπαύει τὰς καταπιέσεις τοῦ λαοῦ ἐκ μέρους τῶν ἐνοικιαστῶν, ἀποφρύνει τὴν ὁδὸν τῶν καθυστερούντων καὶ διὰ τῆς ἐμμέσου (5) εἰς τὰ τελωνεῖα φορολογίας τῶν προϊόντων ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἐμψυχώνει τὴν καλλιέργειαν.»

Εἰς δὲ τὴν Αἰτιολογ. ἐκθεσιν τοῦ νομοσχεδίου ἀναφέρεται: «Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ φορολογίας τῶν προϊόντων γῆς Νομοσχεδίου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν δύο συστήματα:

α) Τὸ τῆς διανομῆς τῶν φόρων διὰ προσδιορισμοῦ τοῦ ὁλικοῦ ποσοῦ τοῦ ἑγγείου φόρου καὶ διὰ διαιρέσεως αὐτοῦ κατὰ Νομούς, ἐπαρχίας, δήμους καὶ ἄτομα,

β) τὸ ἐν χρήσει σύστημα τῆς ἀποδεκατώσεως τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος.

(1) Περὶ τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ ἑγγείων φόρων τῶν πληρωνομένων εἰς τὰ Ταμεῖα βλ. Α. Ἀ ν δ ρ ε ά δ ο υ—Ἡ οἶκον. Διοικ. τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας. Ἀθῆναι 1914 Τόμ. Α'. σελ. 13, Β'. σελ. 19.

(2) Βλ. Β. Γ ε ω ρ γ α ν τ ᾱ—Τὰ δημόσια Οἰκονομικά κατὰ Gaston Jéze, Ἀθῆναι 1915 Τόμ. III σελ. 858—F r. N i t t i—Scienza delle Finanze, ἔκδοσ. 1912 σελ. 699.

(3) Νόμος Ε'. τοῦ 1846.

(4) Συνεδρίασις 10 Φεβρουαρίου. (Πρακτικὰ Βουλῆς Α'. Συνόδου Α. Περιόδου 1844-1845 σελ. 370).

(5) ὡς ἀνωτέρω.

Τὸ πρῶτον σύστημα ἐκρίθη ἀκατάλληλον διὰ τοὺς ἐφεξῆς λόγους: α'.) διότι τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρελθόντων ἐτῶν δὲν εἶναι ἀρκετὰ γνωστὰ εἰς τὰς λεπτομερείας των, ὥστε νὰ δινηθῶμεν νὰ προσδιορίσωμεν δικαίως καὶ χωρὶς ζημίαν τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν φορολογουμένων μέσον ὅρον τοῦ ὀλικοῦ ποσοῦ, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἀντιπροσωπεύει τὸν ἔγγειον φόρον β'.) διότι δὲν ἐλήφθη ποτὲ φροντίς νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ μεταξὺ τοῦ ἔγγειου φόρου καὶ τῆς ἐπικαρπίας (1) ἀναλογία γ'.) διότι ἡ διανομὴ ἤθελεν ἀπαντήσῃ δυσκολίας κ. λ. π. ».

Οὕτως ἀπεκρούσθη τὸ διανεμητικὸν σύστημα φορολογίας, διετηρήθη ἡ ἐνοικίας εἰς προσωρινῶς εἰς τὰ δημητριακά, τῶν δ' εἰς χρῆμα κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1834 φορολογουμένων εἰδῶν (ἀμπέλων κλπ.) (2), ὡν ἡ ἐκτίμησις τῆς φορολογητέας προσόδου ἐγέννα τὰς μεγαλύτερας προστριβάς ἀντικατεστηθῇ διὰ τῆς στρεμματικῆς φορολογίας.

«Διὰ τοῦτο, συμπληρῶναι ἡ ἀνωτέρω αἰτιολογικὴ ἔκθεσις, προτείνομεν νέον σύστημα, οὐχὶ τέλειον βεβαίως, ἀλλὰ ἐπιδεκτικὸν τελειοποιήσεως.» Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐψηφίσθη ὡς νόμος Ε'. ὅστις τροποποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ νόμου Ι' τοῦ 1845 καὶ ΛΗ' τοῦ 1846 ἴσχυσε ἐπὶ μίαν δεκαετίαν.

Διὰ τοῦ νόμου τούτου (3) αἱ ἄμπελοι διηρέθησαν εἰς ἑξ. ποιότητας ἀναλόγως τοῦ ἀποδιδομένου εἰσοδήματος δραχ. 5—50 κατὰ στρέμμα καὶ ἐπεβλήθη στρεμματικὴ φορολογία ἀπὸ 0,50—50 δρ. κατὰ στρέμμα, βεβαιουμένη διὰ δηλώσεων τῶν ιδιοκτητῶν ἐλεγχομένων ὑπὸ τοῦ Οἰκονομικοῦ ἐφόρου. Ὅμοιως ἐπεβλήθη στρεμματικὸς φόρος μπιστανίων, λαχανοκήπων, περιβολίων, κηπουρικῶν εἰδῶν, γεωμήλων, κρομμύων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὅρου τῆς εἰσπραχθείσης διὰ δημοπρασίας δεκάτης τῶν προϊόντων τούτων τῶν ἐτῶν 1843—1845. Οἱ φόροι οὗτοι εἰσεπράττοντο δι' ἐνοικιάσεως.

Ἄλλη μεταβολὴ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ἡ εἰσαχθεῖσα καταβολὴ τῶν μισθωμάτων ὑπὸ τῶν ἐνοικιαστῶν εἰς εἶδος.

Αἱ μεγάλαι καθυστερήσεις τῶν δόσεων ἐκ μέρους τῶν ἐνοικιαστῶν τῶν φόρων ἤγαγον εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ συστήματος τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἐνοικιαστοῦ εἰς εἶδος καταβολῆς τῶν μισθωμάτων τῶν εἰς εἶδος καταβαλλομένων φόρων, σύστημα δὲπερ ἴσχυσε ἐπὶ μιᾷ δεκαπενταετίας σχεδὸν μέχρι τοῦ 1862 καταργηθέντος τοῦ ἀπὸ τοῦ 1834 συστήματος τῆς εἰς χρῆμα καταβολῆς τῶν μισθωμάτων τῶν ἐνοικιάσεων (4).

Διὰ τοῦ νόμου ΠΓ. τοῦ 1848 εἰσῆχθη ἡ εἰς εἶδος ἐνοικίας τῶν «ἐγχετικῶν» (5) φόρων ἐπὶ ἀποδόσει ὁμοειδῶν καρπῶν Οὕτως ὁ ἐνοικιαστής

(1) Τῶν ἐθν. δηλ. γαιῶν.

(2) Βλ. ἀν. σελ. 364—365.

(3) Νόμος ΛΗ' 26 Ἰουνίου 1846.

(4) Ι. Δ. Χ α τ ζ η γ ι α ν ν η, Ἡ φορολογία τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1910 σ. 1.

(5) Ἐγγείων δηλ.

ἐγίνετο ἀπλοῦς τις διαχειριστὴς τῆς εἰσπράξεως, ἀναπληρῶν μόνον τὴν πρὸς τοῦτο ἀδυναμίαν τοῦ κράτους καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Οἱ φορολογούμενοι συγκεντροῦντες εἰς τὰ χωρία των τοὺς εἰς εἶδος πληρωνομένους φόρους ὑποχρεοῦνται ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐνοικιαστοῦ νὰ μεταφέρωσι τοὺς φόρους τούτους εἰς τὴν Κεντρικὴν τοῦ Δημοσίου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Δήμου ἀποθήκην. Οἱ ἀποθηκάριοι τοῦ Δημοσίου πιστώνουσι τὸν ἐνοικιαστήν μὲ τοὺς εἰσπραττομένους φόρους καὶ τοὺς πλεονάζοντας ἐκ τοῦ εἰς τὴν δημοπρασίαν ἀναδειχθέντος ποσοῦ μισθώματος ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν ἐνοικιαστήν.

Τὸ Δημόσιον πωλεῖ διὰ δημοπρασίας τοὺς συγκομισθέντας ἐκ τῶν φόρων καρπούς.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο, ἐνῷ ἡσφάλιζε τὴν ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου εἰσπράξιν τῶν μισθωμάτων, ἐξημίου ἐξ ἄλλου αὐτὸ καὶ τοὺς φορολογουμένους α) ὡς ἐβαρύνετο τὸ Κράτος μὲ δαπάνας εἰσπράξεως (ἐξοδα ἀποθηκεύσεως, ἀποθηκαρίων κ. λ. π.) β) ἐκινδύνευε νὰ φθαρῇ τὸ ἀντικείμενον τοῦ φόρου, οἱ ἀποθηκευόμενοι καρποὶ καὶ γ) ἢ εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν κατ' ἀνάγκην ἡθρόα πώλησις εἰς δημοπρασίαν τῶν ἀποθηκευμένων καρπῶν ἔρριπτε τὴν τιμὰς καὶ ἐξημίωνε καὶ τὸν πωλητὴν (Δημόσιον) ὑποτιμωμένων τῶν καρπῶν τούτων, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἀντικείμενον τοῦ φόρου καὶ τοὺς ἀγρότας πωλητὰς τοῦ σίτου των.

Συστηματικώτερον ὠρίσθησαν τὰ περὶ βεβαίωσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν ἐγγείων φόρων καὶ τοῦ δικαιώματος ἐπικαρπίας διὰ τοῦ νόμου ΣΟΖ' τοῦ 1855.

Διὰ τοῦ νόμου τούτου ὠρίσθησαν :

1) Οἱ ἐγγειοὶ φόροι εἰσπράττονται δι' ἐνοικιάσεως.

2) Ἡ ἐνοικίασις ἐνεργεῖται διὰ δημοπρασίας κατὰ τμήμα περιέχον ἐν ἡ πολλὰ χωρία μέχρις ὀλοκλήρου δήμου.

3) Τὰς δημοπρασίας ἐνεργοῦσιν ὁ οἰκονομικὸς ἔφορος ἢ ὁ ἑπαρχος (1) εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, ἐν αἷς δὲν ὑπάρχει ἑπαρχος ὁ εἰρηνοδίκης ἀναπληρῶν αὐτόν.

4) Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς διενεργοῦντας ἢ ἐπιτηροῦντας τὰς δημοπρασίας ὑπαλλήλους καθὼς καὶ εἰς τοὺς δημάρχους καὶ δημαρχιακοὺς παρῆδρους νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰς ἐνοικιάσεις τῶν προσόδων, εἴτε ὡς ἐνοικιασταί, εἴτε ὡς ἐγγυηταί, εἴτε ὡς συνεταιῖροι ἐπὶ ἀπειλῇ χρηματικῆς ποινῆς.

Ἐκ τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης διατάξεως καθίσταται φανερόν ἐκεῖνο δπερ καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη (2) περὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν τούτων τῶν φορολογικῶν καὶ διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ὡς καὶ τῶν δημάρχων καὶ δημοτι-

(1) Περὶ τῶν ἐπαρχων βλ. Γ. Ἐγγελοπούλου Διοικητ. Δικ. § 267—211.

(2) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 361.

κῶν ἀρχόντων ἐν γένει εἰς τὰς ἐνεργουμένας δημοπρασίας, ἐπὶ ποικίλαις μορφαῖς, ὡς ἐνοικιασταὶ. ἐγγυηταί, χρηματοδότη, συνεταῖροι.

Σήμερον μὲ τὴν περὶ τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν κρατοῦσαν ἀντίληψιν φαίνεται ἀπίστευτον πῶς ἐπὶ ἡμῖς σχεδὸν αἰῶνα, ὡς θὰ ἴδωμεν, οἱ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι ἦσαν καὶ ἐνοικιασταὶ καὶ ἐκτελεστοὶ τῆς δημοπρασίας, καὶ παραλῆπται τοῦ εἰς εἶδος φόρου διὰ λογαριασμὸν τῶν καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δημοσίου καὶ ἀποθηκευταὶ τούτου καὶ πωληταὶ εἰτα εἰς δημοπρασίαν. Παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1833 ἰσχύουσαν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν τοῦ Ποιν. Νόμου (ἄρθρ. 464) τὴν ἀπειλοῦσαν χρηματικὴν ποινὴν 100 μέχρι 1000 δραχμῶν καὶ φυλάκισιν μέχρι 2 ἐτῶν ἡ κατάστασις αὕτη ἐξηκολογεῖται. Τὸ μέγεθος τῆς ποινῆς καὶ οἱ τότε πολιτικοκοινωνικοὶ ὁροὶ καθίστων ἀνεφάρμοστον τὴν διάταξιν ταύτην. Ὁ νόμος ΣΟΖ' ὥρισε μικροτέραν ποινὴν, χρηματικὴν μόνον 50—300 δρ. (ἄρθρ. 2), ἀλλ' οὐδὲν σοβαρὸν ἀποτέλεσμα ἐπέφερε.

5) Δεκτοὶ εἰς τὰς δημοπρασίας εἶναι ἐνοικιασταὶ ἀξιόχρεοι, μὴ ὑπερῆμεροὶ ὀφειλέται τοῦ δημοσίου καὶ ἔχοντες ἀκίνητον περιουσίαν, προσηκόντως βεβαιουμένην.

6) Ἀπαγορεύεται νὰ ἐνοικιάσῃ τις πρόσδοτον ἀξίας ἀνωτέρας τῆς εἰς ἡν ἐξετιμήθη ἡ κινήτη περιουσία αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐγγυητοῦ του συνάμα. Τὸ δημόσιον ἔχει ἐκ τοῦ νόμου δικαίωμα πρὸς ἐγγραφὴν ὑποθήκης ἐφ' ὅλων τῶν ἀκινήτων κτημάτων τοῦ ἐνοικιαστοῦ καὶ τοῦ ἐγγυητοῦ του.

Τοῦτο ἀποδεικνύει πόσον διὰ ψευδῶν παραστάσεων δῆθεν φερεγγυότητος καὶ ἐγγυοδοσίας εὐτελῶν ἀκινήτων ἀνεδεικνύνοντο οἱ ὡς ἄνω ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐνδιαφερόμενοι ἐνοικιασταὶ καὶ πόσα ἐζημίουν τὸ Δημόσιον, μὴδὲν δυνάμενόν νὰ λαμβάνῃ παρὰ τῶν μὴ ἐχόντων.

7) Δὲν χρειάζεται πλέον ἄδεια τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ἵνα ὁ φορολογούμενος ἀρχίσῃ τὸν θερισμὸν τῶν δημητριακῶν. Ἀπλῶς εἰδοποιεῖ αὐτὸν καὶ ἐν ἀπονοίᾳ αὐτοῦ προβαίνει εἰς θερισμὸν παρῶν δύο μαρτύρων (ἄρθ. 6).

8) Ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου γίνεται εἰς τὰ ἀλώνια διὰ κοιλοῦ φέροντος τὰς σφραγίδας τῆς διοικητικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς ἢ διὰ ζυγίσεως, ὅταν τὰ εἶδη εἶναι ἀνεπίδεκτα μετρήσεως.

9) Μετὰ τὴν μέτρησιν ἢ ζύγισιν ὁ ἐνοικιαστής σημειοῖ αὐτὰ ὀλογράφως καὶ ἀριθμητικῶς εἰς διπλότυπον βιβλίον, ὑπογραφόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου, σημειοῦνται δὲ καὶ αἱ ἀντιρροήσεις του καὶ καθορίζεται ὁ εἰς εἶδος φόρος.

10) Τὸ στέλεχος τοῦ διπλοτύπου καθίσταται διοικητικῶς ἐκτελεστόν, ἐκτὸς ἂν ἀνασταλῇ δικαστικῶς ἢ ἐκτέλεσις του κατόπιν ἀντιρροήσεων τοῦ φορολογουμένου.

11) Ὁ ὡς ἄνω φόρος εἰς εἶδος μετακομίζεται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου εἰς τὴν κεντρικὴν ἐκάστου δήμου ἀποθήκην.

12) Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ θερισμοῦ τῶν πρώτων καρπῶν συντάσσεται διαρκῶς κατὰ δεκαπενθήμερον παρὰ τοῦ Ἐπαρχοῦ τοῦ Οἰκονομ.

Ἐφόρον καὶ τοῦ Ταμίου πρωτόκολλον, δι' οὗ βεβαιοῦται ἡ τρέχουσα ἀγοραία τιμή. Ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ δύναται ὁ φορολογούμενος νὰ πληρώσῃ εἰς χρῆμα ἀντὶ τοῦ εἰς εἶδος φόρου.

13) Ὁ ἔγγειος ἐπὶ τοῦ ἐλαίου φόρος βεβαιοῦται διὰ μετρήσεως εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖα (ἄρθρ. 26) καὶ εἰσπράττεται εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκπίεσιν εἰς εἶδος. Τῶν κουκουλίων βεβαιοῦται δι' ἐκτιμήσεως αὐτῶν εἰς λίτρας ἢ ὀκάδας κατὰ τὴν ἐγγώριον συνήθειαν ἐπὶ τῶν καλαμωτῶν ἢ κλαρίων (ἄρθρ. 27) καὶ ὁ φόρος καταβάλλεται εἰς εἶδος, τοῦ φορολογουμένου ὄντος ὑποχρέου νὰ εἰδοποιῇ διὰ τοῦ Δημάρχου ἢ Παρέδρου τὸν ἐνοικιαστὴν τοῦλάχιστον 3 ἡμέρας πρὸ τῆς συλλογῆς τῶν κουκουλίων.

14) Ὁ ἐπὶ τῶν ξηρῶν σύκων τῶν ἐπαρχιῶν Καλαμῶν καὶ Μεσσηνίας ἔγγειος φόρος βεβαιοῦται διὰ μετρήσεων τῶν ὀρμαθῶν ἢ διὰ ζυγίσεως εἰς τὸ παράλιον ἢ κατὰ τὴν διὰ ξηρᾶς εἰς ἄλλα μέρη τοῦ Κράτους μεταφορὰν αὐτῶν μέχρι 15 Ὀκτωβρίου. Ὅσα δὲ σύκα εὐρεθῶσι μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν ταύτην εἰς τὸν τόπον τοῦ φορολογουμένου φορολογοῦνται διὰ μετρήσεως τῶν ὀρμαθῶν ἢ ζυγίσεως (ἄρθρ. 28).

15) Οἱ ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἀποταμιευόμενοι καρποὶ τοῦ ἐνοικιαστοῦ μένου ὑπέγγυοι μέχρι ἐξοφλήσεως τοῦ ἐνοικίου.

16) Ὁ φόρος καὶ τὸ δικαίωμα ἐπικαρπίας ρητίνης, κατράμης, καστάων καὶ λοιπῶν δασικῶν προϊόντων βεβαιοῦται διὰ ζυγίσεως κατ' ὀκάδας τοῦ προϊόντος εἰς τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας προσδιορίζει τὸ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργεῖον καὶ ἀποδίδεται εἰς χρήματα κατὰ τὴν εἰς τὸν οἰκεῖον Δῆμον τρέχουσαν τιμὴν βεβαιουμένην διὰ πρωτοκόλλου ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἐπαρχου, τοῦ δασονόμου καὶ τοῦ Δημάρχου τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας τοῦ φορολογουμένου ὑποχρεουμένου, ὃ ἡμέρας πρὸ τῆς συλλογῆς τῶν προϊόντων τούτων νὰ εἰδοποιῇ διὰ τοῦ δημάρχου ἢ δασονόμου τὸν ἐνοικιαστὴν, ἐπὶ ποινῇ προστίμου 20—100 δρ. (ἄρθρ. 33, 8).

17) Ἡ βεβαίωσις τοῦ ἐγγείου φόρου τῶν ἀμπέλων, περιβολίων, λαχανοκήπων κλπ. τῶν φορολογουμένων, ὡς ἀνωτέρω, διὰ στρεμματικῆς φορολογίας γίνεται διὰ δηλώσεων εἰς τὸν δήμαρχον (τὸν Μάρτιον διὰ τὰ γρασίδια, τὸν Ἀπρίλιον διὰ τὰς ἀμπέλους, τὸν Μάϊον διὰ τοὺς λαχανοκήπους, τὸν Ἰούνιον διὰ τὰ μπουστάνια, τὸν Ἰούλιον διὰ τὰ περιβόλια καὶ καπνά, τὸν Αὐγουστον διὰ τὰ βαμβάκια ἰδιαιτέρως (διὰ χωριστῆς δηλώσεως) δι' ἕκαστον κτῆμα καὶ προϊόν, περιεχουσῶν τὸ κτῆμα, τὴν θέσιν, τὴν ὁροθεσίαν αὐτοῦ, τὴν ἔκτασιν τοῦ εἰς στρέμματα καὶ τὴν ἀκαθάριστον πρόσοδον αὐτοῦ καὶ ἐλεγχομένων ὑπὸ τοῦ ἐφόρου διὰ καταμετρήσεως τῆς ἐκτάσεως καὶ ἐκτιμήσεως τῆς ποιότητος. Καταβάλλεται δ' ὁ φόρος εἰς ἄλλας ἐποχὰς (Μάϊον, Σεπτέμβριον, Νοέμβριον,) κατὰ τὰ διάφορα εἶδη.

Οὕτω διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐγένετο ἀπόπειρα νὰ εἰσαχθοῦν ἐγγυήσεις τινες ὑπὲρ τῶν φορολογουμένων, τὸ μὲν διὰ τῆς, ὡς ἄνω σχολιασθείσης, ἀπυγορεύσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων νὰ συμμετέχωσιν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐκμισθώσεων τῶν φόρων, τὸ δὲ διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μέχρι τότε ἀπαι-

τωμένης ἀδείας τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ἵνα ἀρχίσῃ ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ. Ἐπίσης εἰσήχθη διαδικασία τις ἀντιρρήσεων τοῦ φορολογουμένου ἔναντι τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐνοικιαστοῦ καθορισμοῦ τοῦ φόρου, ὡς καὶ εἰρήρεϊά τις τοῦ φορολογουμένου νὰ πληρώνῃ εἰς χρήμα. Ἐμενεν ὅμως πάντοτε ἡ μεγάλη φορολογικὴ πολυμορφία, ὁ ἐμπειρικὸς τρόπος βεβαιώσεως τῆς καὶ ἡ ἔνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ χρόνου τῆς βεβαιώσεως ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πληρωμῆς εὐθύνη τοῦ φορολογουμένου διὰ πᾶσαν ἔστω καὶ τυχαίαν καταστροφὴν τοῦ φορολογουμένου ἀντικειμένου, ὅπερ ἀπετέλει βαρυτάτην ἀδικίαν κατὰ τοῦ γεωργοῦ. Ἐπὶ πλέον ἡ ὑποχρέωσις τῆς μεταφορᾶς τοῦ εἰς εἶδος φόρου εἰς Κεντρικὴν ἐκάστου δήμου ἀποθήκην ἦτο ἐν ἐπὶ πλέον βάρος εἰς τὸν βαρὺν κατὰ τὰ ἀνωτέρω καὶ κατὰ παρείσπραξιν ἐπιτυγχανομένην διὰ ἀπάτης περὶ τὴν ζύγισιν καὶ μέτρησιν ἄδικον φόρον. Πλὴν βαθυτέρα τροποποιήσις τῆς φορολογικῆς ταύτης διαδικασίας ἐφαίνετο τότε ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν παντοίων παραπόνων τῶν ἀγροτῶν ἡ φορολογικὴ πόλιτικὴ τοῦ Κράτους ἱπεπειράθη μειώσεις τινὰς τῶν φόρων.

Διὰ τοῦ νόμου ΤΚΗ'. τοῦ 1856 (1) ὠρίσθησαν μειωθέντες πως οἱ ἔγγειοι φόροι ἐπὶ κυβερνήσεως Βούλγαρη, ὑπουργοῦντος τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Α. Κοντοσταύλου ὡς ἑξῆς:

1) Διατηροῦνται δι' ἐνοικιάσεως ὁ ἐπὶ τῶν δήμητριακῶν, ἐπὶ τοῦ ἐλαίου (εἰς 2 λεπτὰ κατ' ὁκτὼ ἐπὶ τῶν βρωσίμων ἐλαιῶν), τῶν κουκουλίων, ξηρῶν σύκων Καλαμῶν καὶ Μεσσηνίας καὶ σταφίδος Ἡλείας, Ὀλυμπίας καὶ Γορτυνίας ἔγγειος φόρος (δεκάτης).

2) Βεβαιοῦνται διὰ δηλώσεων στρεμματικοὶ φόροι:

α) ἀ μ π έ λ ω ν ἀπὸ 0,70 δρ.—4,50 τὸ στρέμμα, ἀναλόγως ἀποδόσεως 10—40 δρ. τὸ στρέμμα,

β) περιβολίων 3—12 δρ. τὸ στρέμμα ἀποδόσεως 45—150 δρ.,

γ) λ α χ α ν ο κ ή π ω ν (μυοστανίων) γεωμήλων, κρομμύων καὶ σκόρδων 3—8 δρ. ἀποδόσεως 45—65 δρ. τὸ στρέμμα,

δ) ἀ μ υ γ δ α λ ε ῶ ν 2 δρ. τὸ στρέμμα,

ε) γ ρ α σ ι δ ί ω ν καὶ τ ρ ι φ υ λ ί ω ν 2—3,50 τὸ στρέμμα ἀποδόσεως 30 δρ. καὶ ἄνω,

στ) Κ α π ν ῶ ν 2,50—8,50 τὸ στρέμμα, ἀποδόσεως 50—70 δρ.,

ζ) Β α μ β α κ ί ω ν 2—4 δρ. ἀποδόσεως 20—40 δρ. τὸ στρέμμα.

3) Βεβαιοῦνται εἰς τὰ τελωνεῖα οἱ μέχρι τοῦδε κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἔγγειοι φόροι σταφίδος καὶ σύκων τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν καὶ βαλανιδίων, πρινοκοκίου καὶ ἔσπεριδοειδῶν.

Οὕτως ἐπαγώγη ἡ φορολογικὴ πολυμορφία ἐκ τῆς ἀπλῆς δεκάτης, μὲ διαφόρους πειραματισμοὺς εἰσαχθέντων διαφόρων συστημάτων φορολογιῶν, ἅτινα ἐδημιούργησαν πληθὺν δικαιοδοσιῶν, φορολογικῶν ὑποχρεώσεων καὶ διοικητικῶν βαρῶν.

(1) Ἐφημ. Κυβερ. 26 Μαΐου 1856.

Ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐγγείων φόρων κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετίαν 1833—1858 ἔχει οὕτω εἰς δραχμάς :

1833	βεραιωθέντα ἔσοδα	4.322.930	εἰσπραχθ.	4.220.981
1834	»	5.548.470	»	3.118.882
1835	»	7.078.153	»	6.343.216
1836	»	6.043.619	»	5.596.578
1837	»	5.744.285	»	5.354.252
1838	»	6.019.896	»	5.806.503
1839	»	7.005.619	»	6.643.780
1840	»	7.629.521	»	6.694.480
1841	»	7.343.628	»	5.184.328
1842	»	7.173.006	»	5.100.257
1843	»	5.493.599	»	1.674.735
1844	»	5.985.996	»	5.340.429 (1)
1855	»	5.621.740	»	3.993.456 (2)
1858	»	8.092.080	»	6.128.476

Εἰς τοὺς ἀπολογισμοὺς τούτους (3) δὲν ἀναφέρονται δυστυχῶς εἰδικῶς καὶ κεχωρισμένως αἱ εἰσπράξεις ἐκ τῶν διαφόρων ἐγγείων φόρων (4), ὑπὸ δὲ τὸ ὄνομα ἐγγείου φόρος περιέχονται καὶ αἱ εἰσπράξεις ἐκ τοῦ δικαιομά-
τος ἐπικαρπίας ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων. Γενικῶς δὲ κατὰ ἔτη ταῦτα τόσον ἢ βεβαίως ὅσον καὶ ἡ εἰσπραξὶς κάθε χρήσεως τελειοῦται εἰς τὴν ἐπομένην χρῆσιν (5), καὶ πάλιν ὑπάρχουσι καθυστερήσεις.

Αἱ ἀνωτέρω μειώσεις δὲν ἔλυσαν βεβαίως τὸ ζήτημα τῆς φορολογικῆς ἀθλιότητος τῆς ἐγγείου φορολογίας. Αἱ διὰ τοῦ νόμου ΣΟΖ' εἰσαχθεῖσαι διαδικασίαι ἀπῆλλαξαν πῶς τοὺς ἀγρότας ἀπὸ τὰς πιέσεις καὶ δολιότητος τῶν ἐνοικιαστῶν καὶ κατέστησαν ἥττον ἐπαχθὴ τὸν ρόλον αὐτῶν, ἀλλ' ἂφ' ἐνὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων, ἐν ἐποχῇ μάλι-
στα ἀναλαφθητισμοῦ, ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν, καὶ ἐλλείψεως χρήματος ἂφ' ἐτέρου δὲ τὸ κακὸν τῆς ἐνοικιάσεως καὶ ἡ ἐξακολουθοῦσα καταστρα-
τήγησις τῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων τοῦ νόμου διαιώνιζαν τὰ δεινὰ τῆς φορολογίας ταύτης. Δεκαπέντε δηλώσεις τὸ ἔτος ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ ἐφεξῆς ἔχει νὰ κάμῃ ὁ φορολογούμενος, λέγει ὁ Σωτηρόπουλος εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν διατριβὴν του, ὅπου ἐκθέτει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀενάου ἐπαφῆς τοῦ ἀγρότου μὲ τὰς φοροτεχνικὰς ὑπηρεσίας (6) καὶ τῆς μεταβά-

(1) Ἐν ἀπολογισμῷ 1844 (Ἀθῆναι 1849) Πίναξ I.

(2) Ἐν ἀπολογισμῷ 1855 (Ἀθῆναι 1856) σελ. 8.

(3) Τοὺς ὁποίους, μόλις ἐσχάτως (1930) μετὰ μίαν ἑκατονταετίαν ψηφισθέντας ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ οὐδ' ἀνεύρομεν, μετὰ πολλὰς δυσχερείας, εἰς τὸ Γεν. Λογιστήριον, τῇ εὐγε-
νεῖ συνδρομῇ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ Τμηματάρχου κ. Ἀθ. Κυριαζῆ, πρὸς ὃν ἐκφρά-
ζομεν τὰς εὐχαριστίας μας.

(4) Τοῦτο μόνον ἀπὸ τοῦ 1894 ἀρχίζει νὰ δηλοῦται.

(5) Βλέπε ἀνωτ. Ἀπολ. γισμούς.

(6) Σ ω τ η ρ ο π ο ὕ λ ο υ ἐ ν θ. ἀν. σελ. 18.

σεώς του συνεπῶς εἰς τὰς πόλεις, ἐγκαταλείψεως τῶν ἔργων του, πληρωμῆς δικηγόρων. Εἰς τὰς μεταβάσεις ταύτας προσθεταί αἱ διὰ τὴν πληρωμὴν εἰς τὰ ταμεῖα εἰς ἄλλας ἐποχάς, αἱ διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐνστάσεων, αἱ ἀθροαὶ δίκαι εἰς τὰ ποινικὰ δικαστήρια τῶν ἀκουσίως πολλάκις παραβατῶν τῶν φορολογικῶν νόμων. Εἶναι γνωστὸς ὁ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων κανὼν τοῦ Ἀδάμ Σμιθ (ὁ λεγόμενος κανὼν τῆς προσφορότητος) καθ' ὃν ὁ φόρος δέον νὰ ἐπιφέρῃ τὰς μικροτέρας ἐνοχλήσεις εἰς τὸν φορολογούμενον. Τὰ ἄτοπα τῆς συχνῆς ἐπαφῆς φορολογουμένου καὶ φορολογ. ἀρχῆς εἶναι ὄχι μόνον οἰκονομικὰ (πλουτολογικὰ καὶ δημοσιονομικὰ) καὶ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ ἀκόμη. Τοῦ κανόνος τούτου συστηματικὴν παραβάσιν ἀποτελεῖ ἡ ὡς ἄνω, φορολογία τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Παρέμενε δὲ προσέτι ἐν ἰσχύϊ τὸ ἄτοπον σύστημα τῆς ἐνοικιάσεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς συνεργασίας Κρατικῶν καὶ δημοτικῶν ὑπαλλήλων με τοὺς ἐνοικιαστὰς κατὰ τοῦ λαοῦ. Ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ τῶν ὑπαλλήλων μας εἶναι σύμφωνοι πάντες οἱ γράψαντες ξένοι (Maurer, Thiersh) καὶ ἡμέτεροι. Καθὼς παρετήρει ὁ Ἀλεξ. Κουμουνδοῦρος εἰς τὴν αἰτιολογ. ἐκθέσιν τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς ἐγγείου φορολογίας νομοσχεδίου τοῦ 1860: «κατηργήθη μὲν ἡ διάταξις, καθ' ἣν ἀπαιτεῖτο ἄδεια τοῦ ἐνοικιαστοῦ διὰ νὰ ἀρχίσουν αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι, ἐξ ἧς τόσα ὑπέφερον οἱ γεωργοὶ (1) καὶ ἀρκεῖ μόνον, ὅπως εἰς τὸν δήμαρχον, ἢ πᾶρεδρον, ἀλλὰ τίς γνωρίζει ἂν ὁ δημοτικὸς Πάρεδρος δὲν ἔτυχε νὰ εἶναι μέτοχος εἰς τὴν ἐνοικίασιν καὶ τέλος ἀπαιτοῦνται τόσαι διατυπώσεις, ἡ παραμικροτέρα δὲ παρατυπία γεννᾷ τόσας βραδύτητας, ὥστε χρόνος πολύτιμος διὰ τὸν γεωργὸν χάνεται καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀρμόδιος δι' ἀλώνισμα, λίχνισμα καὶ μέτρον καίρῳ παρέρχεται κακοκαιρία ἢ βροχὴ ἐπελθοῦσα ζημιώνει ἢ καταστρέφει τὸν ἐκτεθειμένον καρπόν...» Ἀς προσθέσωμεν εἰς ταῦτα τὰ πλαστὰ διπλότυπα, τοὺς νοθευμένους καταλόγους, ἐκ τῶν ὁποίων βρίθουσι τὰ ἀρχεῖα τῶν οἰκονομικῶν ἀρχῶν (2). Ταῦτα δὲ πάντα εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ βαρύνουσα τὴν ἔγγειον εἰς τὰς πόλεις κτῆσιν ἦτο ἐλαφροτάτη, μόνον τῶν ἐνοικιαζομένων οἰκοδομῶν, αἵτινες ἦσαν αἱ ὀλιγώτεραι, βαρυνομένων μὲ μικρὸν φόρον ἐνοικίου (3).

(1) Βλ. ἄνωτ. σελ. 868.

(2) Ἐκ τῆς αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως νομοσχεδίου Κουμουνδοῦρου (1860) βλ. Σωτοροπούλου ἐνθ. ἀν. σελ. 19—20.

(3) Τὰ βεβαιωθέντα καὶ εἰσπραχθέντα ἐκ φόρων οἰκοδομῶν ἔσοδα, τῶν ἐτῶν τούτων, ἔχουν:

1861	βεβαιωθέντα	346.821	δρ.	εἰσπραχθέντα	250.080
1864	"	590.899	"	"	399.474
1865	"	600.000	"	"	597.384
1866	"	702.408	"	"	436.545
1870	"	707.650	"	"	567.877

Ἐπὶ συνόλου ἐξ ἀμέσων φόρων ἔσόδων τῶν ἐτῶν τούτων στρεφόμενου περὶ τὰ 10—12 ἑκατ., οὗτος αἱ ἐξ ἐγγείων φόρων εἰσπράξεις ἀνέρχονται εἰς 7—9 ἑκατομμύρια

Πρότασις τοῦ γερουσιαστοῦ Ε. Κεχαγιά (1855), προτείναντος μείωσιν τῆς φορολογίας τῆς ἐγγείου ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας, εἰς ἀναπλήρωσιν δ' αὖθις τῆς φορολογίας τῶν οἰκοπέδων καὶ οἰκοδομῶν δὲν ἐγένετο δεκτὴ.

Ἡ ἀφόρητος κατάστασις τῶν ἀγροτῶν, αἱ καθυστερήσεις πρὸς τὸ Δημόσιον, ἡ ἀτασθαλία τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ ἡ φορολογικὴ ἀκαταστασία ὠδήγησαν εἰς σκέψεις περὶ νέου συστήματος, ἐξ ὧν ἐπήγαγε τὸ νομοσχέδιον Ἀλεξ. Κουμουνδούρου (1860) ἐπὶ Κυβερνήσεως Μιαούλη.

Διὰ τούτου ὁ Κουμουνδούρος ἀπέβλεπεν εἰς τὴν φορολογίαν τῆς καθαρᾶς καὶ οὐχὶ πλέον τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, ἔτι δὲ ἐζήτησε νὰ καταργήσῃ τὴν ἐνοικίαν καὶ νὰ ἀποκεντρώσῃ τὴν φορολογικὴν διοίκησιν.

Θέλων δὲ νὰ ἔχῃ ἀσφαλῆ πρόβλεψιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἤχθη εἰς τὸ νὰ συνδυάσῃ τὸν κατὰ στρέμμα ἐγγεῖον φόρον τῆς καθαρᾶς προσόδου πρὸς τὸ διὰ ν ε μ η τ ι κ ὸ ν φορολογικὸν σύστημα. Πρὸς τοῦτο ὑπέβαλε τὸ ἀπὸ 24 Φεβρουαρίου 1860 νομοσχέδιον. Κατ' αὐτὸ, τὸ ποσὸν τοῦ κατ' ἔτος εἰσπρακτέου δι' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν ἐγγεῖον φόρου δρίζεται κατ' ἔτος (1) καὶ διανέμεται κατ' ἐπαρχίας, δήμους, χωρία. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν διανέμει τὸν φόρον αὐτὸν κατ' ἐπαρχίας. Τὰ ἐπαρχιακὰ συμβούλια κατὰ δήμους, τὰ δὲ δημοτικὰ κατὰ χωρία.

Ἐκαστος φορολογούμενος ὑποχρεοῦται νὰ δηλώσῃ πρὸς τὸν δήμαρχον τὴν ἔκτασιν τῶν γαιῶν του καὶ τὰ εἶδη τῆς καλλιεργείας του.

Τὸ Δημοτ. Συμβούλιον ἐν πλήρει συνεδριάσει ἐκλέγει τριμελῆ ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐνεργεῖ τὴν κατάταξιν τῶν δηλώσεων, ἀναλόγως τῆς θέσεως, τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς γονιμότητος τῶν γαιῶν, εἰς 5 τάξεις, προσδιορίζουσα καὶ τὸν μέσον ὅρον τῆς κατὰ στρέμμα καθαρᾶς προσόδου ἐκάστης τάξεως.

Τετραμελὴς ἐξ ἀγροτῶν ἐπιτροπὴ ἐκλεγομένη διὰ γενικῆς ψηφοφορίας ἐν ἐκάστῳ χωρίῳ ἐλέγχει τὴν ἄνω κατάταξιν καὶ καθιστᾷ ὁριστικὴν τὴν ἐγγραφὴν τῶν φορολογουμένων, ἐφ' ἣ χωρεῖ περαιτέρω ἡ εἰσπραξις.

Τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο ἦτο διὰ τὴν ἐποχὴν του ἀρκετὰ προοδευτικὸν καὶ δημοκρατικόν.

Εἰσάγει δύο σπουδαίους νεωτερισμούς 1) τὴν φορολογίαν τῆς καθαρᾶς προσόδου καὶ 2) τὴν φορολογικὴν αὐτοδιοίκησιν. Ἡ φορολόγησις καθίσταται πλέον ἔργον αὐτῶν τῶν ἰδίων κατοίκων κάθε χωρίου, οἵτινες οὐδένα δύνανται νὰ βαρύνουν ἐπὶ βλάβῃ ἄλλου, τοῦ φόρου δὲ ὄντος ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένου, οὐδὲν ἄλλο ζήτημα γεννᾶται ἢ ἀκρίβεια κατανομῆς μεταξὺ τῶν φορολογουμένων. Ὁ τρόπος, φυσικὰ, τῆς αὐτοδιοικήσεως ταύτης κατ' ἀνάγκην ἔδει νὰ συνδυασθῇ μὲ τὸ σύστημα διανεμητῆς φορολογίας, (ὥρισμένης κατὰ ποσὸν ἐκ τῶν προτέρων), διότι ἄλλως θὰ κατήντα οὐχὶ εἰς ἀλληλοέ-

(1) Διὰ τὸ πρῶτον ἔτος λαμβάνεται ὡς βάσις ὁ μέσος ὅρος τῶν β ε β α ι ω θ έ ν τ ω ν ἐσόδων τοῦ Δημοσίου κατὰ τὰ τελευταία ἑπτὰ ἔτη.

λεγχον τῶν δημοτῶν, ἀλλὰ συνεργασίαν πρὸς ἐπίτευξιν φορολογικῆς ἀσυδοσίας.

Τὸ δυνατόν τῆς ἀκριβοῦς κατατάξεως καὶ ἀλέγχου τῶν δηλώσεων ἦτο τὸ σπουδαιότερον. Πρὸς τοῦτο ὁ Κουμουνδοῦρος ἀνήγγελλεν ἤδη εἰς τὴν Αἰτιολογικὴν του ἐκθεσιν, ὅτι κανονίζων προσωρινῶς τὰ πράγματα ἐκ τῶν ἐνόντων ἡτοίμαζε σῶμα γεωμετρῶν διὰ τὰς καταμετρήσεις τῶν δηλουμένων κτημάτων.

Πλὴν, τὸ νομοσχέδιον τοῦτο κατεπολεμήθη α) ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων ἐνοικιαστῶν, β) ὑπὸ τῶν κατὰ θεωρίαν ἐναντίον τοῦ διανεμητικοῦ συστήματος κεκηρυγμένων καὶ γ) ὑπὸ τῶν πολιτικῶν. Ἐφόβιζε κυρίως τὸ ἀπροσδιόριστον τοῦ φόρου, ὅστις προσδιορίζομενος συνολικῶς κατ' ἔτος ἡδύνατο νὰ ὑπερβῇ καὶ τὴν δεκάτην ἀκόμη, ἐν ἀφανείᾳ μάλιστα καὶ λαθρσίως, διότι διὰ νὰ ἐξακριβωθῇ ἐκ τῶν ὑστέρων τῶν ποσοστὸν τοῦ οὕτω ἐκ τῶν προτέρων καθοριζομένου φόρου ἀπητεῖτο καὶ χρόνος καὶ ἐργασία πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ παρακολούθησίν του. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀδιαφορία τοῦ κόσμου καὶ ἰδίως τῶν περιφερειῶν τῶν φορολογουμένων εἰς τὰ τελωνεῖα, καὶ αἰτινες προετίμων τὸ μὴ ὀχληρὸν ἀπὸ τὸ δίκαιον συνετέλεσαν νὰ ναυαγήσῃ τὸ νομοσχέδιον.

Ὁ Σωτηρόπουλος ὡς ἐξῆς συνώψιζε τὰς κατὰ τοῦ νομοσχεδίου ἀντιρρήσεις του: «1) εἶναι τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης νὰ μεταβληθῇ ὅσον ἐνεστὶ τάχιον τὸ ἰσχύον φορολ. σύστημα, διότι ἄνευ τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ προοδεύσῃ ἡ γεωργία οὐδὲ νὰ ἀποκατασταθῇ ὁ λαός· 2) ὅτι συστήματα διανεμητικά, περιοριζόμενα εἰς μόνην τὴν φορολογίαν τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ ἀφίνοντα εἰς ἐπιτροπὰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἐκτάσεως καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς καθαρᾶς προσόδου δὲν εὐρίσκουσι πολλὴν ἀποδοχὴν παρὰ τῇ λαῷ, οὐδὲ εἶναι εὐκόλον νὰ εὐδοκιμήσωσι καὶ 3) οὔτε τὰ μέσα ἐχομεν διὰ νὰ καυτερίσωμεν κτηματολόγιον οὔτε εἶναι τοῦτο ἀσφαλὲς καὶ ἀλάνθαστος βάσις διὰ τὴν φορολογίαν».

Ἀποβλέπων δὲ «1) εἰς τὸ νὰ μένῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀμετάβλητος ὁ φόρος, διότι τότε ἐνθαρρύνεται ὁ φορολογούμενος νὰ καταβάλῃ εἰς τὴν γῆν περισσότερα κεφάλαια καὶ μεγαλυτέραν ἐργασίαν 2) τὸ νὰ γνωρίζωσιν οἱ φορολογούμενοι ἐκ τῶν προτέρων τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου των καὶ 3) εἰς τὸ νὰ εἰσάγωνται ἀνελλιπῶς εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ δημοσίου ὅσα οἱ φορολογούμενοι πληρώνουσι» καταλήγει ἀντιπροτείνων στρεμματικὴν φορολογίαν, τῶν γαιῶν διαιρουμένων ἀπασῶν εἰς α) καλλιεργουμένας ποτιστικὰς β) καλλιεργουμένας ξηρικὰς πεδινὰς γ) καλλιεργουμένας ξηρικὰς ὄρεινὰς, δ) ἀκαλλιεργήτους γαίας—ἐπιδεκτικὰς καλλιεργείας καὶ μὴ ε) ἀμπέλους ὄρεινὰς—πεδινὰς, ς) σταφιδαμπέλους, περιβόλια καὶ τὰ συκοπερίβολα, ζ) ἔλαιοπερίβολα, μωρεοπερίβολα καὶ λοιπὰς δενδροφυτείας (1). Τὸ σύστημα τοῦτο ἔθεώρει ὡς τὸ μόνον τότε δυνατόν νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν ἀγροτικὸν κόσμον καὶ νὰ προσπορίσῃ καὶ ἔσοδα εἰς τὸ Κράτος.

(1) Σ ω τ η ρ ο π ο ὑ λ ο υ ἐνθ. ἀνωτ. 58, 59, 62.

Ἡ Κυβέρνησις πρὸ τῆς ἀντιδράσεως ταύτης ἐγκατέλιπε τὸ νομοσχέδιον καὶ ὁ εἰσηγησάμενος τοῦτο ὑπουργὸς παρητήθη ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Κ. Σίμου.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐγγείου φορολογίας τῆς περιόδου τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος, εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐξιστορήσεως τῆς ὁποίας προσθετέα τὰ ἐπόμενα περὶ τῆς καταργήσεως τῶν ἐξαγωγικῶν δασμῶν.

Ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη τὰ τελωνειακὰ τέλη εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ταρίφας τοῦ Καποδίστρια (1) εἶχον μείνει ἀμετάβλητα (10 ο|ο ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ 6 ο|ο ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς). Ἐννοεῖται ὅτι ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἐμπορικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶχε πολυχῶς μεταβληθῇ ἐντὸς τῆς εἰκοσιπενταετίας ταύτης (2). Πρὸς ῥύθμισιν τῆς καταστάσεως ἐπελήφθη καὶ ἐν τούτῳ μὲ προοδευτικὸν πνεῦμα ὁ Κουμουνδοῦρος μὲ τίσιν πλὴν ἄλλων καταργήσεως τῶν ἐξαγωγικῶν τελῶν ἦτις καὶ ἐπετεύχθη τέλους τῷ 1857.

Εἰσάγων ὁ ὑπουργὸς Ἀλέξ. Κουμουνδοῦρος τὸ νομοσχέδιον περὶ νέου τελωνειακοῦ δασμολογίου ἔλεγεν ἐν τῇ πρὸς τὴν Βουλὴν Αἰτιολογικῇ του ἐκθέσει· «πρὸ πολλοῦ τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπλάσεως τῆς ἐν ἰσχυί τελωνειακῆς διατιμῆσεως, ἥτις ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν ἐμπορευμάτων, τῶν ὁποίων κανονίζει τὸν φόρον, παραδέχεται δι' ὅλα τὰ λοιπὰ τὸ ἐπισφαλὲς τῆς ἐκτιμῆσεως σύστημα. Συνταχθεῖσα κατὰ τὸ 1830 δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι ἀτελής... Εἰς τὸ προκείμενον νομοσχέδιον, στηριζόμενον εἰς τὰς ἐργασίας τῶν διαφόρων ἐπὶ τούτῳ κατὰ καιροὺς διορισθεῖσων ἐπιτροπῶν καὶ εἰς τὰς γνώμας τῶν ἐμπορικῶν τοῦ Κράτους ἐπιμελητηρίων ἐπήνεγκα διαφόρους τροποποιήσεις. Α'. περὶ ἐξαγωγῆς: Εἶναι ὁμολογημένον, ὅτι ὅσον ὀλιγώτερον ἐπιβαρύνονται τὰ ἐγχώρια προϊόντα κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτείνεται αὐτῶν ἡ κατανάλωσις, ὥς δυναμένων εὐκολώτερον νὰ ὑποστῶσι τὸν διαγωνισμὸν εἰς τὰς ξένας ἀγοράς μὲ τὰ ὁμοειδῆ προϊόντα των... Τὰ τῆς γεωργίας προϊόντα, ἅτινα ἀποτελοῦσι κυρίως τὸ ἐξαγωγικὸν τῆς Ἑλλάδος ἐμπόριον ὑπεβάλλοντο ἀνεξαιρέτως καὶ εἰς πληρωμὴν ἐξαγωγικοῦ τέλους 6 ο|ο. Τὴν δασμολογίαν ταύτην ἐθεωρήσαμεν, τὸ καθ' ἡμᾶς πάντοτε οὐχὶ μόνον ἐπιβλαβὴ διὰ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ ἀδικον κατ' οὐσίαν, διότι ἀντὶ ἐμψυχώσεως τιμωρεῖτε τὴν πλεονάζουσαν παραγωγὴν ἐπιβάλλοντες ἐκτὸς τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐγγείου φόρου καὶ εἰς πληρωμὴν ἐξαγωγικοῦ τέλους. Ἐγενικεύσαμεν ἐπομένως τὴν ἀτέλειαν ἐφ' ὅλων τῶν προϊόντων καὶ παρεδέχθημεν συνάμα διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα τὴν ἀρχὴν τῆς καταργήσεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ τέλους, ἀλλὰ βαθμιαίως καὶ ἐντὸς δεκαετίας, ἀμέσως μὲν καταβιβάσαντες εἰς 5 ο|ο ἀντὶ 6ο|ο, ἀνὰ διετίαν δέ,

(1) Βλ. ἀνωτ. σελ. 14

(2) Συνολικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος τῷ 1833 δρ. 12.001.992, τῷ 1840 δρ. 29.019.841 (βλ. F. S t r o n g—Greece as a Kingdom—London 1842 σελ. 183), τῷ 1851 δρ. 35.606.003 καὶ τῷ 1860 δρ. 82.011.057 (Στατιστικὴ Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν).

ἀφ' ἧς τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁ νόμος οὗτος θέλει γίνεσθαι ἔκπτωσις 1 ο)ο εἰς τρύπον, ὥστε μετὰ δεκαετίαν νὰ καταργηθῇ ὁλοτελῶς τὸ τῆς ἑξαγωγῆς τέλος» (1).

Τοῦτο ἦτο τὸ σύστημα Κουμουνδούρου. Μετὰ συζητήσεις ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν βουλὴν καὶ Γερουσίαν ἐψηφίσθη ὁ νόμος ΥΛΓ'. τοῦ 1857, ὅστις ἐν ἄρθρῳ δευτέρῳ ὁρίζει εἰς 10 ο)ο τὰ τέλη εἰσαγωγῆς, δι' ὅσα εἶδη δὲν φορολογοῦνται εἰς τὸν συναπτόμενον τῷ νόμῳ πίνακα καὶ ἀφίνει ἀφορολόγητα κατὰ τὴν ἑξαγωγὴν, ὅσα εἰδικῶς δὲν φορολογεῖ ὁ πίναξ κατὰ βάρος. Ὁ πίναξ ἐπέβαλε φόρους ἑξαγ. κατὰ κιντάρι καὶ ὀκτὼ εἰς τὸν βάμβακα, βαμβακόσπορον, λινάριον, γεώμηλα, ὀρύζιον, ὄσπρια, κρόμμυα, σκόρδα, γλυκάνισον, ἑλαιάς, ἑλαιον, οἶνον, σταφίδα, σῦκα, ὀπώρας, καπνόν, ζῶα, κέρατα μαλλίον, δέρματα, βούτυρον, μέλι, ἄνθρακας, (2) ὥρισε δ' ἐν ἄρθρῳ 5 ὅτι κατὰ διετίαν, ἀφ' ἧς τίθεται εἰς ἑφαρμογὴν ὁ νόμος οὗτος τὰ τέλη ἑξαγωγῆς ἐλαττοῦνται κατὰ τὸ 1/5 κατὰ πᾶσαν διετίαν ὥστε μετὰ δεκαετίαν νὰ ἐλαττωθῇ, ὁλοτελῶς τὸ ἑξαγ. τέλος.» Ἐπετράπη δὲ διὰ διατάγματος ἡ κατάργησις τελῶν τινων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νομοθετικῆς ταύτης ἐξουσιοδοτήσεως ὁ Κουμουνδοῦρος κατήργησε διὰ Διατάγματος τὰ ἑξαγ. τέλη περιορίσας μόνον αὐτὰ εἰς τὰ κουνκούλια καὶ σπόρους. Τὸ διάταγ. τοῦτο ἐπεκύρωσεν ὁ νόμος ΦΗ'. τοῦ 1859.

Ἐκτοτε τὰ τέλη ἑξαγωγῆς μειωθέντα ὑπὸ τῆς Β'. Ἐθνοσυνελ. (3) κατηργήθησαν (4) διὰ νὰ ἐπαναφερθοῦν τὸ 1922 καὶ 1923.

6 Κρίνοντες τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ Ὁθωνος, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἐμπειρισμὸς δὲν ἔπαυσεν ἰθύνων τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους. Ἀφ' ἐνὸς τὰ παράπονα τῶν γεωργῶν κατὰ τῶν δεκατιστῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συμπραττόντων δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν, ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀτολμία εἰσαγωγῆς δικαίας φορολογίας στηριζομένης ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου, ὥθησαν εἰς ἀποδοχὴν πολυσχιδοῦς φορολογικοῦ συστήματος: τὴν δεκάτην διὰ τὰς σπειρομένης γαίας, τὴν στρεμματικὴν διὰ τὰς ἀμπέλους καὶ κηπουρικὰ εἶδη, τὴν εἰς τὰ τελωνεῖα κατὰ τὴν ἑξαγωγὴν ἑγγεῖον φορολογίαν διὰ τινὰ προϊόντα καὶ διὰ τινὰς ἐπαρχίας, τὴν ἀπαρίθμῃσιν διὰ τὰ ζῶα, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις καὶ τὴν ἐνοικίασιν, ὥς μέσον εἰσπράξεως τῆς δεκάτης. Καὶ τῶν ἀρχῶν τούτων οὐσιαστικῶς δὲν ἀπεμακρύνθη ἡ γεωργικὴ μας φορολογικὴ νομοθεσία οὔτε σήμερον. Ἡ στρεμματικὴ φορολογία, κατὰ ποιότητα γῆς,

(1) Πρακτικὰ Βουλῆς Δ' περιόδου Γ'. Συνόδου (1855—1856) σελ. 1107 κ. ἐπ.

(2) Εἰδῶν δηλ. ὧν ἠῴζανε τότε ἡ ἑξαγωγή (βλ. Strong ἐνθ. ἀν. σελ. 170—183).

(3) Βλ. ψήφισμα ΛΔ'. 1862

(4) Ἡ μεγαλυτέρα μεταρρύθμισις τοῦ Τελων. δασμολογ. καίτοι ὑπὸ ταμειευτικοῦ πνεύματος κινουμένη (βλ. βλ. Κεχαγιᾶ) μόνον τὰ βαλάνidia καὶ τὴν σταφίδα ὑπήγαγεν εἰς τέλη ἑξαγωγῆς (Νόμος ΡΟΣ'. 1867) καταργηθέντα διὰ τοῦ νόμου ΥγΒ', (1873), δι' οὗ μόνον οἱ ἐλαιοπυρῆνες, τὰ θραύσματα ὑέλου καὶ τὰ ράκη ἐπὶ χθησαν εἰς τέλη ἑξαγωγῆς (βλ. καὶ Κ ο φ ι ν ᾱ—Τελων. Νόμοθεσία Ἀθῆναι 1900 σ. 148

άνισος βεβαίως και εμπειρική, υπέρ ης συνηγόρουν οί επιστήμονες τότε(1), αλλά προτιμωτέρα βεβαίως τῆς δεκάτης δὲν ἔτυχεν ἡ περιορισμένης ἐφαρμογῆς. Τὸ δὲ χεῖριστον ἡ φορολογία τῆς δεκάτης διὰ τῆς καταβολῆς τῶν μισθωμάτων παρὰ τῶν δεκατιστῶν εἰς εἶδος πρὸς τὸ Δημόσιον μετετρέπη εἰς περιέργον ἀντικρατικὸν σύστημα.

Ὁ ἀφόρητος αὐτὸς ἐμπειρισμός, ἡ ἀπόγνωσις τοῦ λαοῦ, αἱ πιέσεις τῆς «σπείρας» τῶν δεκατιστῶν καὶ τῶν πολιτευομένων, οἵτινες ἐχρησιμοποιοῦν αὐτούς, ὡς κομματάρχας (2), αἱ ἀνάγκαι τοῦ δημοσίου ταμείου, ὥθησαν εἰς τὴν περιέργον λύσιν: τῆς βραδείας ἐλαττώσεως τῶν φόρων ἐπὶ τῶν σπειρομένων γαιῶν καὶ αὐξήσεως τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων (φόρος ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς), ὡς ἐὰν τοὺς ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς φόρους ἐπλήρωνον, κατὰ κρατήσασαν τότε ἐπιστημονικὴν πλάνην, οἱ ξένοι ἀγορασταί. Καὶ ἐνῷ προκειμένου περὶ τῶν ἐξαγωγικῶν τελῶν ὀρθῶς ἐτέθη ἡ ἀρχὴ τῆς καταργήσεως των, ἵνα ἐμψυχωθῇ τὸ ἐξαγωγικὸν μας ἐμπόριον καὶ συναγωνισθῇ πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, διὰ τοὺς εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἐγγείους φόρους, καὶ βαρυτέρους καὶ μὲ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα δὲν ἐλήφθη τὸ αὐτὸ μέτρον, ἀλλὰ τοῦναντίον οὕτοι ἠϋξάνοντό βαρύτερα.

Καὶ οὕτω τὸ ἐξαγωγικὸν γεωργικῶν προϊόντων ἐμπόριον ἐστηρίχθη ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, κατολισθῆσαν, ἅμα εὐνοϊκώτεροι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὄρει κατέστησαν τὰ ἡμέτερα προϊόντα κόστους ἀνωτέρου τοῦ διεθνoῦς τοιούτου. Τὸ παράδειγμα τῆς σταφίδος(3) εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ δείξῃ ποῖα, σὺν ἱλλοῖς ἀκόμη λόγοις, ἐπέφερεν ἀποτελέσματα ἡ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐγγείας φορολογία, ἣν οἱ ἀγρόται προετίμων, ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῶν οἰκονομικῶν νόμων, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τοῦ δεινοῦ δεκατιστοῦ καὶ ἐν γένει τῆς καταθλιπτικῆς τῶν φορολογικῶν μας ὁργάνων συμπεριφορᾶς.

Μία μόνον μορφή μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ὀθωνεῖου ἐποχῆς διαγράφεται ἀγωνιζομένη ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῶν ἀγροτῶν, ἐναντίον τοῦ τυφλοῦ φορολογικοῦ ἐμπειρισμοῦ καὶ υπέρ δικαιοσύνης ἐν τῇ

(1) Βλ. I. Σ ο ὑ τ σ ο υ—Δημοσιολογία—Ἀθῆναι ἔκδ. 1890 σελ. 89—Σ. Σωτηροπούλου ἐνθ. ἀν. σελ. 69

(2) Ἐνδιαφέρουσα ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἤθελεν εἰσθαὶ ἡ ἐξακριβωσις τῆς σημασίας, ἣν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀστικῆς τάξεως, ἔσχεν ὁ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως δημοσίων προσόδων πλουτισμός, ὅστις ὁμοῦ μὲ τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον παραλίων πόλεων καὶ τὴν ἐκ τῶν ὁμογενῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσφορὰν, ἀποτελεῖ τὰς κυρίας πηγὰς ἀναπτύξεως τῆς ἀστικῆς φάσεως τοῦ νεωτέρου νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐν ἀναλόγῃ πρβλ. τὴν σημασίαν ταύτην διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γαλλικῆς ἀστοκρατίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς J. J a u r é s—Histoire Socialiste de la Révolution Française—Paris 1922 ἔκδ. Α'. σελ. 26 κ. ἐπ.

(3) Βλ. κατωτέρω.

φορολογία, ὑπὲρ φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου, ἡ μορφή τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου (1).

..

7. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἡ διαδεχθεῖσα τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος καὶ ἐρχομένη Ἐπαναστατικῶ τρόπῳ δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ διαθρύπτουσα τὸ λαϊκὸν αἶσθημα νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πανταχόθεν ζητουμένην μείωσιν τῆς ἐπαχθοῦς φορολογίας. Ἐπαναλαβοῦσα τὰς κειμένας φορολογικὰς διατάξεις περιώρισε τὴν δεκάτιν ἀπὸ 10 ο|ο εἰς 5 ο|ο διὰ τὰ σιτηρὰ καὶ εἰς 7 ο|ο διὰ τὸ ἔλαιον, περιορίσασα ἐπίσης καὶ τὴν φορολογίαν τῶν ζώων ὡς καὶ τὴν τῶν ἐξαγωγικῶν τελῶν (2).

Πλὴν τούτων εἰσήγαγε καὶ περίεργον σύστημα καταβολῆς τῶν φόρων, εἰς χρῆμα μὲν καταβολῆς ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων, εἰς εἶδος δὲ ἐκ μέρους τοῦ ἐνοικιαστοῦ. Ἐπιτροπὴ ὀρίζει κατὰ μῆνα τὰς τιμὰς (3).

Ἀλλὰ πλὴν τούτων οὐδὲν ἄξιον λόγου ἀπὸ ἀπόψεως δικαιοσύνης καὶ βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φόρων τούτων ἔπραξε. Τὸ ἐκτεθὲν σύστημα ἔμεινε σχεδὸν ἀναλλοίωτον καὶ συνεπῶς ἡ ἀγροτικὴ κατάστασις δὲν μετεβλήθη. Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἐνταῦθα ἡ μεγάλη μείωσις τῆς φορολογίας τῆς δεκάτης εἰς τὸ ἡμισυ, ἐπὶ δυσαναλόγως μικρᾶς μειώσεως τῶν εἰς τὴν ἐξαγωγὴν πληρωνομένων ἐγγείων φόρων.

Ἡδὴ εἶχε προσαρτηθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἐπτανήσος, ἣτις δὲν ἐγνώριζε τότε ἄλλους ἐγγείους φόρους πλὴν τῶν εἰς τὰ Τελωνεῖα εἰσπραττομένων. Καίτοι ἡ φορολογία αὕτη ἦτο βαρυτέρα τῆς ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι τοιαύτης, ὡς πολλάκις ἔκτοτε κατεδείχθη, κλασσικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀνδρεάδη (4) ὅμως διὰ τὸ εὐκόλον ἢ πρακτικὸν τῆς φορολογίας διετηρήθη αὕτη καὶ μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Ἐπτανήσου πρὸς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ ἀπὸ 16 Δεκεμβρίου 1864 Νόμου ΟΔ'. (5).

Ἡ διατήρησις αὕτη καὶ εἰς τὴν πάλαι συνήθειαν ἀνταπεκρίνετο καὶ τὸ δημόσιον Ταμεῖον ὠφέλει καὶ τὴν ψυχολογίαν τῶν ἄρτι ἐνωθέντων μὲ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα Ἰονίων ἱκανοποιεῖ, οἵτινες δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀνεχθῶσιν τὴν καὶ ἱστορικῶς, ὡς ἄνω, μεμαρτυρημένην κακότροπον ἐπέμβασιν τῶν φοροτεχνικῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους. Οὕτως ἡ φορολογία τῶν Ἰονίων ἀπέβη σπουδαῖον βοήθημα εἰς τὸ χεимаζόμενον δημόσιον ταμεῖον, τῶν Ἰονίων καταβαλλόντων 18 ο|ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου τῶν γεωργικῶν τῶν προϊόντων (κυρίως ἐλαίου καὶ σταφίδος) καὶ ἄνευ ἀπολύτως οὐδεμιᾶς καθυ-

(1) Ὁ Σ. Σωτηρόπουλος, ὡς πολιτευόμενος ἔδρασε κυρίως κατὰ τὴν ἐπομένην περίοδον τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α'.

(2) Ψήφισμα ΚΑ, ΑΔ, τοῦ 1863

(3) Ψήφισμα ΑΔ τῆς 10 Νοεμ. 1863

(4) Α. Α ν δ ρ ε α δ ο υ. Βλ. Δημοσίᾳ Οἰκονομία ἐκδοσις Λαδᾶ. Ἀθῆναι 1914 Τόμ. Β' σελ. 57.

(5) Ἦτοι 18 ο|ο ἐπὶ τῆς σταφίδος καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ 6 ο|ο ἐπὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ βαλανιδίου ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν (ἄρθρ. 2 καὶ 3).

στερήσεως, λόγω τοῦ τρόπου τοῦτου τῆς βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φόρων τούτων (εἰς τὰ τελωνεῖα κατὰ τὴν ἐξαγωγήν) ἔναντι 5—7 ο|ο τῶν ἄλλων ἐπιρχιῶν καὶ μετὰ πλείστων καθυστερήσεων.

••

8. Τὴν ἀρχομένην περίοδον ἀπὸ τῆς Βασιλείας Γεωργίου Α'. μέχρι σήμερον δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τέσσαρας περιόδους: α) τὴν περίοδον μέχρι τοῦ 1892, ἐποχὴν τῆς συστηματοποιήσεως τῆς ἐγγείου φορολογικῆς νομοθεσίας β) τὴν περίοδον μέχρι τοῦ 1919, ἥτις συνεχίζει τὸν πάλαι ἐμπειρισμὸν καὶ διαπνέεται μόνον ἀπὸ ταμιευτικούς σκοπούς, γ) τὴν περίοδον 1919—1921 καθ' ἣν εἰσῆχθη ἡ φορολογία τῆς καθαρᾶς προσόδου γαιῶν καὶ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ δ) τὴν περίοδον 1921 καὶ ἐφεξῆς καθ' ἣν ἐπανήλθομεν εἰς τὸν πάλαι ἐμπειρισμὸν καὶ τὴν ταμιευτικὴν μόνον ἄποψιν.

Τὴν πρώτην περίοδον διακρίνουσι κυρίως α) ἡ ἐπέκτασις τῆς εἰς τὰ τελωνεῖα πληρωμῆς τῶν ἐγγείων φόρων β) ἡ παντελὴς κατάργησις τῆς δεκάτης γ) ἡ ἀπαλλαγὴ σχεδὸν τῶν λαχανοκήπων καὶ μπουστανίων ἀπὸ πάσης ἐγγείου φορολογίας δ) ἡ συστηματοποίησις τῆς ἐγγείου φορολογίας καὶ νομοθεσίας.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, ὡς εἶδομεν, προέβη εἰς μείωσιν τῶν ἐγγείων φόρων, πρῶγμα ὅπερ ἐπανάλαβε καὶ ὁ νόμος 4Θ'. τοῦ 1865. Ἀλλ' ἡ μείωσις αὕτη ἀπέβη τοσοῦτον δυσμενὴς διὰ τὸ δημόσιον Ταμεῖον, οἷτινος αἱ ἀνάγκαι διαρκῶς ἠϋξάνοντο, ὥστε ταχέως ἐπανήλθοσαν πάλιν οἱ φόροι εἰς τὸ πρότερον σχεδὸν ὕψος των, ἥτοι 8 ο|ο διὰ τὰ δημητριακὰ καὶ 10 ο|ο διὰ τὸ ἔλαιον (1) βραδύτερον δὲ πάλιν 7 ο|ο διὰ τὰ δημητριακὰ (2) μέχρι τῆς καταργήσεως τῆς Δεκάτης, ἵνα τέλος ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1878 πλείστα προϊόντα (κηπουρικά, βάμβαξ, ὕσπρια, ὡς καὶ τὰ μελίσσια) ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐγγείου φορολογίας (3) μειωθείσης καὶ τῆς φορολογίας τῶν βοσκῶν (4), ὡς εἶχε ρυθμισθῇ αὕτη ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου τῶν ἐνοικιαζομένων βοσκῶν καὶ τῆς ἀξίας τῆς χορτονομῆς τῶν ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν των χρησιμοποιούμενων ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως (ν. 18 Φεβρουαρίου 1825).

Μεταβολὴν ἐν τῇ φορολογίᾳ ἀπετέλεσεν ἡ παγίωσις τοῦ λοιποῦ τῶν ἐγγείων εἰς τὰ Τελωνεῖα καταβαλλομένων φόρων, μεταβληθείσης βαθμιαίως τῆς ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας, ὡς εἶδομεν, ἀρχῆς τῆς ἐπὶ τῆς ἀξίας (ad valorem) ἐπιβολῆς τῶν ἐξαγομένων ἢ μεταφερομένων φόρων.

Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ 1855, εἶχεν, ὡς εἶδομεν, ὀρισθῇ πάγιος ὁ κατὰ τὴν ἐξαγωγήν φόρος τῆς σταφίδος. Διὰ τοῦ νόμου 4Θ'. τοῦ 1865 μετεβλήθησαν καὶ ἄλλοι ἐγγεῖοι φόροι εἰς ἐπὶ τοῦ βάρους καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀξίας φόρους,

(1) Νόμος ΠΒ'. (1868).

(2) Νόμος ΦΞ'. (1875).

(3) Νόμος ΧΝΘ'. τοῦ 1877.

(4) Νόμος ΧΞΘ'. τοῦ 1877.

ἦτοί ἐπὶ τῶν λεμονίων (0,70 δρ. τὴν χιλιάδα), τῶν πορτοκαλλίων (δρ. 1,40 τὴν χιλιάδα), τῶν κίτρων (δρ. 0,02) τὴν ὀκάιν, τῶν κουκουλίων καὶ τῆς μετάξις (δρ. 1,40, 4 δρ.) κατ' ὀκάιν. Ἐπὶ πλέον ἢ εἰς τὰ τελωνεῖα κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ μεταφορὰν ἔγγειος φορολογία ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ ἄλλων προΐόντων.

Διὰ τοῦ νόμου ΤΠΒ'. τοῦ 1871 ὁ μέχρι τοῦδε ὑπαγόμενος, ὡς ἀνωτέρω, εἰς τὴν στρεμματικὴν φορολογίαν καπνὸς ὑπῆχθη εἰς τὴν ἐν τοῖς Τελωνεῖοις κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τελουμένην φορολογίαν, πρῶτον μὲν διὰ τὰς ἐπαρχίας Ναυπλίου καὶ Ἀργους, (λεπτά 7 κατ' ὀκάιν) εἰτα δὲ καὶ διὰ τὰς ἐπαρχίας Φθιώτιδος καὶ Αἰτωλοακαρνανίας (1). Ἐπίσης ὑπῆχθη εἰς τὴν εἰς τὰ Τελωνεῖα φορολογίαν καὶ ὁ οἶνος Θήρας καὶ Θηρασίας, ὡς καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ γλεῦκος, Αἰγίνης, Κέας, Κύθνου, Μυκόνου, Σερίφου, Πάρου, Ἀντιπάρου καὶ Σκοπέλου (2), διὰ τὰς λοιπὰς δὲ ἐπαρχίας εἰσῆχθη φόρος 30 λεπτῶν τὴν βαρέλαν ἐπὶ τοῦ γλεύκους, εἰσπραττόμενος δι' ἐνοικιάσεως (3). Ὁ νόμος οὗτος ἀποτελεῖ ἀπόσπασιν τοῦ οἴνου ἀπὸ τῆς, ὡς ἄνω, ἀπὸ τοῦ 1845 εἰσαχθείσης στρεμματικῆς φορολογίας.

Ἡ δεκάτη ὅμως παρ' ὅλα τὰ κακά τῆς διετηρεῖτο ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ λόγους ταμιευτικούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν δειλίαν, ἣν ἐδεικνυνεν ἡ Βουλὴ νὰ ἐμπιστευθῇ τὰς ἐκ τῶν ἐγγείων φόρων εἰσπράξεις τοῦ Κράτους εἰς σύστημα στρεμματικῆς φορολογίας ἢ καθαρᾶς προσόδου.

Ἡδὴ ὅμως ἡ δεκάτη τύποις μόνον ἦτο δεκάτη πράγματι δὲ φορολογία 7 οἰο, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη (4).

Ἡ Κυβέρνησις Κουμουνδούρου, ἥς μετεῖχε καὶ ὁ Σωτηρόπουλος, καὶ πάλιν ἀπεπειράθη τὴν κατάργησιν τῆς δεκάτης πιστῇ εἰς τὸ πρόγραμμα αὐτῆς. Τῷ 1876 εἰσήγαγε νομοσχέδιον καταργήσεως τῆς δεκάτης καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτῆς διὰ διανεμητῆς φορολογίας συμφώνως καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς προηγουμένου τῆς νομοσχεδίου (5), ἀλλὰ τὸ νομοσχέδιον δὲν ἐψηφίσθη. Σπουδαίως ὅμως παρεσκευάσθη ἡ κατάργησις διὰ τοῦ ΧΝΘ'. (1877) νόμου, ὅστις περιώρισε τὴν ἀποδεκάτωσιν σχεδὸν μόνον εἰς τὰ δημητριακά, ἐλαιον καὶ τὸν καπνὸν καὶ διὰ τοῦ νόμου ΧΞΘ'. τοῦ 1877. Ὁ νόμος οὗτος ἐπανελάβε τὸν καθορισμὸν τοῦ φόρου εἰς 7 οἰο, ὥρισε τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ἀλωνίου, ἡδύνατο δὲ ὁ φορολογούμενος ἀπουσία τοῦ ἐνοικιαστοῦ νὰ συλλέξῃ καὶ ἀποθηκεύσῃ ἀνευ ἀδείας τοὺς καρπούς του ἀφῆνων ἀπλῶς τὸν φόρον, εἰσήγαγε πάλιν τὴν εἰς εἶδος φορολογίαν, καταργηθείσης τῆς ἀπὸ τοῦ 1861 εἰς χρῆμα τοιαύτης (6), ἥτις διὰ τὴν ἀχρηματίαν

(1) Νόμος ΥΛΒ'. (1872).

(2) Νόμος ΥΛΒ'. (1872)

(3) Νόμος Υ4Θ'. (1874).

(4) Νόμος ΦΖ'. τοῦ 1875

(5) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 375

(7) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 388

τῶν ἀγροτῶν εἶχε καταστῆ ἕν ἐπὶ πλέον ἐπ' αὐτῶν βίρος, ἀναγκαζομένων νὰ καταφρεύωσι εἰς τοκογλυφικὰ δάνεια. Δὲν ἔμεινε πλέον ἐκ τῶν κακῶν τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου παρὰ ἡ ἐνοικίαισι. Ἡ φορολογία τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου δὲν ἐθεωρεῖτο ἄδικος παρ' ὅλην τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπὶ κρισιν τοῦ τε Κουμουνδούρου καὶ Σωτηροπούλου (1), ἡ δὲ ὥς ἀνωτέρω διὰ τοῦ νόμου ΧΝΘ', καὶ ΧΞΘ', ἐπὶ Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως Κ. Κανάρη, ὑπουργοῦντος Ἐπ. Δεληγιώργη γενομένη μεταρρυθμίσις εἶχε ἐλαττώσῃ ἀρκετὰ τὰ κακὰ τοῦ συστήματος τούτου.

Ἄλλ' ἤδη ἐπέστη ἡ ἐποχὴ τῆς καταργήσεως τῆς δεκάτης. Εἶχεν ἤδη προσαρτηθῇ ἡ Θεσσαλία, τόπος κατ' ἐξοχὴν μεγάλης καλλιιεργείας, σπειρομένων γαιῶν. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νοηθῇ ἀπόδοσις ἐλευθερίας μὲ ὑποκατάστασιν Ἑλλήνων εἰς Τούρκους δεκατιστάς, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ὁποίων κυρίως ἔβλεπε τὴν ὑποδουλώσιν των ὁ μακρὰν τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ ἐν ἀναγκαστικῇ ὑπὸ τοὺς Τούρκους φεουδάρχας ἀμαθεία ζῶν Θεσσαλὸς ἀγρότης. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαλάβῃ τὸ ὕψυδερκὲς ὄμμα τοῦ νεωτερίζοντος τότε πολιτευτοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Τὴν 17 Μαρτίου 1880 εἰσέχθη ὑπὸ τοῦ Χ. Τρικούπη νομοσχέδιον περὶ καταργήσεως ἐν γένει τῆς δεκάτης ἐπὶ τῶν σπειρομένων γαιῶν καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτῆς διὰ παραδόξου συστήματος, τοῦ φόρου τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν.

8. Κατὰ τὸ νομοσχέδιον τοῦτο καταργουμένης τῆς δεκάτης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880 καὶ ἐφεξῆς ἐπιβάλλεται φόρος ἐπὶ τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν, οἶον βοῶν, ἀγελάδων, ἱππῶν ἡμιόνων, ὄνων, βουβάλων καὶ λοιπῶν ὅσα μεταχειρίζονται οἱ γεωργοὶ εἰς τὸ ἀροτρον. Εἰς τὸν φόρον τοῦτον ὑποβάλλονται καὶ τὰ τυχὸν ἐν χρήσει ἀτμοκίνητα ἀροτρα». Ὁ φόρος οὗτος ὠρίσθη, ὅπως κανονίζεται ἐκάστοτε διὰ τοῦ ἐνιαυσίου φορολογικοῦ νόμου. Ὁ φόρος βεβαιοῦται διὰ δηλώσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου ἢ κατόχου τοῦ ἀροτριῶντος κτήνους, ἐπαληθευομένης ὑπὸ τοῦ ἐφόρου, διατασσομένης ἀπαριθμήσεως, προσδιορίζεται

(1) Αἱ ἀποδόσεις τῆς ἐγγείου φορολογίας τῶν ἐτῶν τούτων (κατὰ τὰς ἐκ τοῦ Γεν. Λογιστηρίου πληροφορίας) ἔχουν ὡς ἑξῆς:

1862	βεβαιωθέντα ἐναντι ἐγγείου φόρου	δρ. 7.882.987	εἰσπραχθέντα	5.736.437
1864	»	»	»	7.703.913
1866	»	»	»	7.587.535
1867	»	»	»	9.906.021
1870	»	»	»	10.676.735
1872	»	»	»	10.572.867
1874	»	»	»	11.411.778
1876	»	»	»	8.612.806
1878	»	»	»	9.864.695

Καὶ τὸ βάρος ἐπὶ τῆς ἐγγείου παραγωγῆς ἐξακολουθεῖ κατὰ τὴν αὐτὴν πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἀμέσων φόρων ἀναλογίαν (βλ. ἀν. σ. 41), μόνις τῷ 1877 εἰσαχθείσης τῆς ἀμέσου φορολογίας ἐπὶ τῶν κερδῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (2 οἱ) μὲ ἀπόδοσιν διὰ τὸ ἔτος 1878 δρ. 130.000.

δ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μέσης παραγωγῆς ἐκάστου χωρίου, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν φορολογικῶν διπλοτύπων ἐγγείου φόρου δημητριακῶν τῶν ὃ προηγουμένων ἐτῶν, διαιρουμένης διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τὸ χωρίον ἀροτριώντων κτηνῶν.

Διὰ τὸ ἔτος δὲ 1880 ὁ φόρος οὗτος εἶχεν ὁρισθῇ εἰς δρ.5.—κατὰ κτήνος σὺν τῇ προσθήκῃ δρ. 1.—διὰ πᾶσαν δεκάδα κοιλῶν παραγωγῆς μέχρι δρ. 15.—Ὁ χρόνος τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου ὠρίσθη ἡ 1^η Αὐγούστου, τῆς φορολογίας ταύτης δὲ ἐξηροῦντο ἡ Ἐπτιάνησος, αἱ Ἐπαρχίαι Οἰτύλου καὶ Γυθείου καὶ ἡ νῆσος Θήρα.

Ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου ὑπῆρξεν ὀξεῖα. Πλὴν τῶν Βουλευτῶν Παπαμιχαλοπούλου καὶ Ζηνοπούλου, οἵτινες ἀπέκρουσαν τὸν φόρον ἀροτριώντων κτηνῶν καὶ ὑπεστήριξαν τὴν φορολογίαν τῆς δεκάτης σφοδρῶς ἠγωνίσθη ἡ ἀντιπολίτευσις διὰ στόματος, Ἀλεξ. Κουμουνδούρου καὶ Σωτηροπούλου καὶ ὁ Θεοδ. Δεληγιάνης. Αἱ κύριαι ἀντιρρήσεις ἦσαν 1) ὅτι ὁ νέος φόρος δὲν ἔλυε τὸ ζήτημα τῆς καταργήσεως τῆς φορολογίας ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, 2) ἐφορολόγει τὸ ὄργανον τῆς παραγωγῆς, ἀντὶ τοῦ εἰσοδήματος καὶ οὕτω τὸ μὲν ἐδυσχέρανε τὴν βελτίωσιν αὐτῆς, (ἐπαύξεισι τῶν ὀργάνων θὰ ἠῤῃξανε τὸν φόρον δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἀπόδοσιν) ἔτι δὲ ὁ φόρος θὰ ἦτο ἄνιστος, φορολογουμένου μὲ τὸν αὐτὸν φόρον τοῦ τε κατόχου μεγάλου καὶ ἀποδίδοντος κτήνους, καὶ τοῦ μικροῦ, 3) ὅτι ὁ φόρος ἦτο βαρὺς. Κατηγορήθη συγχρόνως ἡ προτεινομένη εἰσαγωγή διανεμητοῦ δημοτικοῦ φόρου ἐπιπροσθέτως πρὸς τὸν Δημόσιον φόρον.

Εἰς ταῦτα ὁ Τρικούπης ἐπικαλούμενος καὶ τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας διατηρησάσης τὸν φόρον τοῦτον ἐν Ἀλγερίῳ ὑπεστήριξεν ὅτι πᾶν ἄλλο ἢ βαρὺς ἦτο ὁ φόρος, τοῦναντίον μάλιστα ἡ Κυβέρνησις ἐδέχθη τὴν μείωσιν αὐτοῦ ἀκριβῶς διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ εὔρη σύστημα ἀσφαλὲς φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνισότητα τῆς φορολογίας, τοῦναντίον ὑπεστήριξεν ὁ Τρικούπης ὅτι ἡ ἀνισότης αὕτη εἶναι ὀτρυντικὴ τῆς παραγωγῆς, διότι πάντων τῶν κατόχων ἀροτριώντων κτηνῶν, ἀδιαφόρως μεγέθους καὶ ἀποδόσεως των φορολογουμένων ἐξ ἴσου, γεννᾶται τὸ συμφέρον, ὅπως πάντες ἀποκτήσουν καλὰ καὶ μεγάλα κτήνη καὶ οὕτω τὰ ὄργανα τῆς παραγωγῆς βελτιοῦνται. Τέλος δ' ἐξῆρε τὸ μέγα προσὸν τῆς νέας φορολογίας, ἥτοι τὴν κατάργησιν τῆς ἐνοικιάσεως, ἥτις πᾶν ἄλλο ἢ ἐξυπηρετικὴ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας θὰ ἦτο ἰδίως διὰ τὰς ἀπελευθερουμένας θεσσαλικὰς χώρας συνδεομένη μὲ τὰς ἀπαισιωτέρας ἀναμνήσεις τῆς δρᾶσεως τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας σπαχίδων καὶ ἐνοικιαστῶν.

Εἰς ταῦτα παρ' ὅλην τὴν ἀντιθεσὶν τοῦ συνεφώνησε καὶ ὁ Σωτηρόπουλος, κρίνων προτιμώτερον τὸν φόρον τῶν ἀροτριώντων ἀντὶ τῆς δακτύως ἐνδόσφ δὲν γίνεται δεκτὴ ἡ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἀνωτέρω, προταθεῖσα καὶ

ὑποστηριζομένη στρεμματική φορολογία (1). Οὕτως ἐψηφίσθη ὁ νόμος καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ στοιχεῖα ΩΙ'. τῆς 16 Ἀπριλίου 1880, ὅστις ἀπετέλεσε τὴν ἔγγειον φορολογίαν μας ἐπὶ τῶν δημητριακῶν ἐπὶ μίαν τεσσαρακονταετίαν σχεδόν, τροποποιηθεῖς καὶ συμπληρωθεῖς διὰ νεωτέρων νόμων.

Ὁ φόρος οὗτος ἦτο βαρὺς καὶ τὸ χειρότερον ἄκαμτος, ὥς ὁ ζυγὸς τοῦ ἀρότρου κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Α. Κορομηλά (2). Ἀπέτυχε δὲ πολ-
λαχῶς. Κάθε ἄλλο παρὰ δτρυντικός τῆς παραγωγῆς, κατὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ Τρικούπη, ἀπέβη. Ἐπειδὴ δ' ἐφορολόγει τὰ ὄργανα τῆς παραγωγῆς ἡμ-
πόδισε τὴν αὐξήσιν τῶν ἀροτριῶντων παρὰ τῶν ἀγροτῶν, μὴ ἐνισχυο-
νένων ἄλλως τε ὑπὸ οὐδενὸς εἵδους ἀγροτικῆς ἢ κτηματικῆς πίστεως, τῶν
δὲ θευσσάλων ἀγροτῶν μὴ ὄντων κυρίων τῆς ὑπ' αὐτῶν καλλιεργουμένης
γῆς (3). Διὰ τοῦτο καὶ πολλαχῶς ἔκτοτε εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους κατεκρί-
θη ὁ φόρος οὗτος (4), διετηρήθη δὲ μόνον διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν φορολο-
γικῶν μας ὑπηρεσιῶν νὰ προσαρμολογῶν εἰς ἐπιστημονικώτερα συστήματα.

Νέα ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς δικαιότερου καὶ ἐπιστημονικώτερου φόρου,
γενομένη ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Τρικούπη ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν
Σωτηροπούλου, ἀπέτυχε καὶ πάλιν. Τὸ ὑπὸ τοῦ Σωτηροπούλου ὑποβληθ
τὴν 17 Νοεμβρίου 1880 νομοσχέδιον περὶ φορολογίας ἀσκεπῶν γαιῶν, δι
οὔ, ἀντὶ τοῦ φόρου τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν εἰσῆγετο στρεμματική φορο-
λογία χωριζομένων τῶν γαιῶν εἰς 4 κατηγορίας (2 ξηρिकाὶ καὶ 2 ποτιστι-
καὶ πεδιναὶ καὶ ὄρειναι) (5) δὲν ἐψηφίσθη. Ἡ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ
εἰς ἣν παρεπέμφθη τοῦτο ἀντετάχθη κατὰ τοῦ νομοσχεδίου, ἡ μὲν πλειο-
ψηφία αὐτῆς, καίτοι εὐρίσκουσα τοῦτο ὀρθὸν καὶ κατακρίνουσα τὸν φόρον
τῶν ἀροτριῶντων, διὰ λόγους σκοπιμότητος, ἔνεκα τῆς τότε ἐπιστρατεύσεως (6),
ἡ δὲ μειοψηφία (7) θεωροῦσα τὴν κατ' ἔκτασιν φορολογίαν ἀδικωτάτην (8),
Ἡ ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησις ἀπέβη ὀξυτάτη ἀγωνισθέντος κατὰ τῆς στρεμ-
ματικῆς φορολογίας ἰδίως τοῦ Καλλιγᾶ, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς αὐτὴν μίαν τῶν
αἰτιῶν τῆς καταπτώσεως καὶ καταστροφῆς τοῦ Βυζαντίου (9). Παρ' ὅλην

(1) Βλ. Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων τῆς Βουλῆς, Περίοδος Η'. Σύνοδος Α'. Τόμ. Β'. 1880 σ. 892 κ. ἐπ. σ. 990 κ. ἐπ. σ. 1007 κ. ἐπ. σ. 1027, 1041, 1080, 1097 καὶ Δ. Χ α τ ζ η γ ι α ν ν η—Ἡ φορολογία τῶν δημητρ. κλπ. Ἀθῆναι 1910.

(2) Α. Κ ο ρ ο μ η λ ᾱ—Ἔσοδα καὶ φόροι—Ἀθῆναι 1894 σ. 13

(3) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν ἐμειώθη μᾶλλον κατὰ τὴν ἐπομένην τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου δεκαετίαν. Ἀπὸ 234.631 τῷ 1883 κατῆλθεν εἰς 202.580 τῷ 1891. Τῷ 1892 ἐπανῆλθεν εἰς 234.631 (βλ. Α. Κ ο ρ ο μ η λ ᾱ αὐτόθι σελ. 15)

(4) Βλ. Α. Κ ο ρ ο μ η λ ᾱ, αὐτόθι—Α' Α ν δ ρ ε ἄ δ ο υ ἐντ. ἀν. Β' σ. 82—Γ ε ω ρ γ α ν τ ᾱ—J ἔ z e ἐνθ. ἀν. σελ. 507

(5) Ἐφ. Συζητ. Βουλῆς Β'. Συνόδου 1880 σελ. 190, οβ'.

(6) Ἐφ. Συζητ. Βουλῆς αὐτόθι σελ. ρκδ'.

(7) Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Π. Καλλιγᾶ, Π. Καράλη καὶ Σ. Στεφανοπούλου.

(8) Ἐφ. Συζητ. Βουλῆς αὐτ. σελ. ρκε'.

(9) Συνεδρ. 22 Ἰανουαρ. 1881, Ἐφ. Συζητ. αὐτ. σελ. 654, 706.

την σθεναρὰν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀπόκρουσιν τοῦ Σωτηροπούλου (1) ἡ Βουλὴ ἐδέχθη «προσωρινῶς» τὴν ἐξακολούθησιν τῆς φορολογίας τῶν ἀροτριῶν-των. Αὕτη ἔκτοτε ἐτροποποιήθη διὰ νεωτέρων νόμων (2).

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου τούτου κατὰ τὴν περίοδον ταύτην παρουσιάζεται ὡς ἑξῆς:

1882	βεβαιωθέντα ἔσοδα	2.491.377	εἰσπραχθέντα	
1884	»	2.338.167	»	2.243.549
1886	»	2.109.757	»	1.889.583
1888	»	2.895.694	»	2.357.340
1890	»	2.092.232	»	1.560.215
1892	»	2.636.361	»	2.158.543 (3).

Νέαι τροποποιήσεις συνάμα εἰσῆχθησαν α) εἰς τὴν φορολογίαν τῶν ζώων β) εἰς τὴν τῶν ἀμπέλων καὶ γ) εἰς τῶν κουκουλιῶν.

Διὰ τοῦ νόμου 2 MB'. τοῦ 1882 ὁ φόρος τῶν ζώων ὠρίσθη εἰς λεπτὰ 30 κατὰ πρόβατον ἢ αἶγα, 70 διὰ τοὺς ἵππους, 1.50 διὰ τὰ λοιπὰ μεγάλα ζῶα καὶ δρ. 2 διὰ τοὺς χοίρους. Ἡ φορολογία αὕτη ὀριζομένη διὰ τῶν ἐτησίων φορολογικῶν νόμων ἐτροποποιήθη κατὰ τὸ ἔτος 1888 (4), εἰσαχθέντος καὶ ἐν τῷ φόρῳ τούτῳ τοῦ συστήματος τῆς διανεμητῆς φορολογίας. Ὁ φόρος ὠρίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὅρου εἰσπράξεων τῆς τελευταίας πενταετίας καὶ διενέμετο κατὰ χωρία.

Διὰ δὲ τοῦ νόμου ΑΡΚΓ' (1883) κατηργήθη ὁ ἀπὸ τοῦ 1874 (5) εἰσαχθεὶς ἔγγειος δι' ἐνοικιάσεως φόρος παραγωγῆς γλεύκου ἀντικατασταθεὶς διὰ φόρου καταναλώσεως οἴνου (6), οὗτινος αἱ ἀποδόσεις ἀπέβησαν ὡς ἑξῆς:

1884	βεβαιωθέντα	1.000.146	εἰσπραχθέντα	787.209
1886	»	1.229.997	»	826.231
1889	»	2.223.694	»	1.688.583
1892	»	2.412.439	»	1.899.171 (7).

Τέλος διὰ τοῦ νόμου ΑΣΛΓ' (1885) ὁ φόρος τῶν κουκουλιῶν ὠρίσθη νὰ πληρώνηται εἰς τὰ τελωνεῖα (λ. 50 κατ' ὁκᾶν) κατὰ τὴν ἐξαγωγήν, ἀντὶ τῆς μέχρι τότε δεκάτης ἐπὶ τῶν ἀπεξηραμένων κουκουλιῶν.

(1) Ἐφ. Συζητ. αὐτόθι σελ. 693

(2) Νόμος 2 Ν'. τοῦ 1882 δι' οὗ ὠρίσθη παγία φορολογία δρ. 5 κατὰ κτήνος. Αἱ διατάξεις δ' αὗται ἐπανελήφθησαν διὰ τοῦ νόμου ΑΠΣΤ' (1883), ΑΡΚΖ' (1883) ὅστις ὥρισε χρόνον δηλώσεως τοῦ φόρου τούτου τὸν Ὀκτώβριον καὶ ΑΡΛΗ' (1884)

(3) Λ. Κ ο ρ ο μ η λ ᾱ—ἐνθ. ἀν. σελ. 14.

(4) Νόμος ΑΧΛΗ'. τοῦ 1888.

(5) Νόμος ΥῡΘ'. βλ. ἀνωτ. σελ. 30

(6) 1—5 λεπτὰ κατ' ὁκᾶν ἀνολόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, βεβαιούμενος διὰ δηλώσεως τοῦ ἀποταμιεύοντος οἶνον πρὸς κατανάλωσιν, μειωθεὶς εἰς 1—8 λεπτὰ (Νόμος ΑΣΞΗ'. 1885) καὶ εἰτα εἰς 1½ λεπτόν κατ' ὁκᾶν, ἐν πόλεσι κάτω τῶν 2500 κατοίκων καὶ 1 λεπτόν ἐν πόλεσι ἄνω τῶν 2500 καὶ μέχρι 5000, 2 λεπτὰ ἐν πόλεσι ἄνω τῶν 5000 (ΑΤΝ'. 1886)

(7) Λ. Κ ο ρ ο μ η λ ᾱ ἐνθ. ἀν. σελ. 20.

Εἰσαχθέντος δὲ τότε τοῦ Μονοπωλίου κοπῆς καπνοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν φόρου καταναλώσεως, κατηγορήθη ὁ ἔγγειος ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φόρος (1).

10. Συστηματοποιήσιν τῆς ἔγγειου φορολογίας καὶ κωδικοποιήσιν αὐτῆς ἀπετέλεσεν ὁ ὑπὸ τοῦ Τρικούκη προταθεὶς καὶ ψηφισθεὶς ΒΠ'. τοῦ 1892 νόμος «Περὶ φορολογίας τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ζώων».

Τὸ πλῆθος τῶν φόρων, ἡ διάκρισις τῶν παγίων καὶ ἐπετείων φορολογικῶν νόμων, ἡ πρόσθετος δημοσία, χθρὶν τοῦ Ταμείου ὁδοποιίας ἀπὸ τοῦ 1878 φορολογία, ἡ μεταξὺ τῶν νόμων τούτων, καίπερ συνισχυόντων ἀντινομία ἀπετέλει ἀληθῆ «κυκεῶνα», αὐξάνονται τὰς δυσχερείας καὶ τὰ φορολογικὰ βάρη. Ἡ δὲ περὶ ὁδοποιίας φορολογία ἀπετέλει λανθάνουσαν ἐπαύξησιν τῆς φορολογίας. Ἀνάγκη ὅθεν παρίστατο ἀνακαθάρσεως, διασαφηνίσεως καὶ συστηματοποιήσεως τῆς φορολογίας ταύτης.

Εἰσάγων τὸ σχέδιον τοῦ Νόμου τούτου ὁ ἐν λόγῳ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔγραφεν ἐν τῇ αἰτιολογικῇ αὐτοῦ ἐκθέσει· «Ἡ κωδικοποιήσις διὰ περισυλλογῆς, ἀνακαθάρσεως δὲ καὶ τροποποιήσεως κατὰ τὰς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ἐνδεξις, τῶν περὶ φορολογίας τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ζώων νόμων, πρὸ πολλοῦ κατέστη ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διὰ τε τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τοὺς φορολογουμένους.

Ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν ταύτην ἀνάκαθεν ἐγένετο ἀποδεκτὸν τὸ σύστημα τῆς διακρίσεως τῶν διεπόντων ταύτην νόμων εἰς παγίους, κανονίζοντας τὴν κατάρτισιν τῶν φορολογικῶν στοιχείων, τὰς πρὸς τοῦτο ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα τῶν φορολογουμένων, καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ τῶν συμπραττουσῶν τούτοις ἐτέρων ἀρχῶν, καὶ εἰς νόμους ἐπετείου ἰσχύος, καθορίζοντας τοὺς φορολογικοὺς ὁροὺς καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ δι' ἕκαστον φορολογητέον ἀντικείμενον. Ἡ ἀρχὴ ὅμως αὕτη ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἔπαυσε τηρουμένη, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς κατ' ἔτος ἐπιψηφίσεως τοῦ περὶ φορολογικῶν ὁρων νόμου ὑπεισέδυσεν ἐν τούτῳ καὶ διατάξεις, αἵτινες ἔδει νὰ ἀποτελῶσιν ἴδιον πάγιον φορολογικὸν νόμον· ἐπεκράτησε δὲ πλὴν τῆς τοιαύτης ἀναμίξεως καὶ συνήθεια ὅπως οἱ ἐπέτειοι φορολογικοὶ νόμοι διατυπῶνται οὐχὶ εἰς ἐνιαῖον αὐτοτελῆ νόμον, ἀλλ' ὅπως ἕκαστος μεταγενέστερος τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1874 ψηφισθέντος πλήρους τοιούτου νόμου ὑπὸ στοιχεῖα Υ' 1 Θ'. ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀμέσως προγενέστερον κατ' ἐνιαυτόν· οὕτω δ' ἀπετελέσθη ἀλληλουχία ἐν ἐνεργείᾳ τηρουμένων, ἀλλεπαλλήλως δὲ τροποποιουμένων καὶ ἀναιρουμένων κατὰ μέρος, ἐπετείων νόμων εἰς τρόπον ὥστε ὁ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ψηφισθεὶς Α & 1. νόμος παραπέμπει εἰς ὅλους τοὺς προγενεστέρους τῆς τοιαύτης ἀναδρομῆς τερματιζομένης εἰς τὸν Υ' 1 Θ'. νόμον τοῦ 1874.

Καὶ οἱ μὲν πάγιοι ἐν χρήσει νόμοι, οἱ ἐν συσχετίσει πρὸς ἀλλήλους ἐφαρμοζόμενοι ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν ἐν γένει τῶν προϊόντων τῆς γῆς

(1) Νόμος ΑΨΠΗ', τοῦ 1889.

καὶ τῶν ζῶων ἀνέρχονται εἰς εἴκοσι, τοὺς ΣΟΖ'. τοῦ 1895, ΥΜ'. τοῦ 1858, ΛΔ'. ψήφισμα τοῦ 1863, ΧΞΗ', ΨΚΕ', ΨΜΕ'. τοῦ 1878, ΩΙ'. τοῦ 1880, ΠΜ'. τοῦ 1885, ΑΡΚΖ'. (1883), ΑΤΜ'. τοῦ 1886, ΑΥΙΖ', ΑΘΗΘ'. καὶ ΑΧΛΑ' τοῦ 1887, ΑΧΝΘ', ΑΧΞ'. τοῦ 1888, ΑΨΠΕ', ΑΨΠΣ'. ΑΧΠΗ' ΑΨΟΤ'. τοῦ 1889 καὶ ΑϷ Β'. τοῦ 1891, παραπέμποντας καὶ εἰς ἐκτελεστικά τινων τούτων Β. Διατάγματα· οἱ δὲ συμπληροῦντες καὶ τροποποιούντες ὡς εἴρηται τούτους ἐπέτειοι ἀπὸ τοῦ 1874 φορολογικοὶ νόμοι συμποσούνται εἰς δέκα καὶ ὀκτώ. Τριάκοντα ὀκτώ ἄρα νόμους ἀλληλοτροποποιοιούμενους δέον νὰ διεξέλθῃ τις ἐν ἐπίσταμένη μελέτῃ καὶ συσχετίσει, ἵνα σχηματίσῃ γνῶμην περὶ τῆς φορολογίας τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ζῶων.

Τὰ ἀποτελέσματα τοιοῦτου φορολογικοῦ κυκεῶνος εἰσὶν αὐτόδηλα καὶ πασίγνωστα, περιττὴ δὲ πᾶσα διὰ μακρῶν περὶ τούτων ἀνάπτυξις.

Ἡ ἀγνοία τῶν φορολογικῶν νόμων συγγνωστὴ ἔνεκα τοῦ κρατοῦντος συστήματος ἐν τῇ φορολογικῇ νομοθεσίᾳ καθίστησι δεδικοιολογημένως ἀπρόθυμον καὶ δύστροπον τὸν φορολογούμενον εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων του καὶ ἐκτίθησι τοῦτον εἰς τὰς πιέσεις καὶ τὰς ποινὰς τὰς παρομαρτούσας τὴν παράλειψιν τούτων, ἐπιτεινομένου οὕτω τοῦ καθ' ἑαυτὸ ἐπαχθοῦς, ὅφ' οὔς ὅρους διατελεῖ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Κράτους, τῆς ἐφαρμογῆς τῶν περὶ ἀμέσων ἰδίως φόρων νόμων. Τὰ ἄτοπα ταῦτα σκοπεῖ νὰ ἄρῃ τὸ ὑποβαλλόμενον νομοσχέδιον δι' οὗ κωδικοποιούνται αἱ περὶ φορολογίας τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ζῶων διατάξεις τῶν ἀνωτέρω τριάκοντα ὀκτὼ μνημονευομένων νόμων διὰ τῆς συμπτύξεως αὐτῶν εἰς ἑνιαῖον αὐτοτελῆ νόμον, ἐν ᾧ γίνεται παραπομπὴ νόμων εἰς εὐαρίθμους τινὰς νόμους, εἴτε διότι οὗτοι εἰσὶ γενικώτεροι καὶ διακατανόηζοι συγχρόνως καὶ ἐτέρους πλὴν τῶν ἀμέσων φόρους, εἴτε διότι διὰ τῶν εἰς οὓς ἡ παραπομπὴ διατηρεῖται εἰδικὴ δι' ἐπαρχίας τινὰς φορολογία, ἥ καὶ διότι δὲν ὑπέστησαν πολλὰς κατόπιν μεταβολὰς.

Ἐν συνόλῳ τὸ ὑποβαλλόμενον νομοσχέδιον διατηρεῖ τὸ ὑφιστάμενον φορολογικὸν σύστημα βελτιούμενον κατὰ τὰς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ἐνδείξεις.

Γενικὴ τροποποίησις ὡς πρὸς τοὺς φορολογικοὺς ὅρους ἐπιφέρεται διὰ τῆς συμπτύξεως εἰς ἓνα ὅρον τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιβαλλομένων καὶ βεβαιουμένων διὰ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον φόρων κατ' ἀνάλυσιν καὶ διάκρισιν εἰς ἀρχικὸν φόρον, πρόσθετον φόρον, εἰς δεκατημόρια, ποσοστὰ ὁδοποιίας καὶ πρόσθετον φόρον ὁδοποιίας.....»

Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἡ ἔγγειος φορολογία διεκρίθη:

Α) Εἰς γενικὴν φορολογίαν, ἣτοι:

1) Φορολογία τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν (δημητριακῶν).

Διὰ τοῦ νόμου ΒΠ'. διετηρήθη ἡ φορολογία τοῦ νόμου ΩΙ'. τοῦ 1880 μετεβλήθη ὅμως ἡ κλίμαξ τοῦ κατ' ἀροτριῶν κτηνῶς δημοσίου φόρου, διατηρηθέντων ἐν ἰσχύϊ τῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 10—12 τοῦ νόμου ΩΙ'. συνταχθέντων πρωτοκόλλων προσδιορισμοῦ τοῦ μέσου ὅρου τῆς κατὰ κτήνος παραγωγῆς δημητριακῶν καρπῶν ἐν ἐκάστῳ χωρίῳ. Οὕτω δὲ φόρος ὠρίσθη

εις δρ. 2,40 ἐπὶ χωρίου μέσης παραγωγῆς 1—20 κοιλῶν καὶ ἀνέρχεται μέχρι δρ. 30 ἐπὶ παραγωγῆς ἀπὸ 21—220 καὶ ἐπέκεινα κοιλῶν.

2) Φορολογία τῶν ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων περιβολίων, ἥτοι φόρος στρεμματικὸς δρ. 4—1½ κατὰ στρέμμα τῶν ἀποδιδόντων πρόσδοδον δρ. 45 καὶ ἄνω κατὰ στρέμμα. Τὰ δένδρα δεόν νὰ μὴν εἶναι σποράδην, ἀλλὰ συγκεντρωμένα (τοῦλάχιστον 6) ἵνα θεωρηθῇ περιβόλιον.

Εἰς τὸν φόρον τοῦτον περιελήφθη καὶ ὁ κατὰ τὸν νόμον ΨΙΓ'. (1878) φόρος ὁδοποιίας.

3) Ἑγγειος φόρος βοσκησίμων γαιῶν 6 οἰο ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου, ὅταν ἐνοικιάζωνται (κοινοτικά καὶ ἰδιωτικά βοσκαί) καὶ δρ. 1 κατὰ βόσκον ζῶον ὅταν δὲν ἐνοικιάζονται, χρησιμοποιοῦμεναι πρὸς βοσκὴν ζῶων τοῦ ἰδιοκτῆτου.

4) Φόρος ἐλαίου, 9 οἰο εἰσπραττόμενος εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον κατὰ τὴν ἔκθλιψιν καὶ ἀποδιδόμενος εἰς χρῆμα εἰς τὸν ἐνοικιαστήν.

5) Φορολογία τοῦ οἴνου, κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις ΑΤΝ'. (1886) νόμου (1).

6) Φόροι ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς, εἰσπραττόμενοι εἰς τὰ τελωνεῖα, ὡς ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς σταφίδος, τῶν σύκων καὶ τῶν κουκουλίων (2).

7) Φόροι διαικῶν προϊόντων.

8) Φόρος τῶν ζῶων (ὡς ἀνωτέρω) (3).

Β) Εἰδικὴν φορολογίαν εἰς τὰ τελωνεῖα κατὰ τὴν ἐξαγωγήν, ὡς ἀνωτέρω.

1) Τῶν Ἑπιτανησιακῶν προϊόντων (4),

2) τῶν Λακωνικῶν προϊόντων,

3) τῶν δημητριακῶν καρπῶν καὶ τοῦ οἴνου νήσων Θήρας καὶ Θηρασίας (7 οἰο) κατὰ τὴν ἐξαγωγήν.

Οὕτω διὰ τῆς κωδικοποιήσεως ταύτης ἡ ἔγγειος φορολογία ἔλαβε τὴν ἑξῆς μορφήν:

1) Κατηργήθη σχεδὸν ἡ ἐνοικίασις τῶν φόρων, πλὴν τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ζῶων,

2) κατηργήθη ἡ δεκάτη, πλὴν τῆς ἐλαιοδεκάτης,

3) ἡ ἔγγειος φορολογία περιορίσθη α) ἐπὶ τῶν δημητριακῶν καρπῶν

(1) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 386

(2) Ἦτοι σταφίδος δρ. 16.50 κατὰ χιλιόλιτρον Ἑνετικῶν λιτρῶν διὰ τὰς ἐπαρχίας Καλαμῶν, Μεσσηνίας, Πυλίας, Ὀλυμπίας, Ἠλείας καὶ Λακεδαιμόνος καὶ δρ. 9 διὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας, δρ. 2 κατὰ στατήρα ἐπὶ τῶν σύκων, καὶ λεπτά 70 κατ' ὁκτὼ ἐπὶ τῶν κουκουλίων.

(3) Βλ. σελ. 386.

(4) Ἦτοι 18 οἰο ἐπὶ τῆς σταφίδος καὶ τοῦ ἐλαίου συμφώνως πρὸς τὴν ἀγοραῖαν τιμὴν, ἣν ὀρίζει ἐκάστην Δευτέραν Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Νομάρχου, Προέδρου Πρωτοδικῶν ἢ Εἰρηνοδίκου, Τελώνου καὶ Δημάρχου, καταργουμένης τῆς διὰ τοῦ νόμου ΟΔ'. (1864) διατηρηθείσης ἐν ἰσχύϊ ΙΖ'. πράξεως τῆς Ἰονίου Γερουσίας (ἀρ. 128 ΒΠ'. νόμου).

(φόρος ἀροτριώντων) β) τῆς δενδρώδους καλλιεργείας (ὀπωροδένδρων, ἐλαίου), πληρωνομένη εἰς τὰ τελωνεῖα καὶ γ) τῶν κουκουλίων, τῶν Ἐπτανησιακῶν προϊόντων (κυρίως σταφίδος καὶ ἐλαίου), τῶν Λακωνικῶν προϊόντων καὶ τοῦ οἴνου καὶ τῶν δημητριακῶν Θήρας καὶ Θηροείας πληρωνομένη εἰς τὰ τελωνεῖα, δ) ὁ φόρος τοῦ οἴνου τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ὠρίσθη νὰ πληρῶνεται ὑπὸ τῶν οἰνοπολῶν κατὰ τὴν ἀποθήκευσιν.

4) Συνεπτύχθησαν οἱ διάφοροι δημόσιοι, δημοτικοὶ καὶ ὀδικοὶ φόροι εἰς ἓνα τοιοῦτον. Γενικῶς ἡ φορολογία αὕτῃ ἀπέβη πολὺ μικροτέμα τῆς δεκάτης.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἀπὸ Γεωργίου Α'. ἐποχῆς (1) καὶ δὴ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Τρικουντῆ παρατηρεῖται ἡ δι' ἐπιβολῆς ἐμμέσων φόρων κυρίως κάλυψις τῆς αὐξήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Ἄμεσοι φόροι ἐξακολουθοῦν κυρίως οἱ ἔγγειοι τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, σὺν τοῖς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κράτους δυσὶν ἀμέσους φόροις ἐπιτηδευμάτων καὶ οἰκοδομῶν, εἰς οὓς ἀπὸ τοῦ 1880 προτίθεται ὁ ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἑταιριῶν φόρος 3 ο).ο.

Ἡ ἀναλογία τῆς σχέσεως ἀμέσων, ἑγγείων (μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν ζώων) καὶ ἐμμέσων (μετὰ τῶν τελῶν) φόρων πρὸ καὶ μετὰ τὴν Τρικουπικὴν ἐποχὴν ἔχει ὥς ἑξῆς :

Ἔτη	Σύνολον ἐσόδων(2)	Ἄμεσοι φόροι(3)	Ἐγγειοὶ καὶ φόροι τῶν ζώων	Ἐμμεσοὶ φόροι καὶ τέλη
1849	16.483.955	8.617.556	8.288.456	4.065.445
1860	21.780.000	9.465.700	8.895.700	6.788.000
1871	33.991.000	11.516.000	10.116.000	13.655.000
1880	46.716.857	11.829.000(4)	9.644.000	23.830.400(5)
1885	74.006.586	14.478.500	10.978.500	41.971.769(6)
1890	93.543.365	19.626.970	13.775.697	24.979.000
1895	93.416.348	20.006.908	15.731.900	60.233.989

Ἡτοι ἐνῶ κατὰ τῷ 1849 οἱ ἄμεσοι φόροι ἀπετελοῦσι τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελούμενοι ἀπὸ τῶν ἐγγείων φόρων), τῷ 1860 ἀπετελοῦσι τὰ 45ο), τῷ 1871 τὰ 33ο), τῷ 1880 τὰ 25ο), ἵνα τῷ 1895 φθάσουν 22ο), ὡς 17ο) εἶναι μόνον ἑγγειοὶ φόροι. Παρατηροῦντες δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1894 μέχρι τοῦ 1895 τὸ ποσὸν τῶν καταβαλλομένων ἑγγείων φόρων εἶναι σχεδὸν διπλάσιον τῶν κατὰ τὸ 1849

(1) Βλ. ἀν. σελ. 381.

(2) Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προϋπολογισμῶν.

(3) Ἡτοι ἑγγείας, ἐπὶ τῶν ζώων, ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων.

(4) σὺν τῷ ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἑταιριῶν εἰσαχθέντι φόρῳ 3ο).ο.

(5) σὺν τῷ φόρῳ παιγνιοχάρτων.

(6) σὺν τοῖς φόροις καταναλώσεως, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, οἴνου μονοπωλίου καὶ αὐξήσεϊ διαφόρων τελῶν.

καταβαλλομένων, ἐνῷ τῶν ἐμμέσων δεκαπενταπλάσιος, ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπερεδιπλασιάσθη (1) δυνάμεθα νῦν εἰκάζωμεν (μὴ ἔχοντες στοιχεῖα τοῦ ἔθν. εἰσοδήματος) ὅτι ἡ ἔγγειος φορολογία ἐμειώθη, αὐξηθέντων τῶν τελῶν καὶ φόρων καταναλώσεως, οἵτινες ἀποτελοῦντες τὰ 250ο τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους κατὰ τὸ 1849 ἀνῆλθον εἰς 660ο κατὰ τὸ 1895, ὅπερ καὶ ἀπετέλεσε κυρίως τὴν φορολογικὴν, ὡς γνωστόν, πολιτικὴν τοῦ Τρικounπῆ.

11. Ἡ Κωδικοποιήσις αὕτη, δυστυχῶς, δὲν ἴσχυσεν ἐπὶ πολὺ. Νέαι τροποποιήσεις τῆς ἔγγειου φορολογικῆς νομοθεσίας, νέας διαφοροποιήσεις κατ' εἶδη καὶ κατ' ἐπαρχίας ἐγέννησαν νέαν σύγχυσιν κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1892 μέχρι τοῦ 1919. Οὐδεμία σταθερὰ γραμμὴ φορολογικῆς πολιτικῆς παρατηρεῖται. Αἱ αὐξήσεις τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν ἐναλλάσσονται μὲ τὰς μειώσεις, χωρὶς σύστημα, χωρὶς ὠρισμένας καὶ σαφεῖς κατευθύνσεις, ἐντελῶς ἐμπειρικῶς, τοῦ Κράτους παλαίνοντος μεταξὺ τῆς μειωτικῆς τάσεως τῶν πολιτικοκομματικῶν ἀπαιτήσεων, αἵτινες μὲ τὴν ἐπελθοῦσαν μεγάλην πτώσιν τῆς ἐξαγωγῆς τῆς σταφίδος ἐπεβάλλοντο ὑπὸ σκληρᾶς ἀνάγκης καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Δημοσίου ταμείου πρὸς κάλυψιν τῶν ὁποίων διαρκῶς ἀπομακρύνεται καὶ ἡ ἔγγειος φορολογία ἀπὸ τὴν ἄμεσον πρὸς τὴν ἔμμεσον φορολογίαν (ἐπέκτασις τῆς εἰς τὰ τελωνεῖα καταβαλλομένης ἔγγειου φορολογίας, καὶ φόρος σφαζομένων ζώων, εἶδος φύρου καταναλώσεως κρέατος). Τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς κλονισθείσης ἐκ τῆς σταφιδικῆς κρίσεως ἐθνικῆς μας οἰκονομίας ἐπεδείκνυσεν ὁ ἀτυχὴς πόλεμος τοῦ 1897 μὲ τὰς ὀδυνηρὰς τῆς ἡττῆς συνεπείας του.

Οὕτω ἀμέσως μετὰ τὴν γενομένην κωδικοποίησιν ἡλαττώθη πάλιν ὁ φόρος τοῦ οἴνου (2), ὁ φόρος τῶν περιβολίων (3), ἐξηρέθησαν τοῦ φόρου περιβολίων τὰ ἐσπεριδοειδῆ ἡλικίας κάτω τῶν 12 ἔτων, τὰ δὲ ἐσπεριδοειδῆ "Ἀνδρου, Νάξου, Τήνου, Ἑρμιονίδος, Τροιζηνίας, Καρυστίας καὶ Σκοπέλου ὑπῆχθησαν εἰς τὴν ἐν τοῖς τελωνείοις φορολογίαν (4), ἐξηρέθησαν τῆς φορολογίας τῶν περιβολίων, τὰ περιβόλια τὰ συγκείμενα ἀποκλειστικῶς ἐκ κασιτανῶν, συκαμινομαρεῶν, καρῶν καὶ λεπτοκαρῶν, ὡς περιβόλια δ' ἐθεωρήθησαν αἱ κατὰ τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας σταφιδάμπελοι (!). λευκῆς σταφίδος σουλτανίνης (5), ὁ οἶνος Πάρου ὑπῆχθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐν τοῖς Τελωνείοις φορολογίαν (6), ὡς ὁ τῆς Θήρας καὶ Θηρασίας, ἡλαττώθη πάλιν εἰς τὸ ἥμισυ ὁ τῶν λεμονίων φόρος τοῦ 1894 (νόμου ΒΣΜΕ) (7),

(1) 1848 πληθυσμὸς 986.731, τῷ 1898 πληθυσμὸς 2.433.806.

(2) Νόμος ΒΡΓ'. (1892) φόρος 1/2—2 λεπτά, αὐξηθείσης τῆς κλίμακος τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ νόμου ΑΤΝ'. (1886) βλ. ἄνω, σ. 60α.

(3) Νόμος ΒΡΠΖ'. (1893), ἐπὶ προσόδου ἔλαττον τῶν δρ. 45.—φόρος δρ. 4 κατὰ στρέμμα, ἐπὶ προσόδου δρ. 45—75 φόροι δρ. 8 ἄνω τῶν 40 φόροι δρ. 12.

(4) 1 δρ. μὲν κατὰ χιλιάδα τὰ λεμόνια, 2 δρ. τὰ πορτοκάλια, 3 λεπτά κατ' ὅκαν τὰ κίτρα καὶ 10 λεπτά κατ' ὅκαν ὁ ζωμός λεμονίων (νόμος ΒΣΜΕ'. 1894)

(5) Νόμος ΒΥΚΖ'. (1896)

(6) Νόμος ΒΣΜΕ'. (1894)

(7) Νόμος ΒΥΚΖ'. (1896)

ἡλλαττώθη ὁ φόρος τῶν ζώων καὶ ἐπεβλήθη φόρος τῶν κυνῶν (1) καὶ τέλος ὁ φόρος τῶν ζώων, αἰγῶν, προβάτων καὶ χοίρων μετετράπη εἰς φόρον τῶν σφαζομένων ζώων καταβαλλόμενος κατὰ τὴν σφαγὴν εἰς τὰ σφαγεῖα καὶ εἰσπραττόμενος δι' ἐνοικιάσεως (2).

Ἐπαυξήσιν τῆς φορολογίας ἀποτελοῦν οἱ πρὸς λύσιν τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος εἰσαχθέντες τότε νόμοι (3). Ἡ Κυβέρνησις πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐκ τῆς μειώσεως τῆς ἐξαγωγῆς τῆς σταφίδος καὶ τῆς οὕτω δημιουργηθείσης ὑπερπροσφορᾶς πτώσεως τῶν τιμῶν, εἰσήγαγεν ἀπὸ τοῦ 1895 ἐπὶ Κυβερνήσεως Θ. Δηλιγιάννη τὸν εἰς εἶδος (παρακράτημα) ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς φόρον 15 ο/ο (4), ἐλαττώσασα κατὰ 4 δρ. τὸν ἐκ δρ. 16,50—19 εἰς τὰ τελωνεῖα πληρωνόμενον φόρον (5). Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν τότε τιμῶν τῆς σταφίδος (περὶ τὰς 150 δρ. τὸ χιλιόλιτρον), τὸ πρόσθετον παρακράτημα ἦτο φόρος δρ. 22,50 κατὰ χιλιόλιτρον ἔναντι τῆς ἐκ δρ. 4 ἐκπτώσεως. Καὶ ναὶ μὲν τὸ παρακράτημα πωλούμενον ἔδει, ἀφοῦ καλύψῃ τὴν ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τῶν δρ. 4 διαφορὰν, φόρου νὰ χρησιμοποιηθῇ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς σταφιδοπαραγωγῆς, πλὴν βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ αὐξηθεῖσα φορολογία ἔμεινεν εἰς βάρος τοῦ παραγωγοῦ, ὑπὲρ οὗ οὐδὲν ἐγένετο. Οὕτε καὶ ἡ ἐπὶ Κυβερνήσεως Θεοτόκη συσταθεῖσα Σταφιδικὴ Τράπεζα (6), ἔλυσεν τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, καίτοι ὥρισε ἐλαφρότερον (10 ο/ο) καὶ μεταβλητὸν τὸ παρακράτημα. Ἡ μείωσις τῆς μεγάλης προσφορᾶς τῆς σταφίδος πρὸς συγκράτησιν τῶν τιμῶν ἐπετεύχθη οὕτω διὰ φορολογήσεως αὐτῶν τῶν παραγωγῶν.

Ὁ αὐτὸς ἐμπειρισμὸς ἐξηκολούθησε. Κατηργήθη πάλιν ἡ εἰσπραττέμενος ἐπὶ τοῦ οἴνου φορολογία καὶ ἐπανεφέρθη ἡ στρεμματικὴ φορολο-

(1) Νόμος ΒΦΟΓ'. (1899)

(2) Νόμος ΒΦΟΘ'. (1899)

(3) Περὶ τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος ἐν γένει βλ. ἐκθεσιν τῆς μεγάλης ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς σταφίδος, εἰσηγ. Κ. Φωτήλα Ἀθῆναι 1898—Κ. Σοκολή—Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα Ἀθῆναι 1903—Ἀρ.ιστ. Ζάννου—Ἡ παρακράτησις τῆς χλωρᾶς σταφίδος Ἀθῆναι 1904—Ι. Π.ε.σ.μ.α.ζ.ό.γ.λ.ο.υ Ἀθῆναι 1905—Α.ν.δ.ρ.ε.α.δ.ε.ς—The currant crisis in Greece—Economic Journal, Μαρτίου 1906—Α.ν.δ.ρ.ε.α.δ.ε.ς—La crise de surproduction des raisins de Corinthe—Revue Economique Internationale Ἀπρίλιος 1909—Γ.ε.ω.γ.ι.ά.δ.ο.υ Δ.—Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα: Ἀθῆναι 1905—τ.ο.ὑ.α.ὑ.τ.ο.ὑ: τὸ δῆθεν σταφιδικὸν ζήτημα, Ἀθῆναι 1908—τ.ο.ὑ.α.ὑ.τ.ο.ὑ: ὁ σταφιδικὸς δράκων, Ἀθῆναι 1912 Ν.Ο.Ι.κ.ο.ν.ο.μ.ο.π.ο.ὑ.λ.ο.υ—Μελέτη ἐπὶ τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος Ἀθῆναι 1911—Ἐκθεσις περὶ τῆς Προνομιούχου Ἐταιρείας Σταφίδος ὑπὸ τῶν βουλευτῶν Λ. Μεσσηνέζη, Κ. Γόντικα, Ι. Κаланτζοπούλου καὶ Σ. Κροκιδά (εἰσηγητ.). Ἀθῆναι 1914—Θ.ε.ο.δ.ω.ρ.ί.δ.ο.υ Ἀρ.ιστ.—Συμβολὴ εἰς τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, Ἀθῆναι 1914—Κ.α.ρ.α.κ.ά.λ.ο.υ Ε.ὑ.θ.υ.μ.—Συμβολὴ εἰς τὸ σταφιδικὸν ζήτημα Ἀθῆναι 1925—Β.Σ.ι.μ.ν.ί.δ.ο.υ—Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Αὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὁργανισμοῦ Ἀθῆναι 1927—Δ.Ζ.ω.γ.ρ.ά.φ.ο.υ—Ἱστορία τῆς σταφίδος, Ἀθῆναι 1930.

(4) Νόμοι ΒΤΘ'. (1895), ΒΤΞΔ'. (1896), ΒΥΚΕ'. (1896)

(5) Α.Δ.Σ.ί.δ.ε.ρ.—Γεωργικὴ φορολογία σελ. 40

(6) Νόμος ΒΦΠΓ'. (1899)

για τῶν ἀμπέλων ἐπὶ Κυβερνήσεως Θεοτόκης, ὑπουργοῦντος τῶν Οἰκονομικῶν Σιμοπούλου (1), κατηργήθη ὁ ἐπὶ τῶν κυνῶν ἐπιβληθεὶς φόρος (2), ἐμειώθη ὁ δημοτικὸς στρεμματικὸς φόρος τῶν ἀμπέλων (3), ἡλαττώθη ὁ ἐπὶ τοῦ ἐλαίου ἐξαγωγικὸς φόρος Γυθείου καὶ Οἰτύλου εἰς 6 λεπτά κατ' ὅκῳ (4) καὶ ἐπεβλήθη στρεμματικὸς φόρος δρ. 8 κατὰ στρέμμα ἐπὶ τῶν πρὸς παραγωγὴν Ἰνδικῆς κανάβης (*canabis indica*, χασίς) σπειρομένων γαιῶν (5).

Τὰ τῆς φορολογίας τῆς σταφίδος συνεδυάσθησαν πλέον μὲ τὴν ἰδρυσιν Ἰδιωτικῆς Ἐπιχειρήσεως διαχειρίσεως τοῦ παρακρατήματος (6) αὐξηθέντος ἤδη ἀπὸ 10 εἰς 12—24 ο|ο (7), εἰτα μειωθέντος πάλιν εἰς 15 ο|ο (8) διὰ τὴν ὁρισθῆ παγίον εἰς 20 ο|ο διὰ τοῦ περὶ ἰδρύσεως τῆς «Ἐνιαίας» ἐπὶ Κυβερνήσεως Ράλλη (1905) ψηφισθέντος νόμου (9).

Αἱ ἀποδόσεις τῆς φορολογίας τοῦ οἴνου ἐκ τῆς στρεμματικῆς φορολογίας μέχρι τῆς καταργήσεως αὐτῆς (1910) ἀπέβησαν ὡς ἀκολούθως:

1900	βεβαιωθέντα δρ.	1.849,944	εἰσπραχθέντα δρ.	1.135.236
1905	»	»	»	861.004
1907	»	»	»	837.474
1909	»	»	»	744.399
1910	»	»	»	445.504 (10).

Αἱ ἀποδόσεις τοῦ φόρου τῶν ἀροτριώτων κτηνῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀπέβησαν ὡς ἀκολούθως:

1893	βεβαιωθέντα	2.571.259	εἰσπραχθέντα	2.261.777
1900	»	2.734.014	»	2.376.070
1905	»	2.819.538	»	2.174.000
1909	»	2.741.198	»	2.202.843 (11)

Αἱ τῆς φορολογίας τῶν περιβολίων:

1893	βεβαιωθέντα	272.286	εἰσπραχθέντα	149.063
1900	»	55.885	»	39.164

(1) Νόμος ΒΦΟΔ'. (1899), καθ' ὃν πᾶσα ἀμπελος μετὰ τὸ πέμπτον ἀπὸ τῆς φυτείας ἔτος ὑπόκειται εἰς φόρον διανεμητόν, ὁριζόμενον ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὄρου τοῦ κατὰ τὰ 4 προηγούμενα ἔτη (1893—1896) βεβαιωθέντος φόρου οἴνου καὶ τοῦ μέσου ὄρου δικαιώματος καταναλώσεως λιανικῆς πωλήσεως οἴνου.

(2) Νόμος ΒΩΞΖ'. (1903)

(3) Νόμος ΒΩΟΖ'. (1903)

(4) Νόμος Β& Ψ'. (1903)

(5) Νόμος ΓΡΚΓ'. (1906)

(6) Προνομιούχος ἱστιασία προστασίας τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας τῆς Σταφίδος «Ἐνιαία» (νόμος ΓΠ'. τοῦ 1905).

(7) Νόμος ΒΠΞΕ'. τοῦ 1903.

(8) Νόμος ΓΚΗ'. τοῦ 1904.

(9) Βλ. Α. Δ. Σ (δ σ ρ ι—Γεωργ. φορολ. σελ. 41—43).

(10) Βλ. Γ σ ω ρ γ α ν τ ᾱ—J è z e ἐνθ. ἀν. σελ. 579—580.

(11) » » » » Γ'. αὐτοθ. σελ. 578

1905	βεβαιωθέντα	64.162	εἰσπραχθέντα	33.946
1909	»	72.138	»	40.360 (1)

Αἱ τῆς ἐλαιοδεκάτης:

1893	βεβαιωθέντα	2.353.686	εἰσπραχθέντα	2.334.357
1900	»	2.191.591	»	2.184.906
1905	»	1.199.775	»	1.944.670
1909	»	2.348.677	»	2.313.678

Αἱ τῆς σταφίδος:

1893	βεβαιωθέντα	4.415.144
1900	»	1.797.430
1905	»	3.539.413
1909	»	4.110.334

Ἄνευ καθυστερήσεως τινος εἰσπράχθησαν ἅπαντα τὰ βεβαιωθέντα ἔσοδα κατὰ τὴν ἐξαγωγήν ἐν τοῖς τελωνείοις. Ὅμοίως καὶ τῶν Ἑπτανησιακῶν ἐν τοῖς τελωνείοις φορολογουμένων προϊόντων, ὧν ἡ ἀπόδοσις ἀπέβη:

1893	δραχμαὶ	2.124.283
1900	»	1.231.255
1905	»	804.022
1909	»	428.391 (2)

* *

12. Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1909 ἠκούλouthσε τὸν αὐτὸν ἐμπειρισμόν. Ἐμείωσε τὸν φόρον τοῦ ἐλαίου εἰς 8 ο)ο σὺν τῷ κατὰ νόμον ΨΠΓ'. (1878) ποσοστῷ ὁδοποιΐας καὶ τῶν ἐλαίων εἰς 2 1)2 λεπτά τὴν ὁκᾶν, τὸν δ' ἐν τοῖς τελωνείοις καταβαλλόμενον εἰς 9 δρ. κατὰ Ἴονικὴν βαρέλλαν διὰ τὴν Ἑπτανησον καὶ λ. 6 κατ' ὁκᾶν διὰ τὰς ἐπαρχίας Οἰτύλου καὶ Γυνθείου (3), εὑρεθεῖσα δὲ πρὸ τῆς ὀξείας τότε οἰνικῆς κρίσεως κατήργησε πάλιν τὸν στρεμματικὸν τῶν ἀμπέλων φόρον καὶ ὥρισεν ὅτι δύναται μόνον αἰτῆσαι τῶν ἐνδιαφερομένων οἰνοφόρων ἐπαρχιῶν νὰ διατηρηθῇ οὗτος χρησιμοποιούμενος, ὡς προικοδότησις εἰδικῶν Τοπικῶν Ταμείων Ἀμύνης οἰνοπαραγωγῆς (4). Τοιαῦτα ταμεῖα ἰδρῦθησαν ἐν Λευκάδι καὶ Θήρᾳ, ἀτινα ἐβοήθησε καὶ ὁ Κρατικὸς Προϋπολογισμὸς δι' ἐπιχορηγήσεων (5).

Ἡ Ἐπανάστασις αὕτη εἰσακούουσα τὴν φωνὴν τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλίας διαμαρτυρομένων κατὰ τῶν ἀδικιῶν τοῦ νόμου περὶ φορολογίας ἀροτριώντων κτηνῶν, ἥτις ἐβάρυνεν αὐτοὺς ἐπὶ τριακονταετίαν ἥδη, εἰσήγαγε διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Ἀθῶν. Εὐταξία νόμον περὶ καταργήσεως τοῦ φόρου τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ διὰ φόρον ἐπὶ τῶν τσιφλικίων.

Ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει τοῦ Νομοσχεδίου τούτου ἀναγράφεται:

(1) Γεωργαντᾶ - J é z e αὐτόθι.

(2)

(3) Νόμος ΓΥΘ'. (1909) βλ. καὶ νόμον ΓΧΜΓ'. (1910) καὶ νόμον 1238]1918.

(4) Νόμος ΓΦΔΓ'. (1910).

(5) Νόμος 319 τοῦ 1914.

«Ὡς ἔχω ἤδη προαναγγεῖλει εἰς τὴν Βουλὴν, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑπὸ τὴν ψήφον αὐτῆς νομοσχέδιον, δι' οὗ καταργεῖται ἡ ὑφισταμένη φορολογία τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν. Ἡ φορολογία αὕτη στηριζομένη εἰς τὰ κατὰ τὸ 1880 συνταγένητα πρωτόκολλα τῆς μέσης παραγωγῆς δημητριακῶν καρπῶν ἐν ἐκάστῳ χωρίῳ καὶ εἰς τὴν κατὰ πλάσμα μετέπειτα καθορισθεῖσαν μέσην παραγωγὴν κατὰ κτηνὸς ἀπέβη ὁμολογουμένως καταθλιπτική, διότι μετεβλήθησαν ἔκτοτε μεγάλως οἱ ὅροι τῆς παραγωγῆς καὶ καλλιεργείας καὶ ἐπομένως ἡ φορολογία δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πραγματικὴν παραγωγὴν, δίκαια δ' ἔκτοτε καθ' ἐκάστην ἀκούονται παράπονα ἐκ μέρους ἰδίως τῆς μικρᾶς καλλιεργείας. Διὰ τοῦτο καλύπτοντες δι' ἐτέρου πόρου τὸ ἐκ τοῦ φόρου τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν ἔσοδον προτείνω τὴν κατάργησιν τοῦ φόρου τούτου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ δημοτικὸς φόρος τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν ἀποτελεῖ σπουδαῖον διὰ τοὺς δήμους ἔσοδον, τοῦ ὁποίου δὲν δύνανται οὗτοι ἀκινδύνως νὰ στερηθῶσιν, εἴμεθα ἡναγκασμένοι νὰ διατηρήσωμεν τὸν δημοτικὸν τοῦτον φόρον παγιοῦντες αὐτὸν ἀπὸ δρ. 4—10 κατ' ἀνώτατον ὅρον καὶ ἀπλοποιοῦντες τὰς διατάξεις τῆς βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως, διαθέτοντες δὲ τὸ ἔσοδον δι' ἐνοικιάσεως οὐχὶ ὅμως κατὰ τρόπον πιεστικόν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον καταντῶντα εἰς μίαν ἐργολαβίαν εἰσπράξεως.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἀποφασίζεται κατάργησις τοῦ δημοσίου φόρου τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν δὲν κρίνεται ὀρθὸν οὐδὲ δίκαιον νὰ συγκαταργηθῇ καὶ ἡ φορολογία αὕτη εἰς τὰ μεγάλα ἀγροτικὰ κτήματα (τσιφλίκια) ἢ τὰς μεγάλας γαιοκτησίας.

Κατὰ συλλεγείας τῇ 1892 πληροφoρίας, ὑπουργοῦντος τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ ἀειμνήστου Χ. Τρικυπῆ, ὅστις ἐμελέτα, ὡς φαίνεται, τὴν ἐπιβολὴν παγίας φορολογίας ἐγγείου φορολογίας ἐπὶ τῶν κτημάτων (τσιφλίκια) διὰ τε τὰς καλλιεργουμένας καὶ τὰς ἀκαλλιεργήτους γαίας αὐτῶν τὸ ἐκ δημητριακῶν καρπῶν εἰσόδημα τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἀργεῖ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Χαλκίδος καὶ Ξηροχωρίου τοιούτων κτημάτων ἀνήρχετο εἰς 3 ἐκμ. κοιλὰ περίπου, ἦτοι κατὰ μειριοτάτους ὑπολογισμοὺς εἰς 15.000.000 δρχ., κατὰ δὲ τὰς συλλεγείας τὸ 1896 ὑπὸ τῆς τότε συσταθείσης διὰ Β. Δ. ἐπιτροπῆς ἐκ Βουλευτῶν καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων, τὸ εἰσόδημα μόνον τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ τοιούτων κτημάτων ἀνήρχετο εἰς 3.500.000 κοιλὰ περίπου ἦτοι εἰς 17.500.000 δραχμῶν.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ μέγα τοῦτο εἰσόδημα συγκεντρούμενον κατὰ πολὺ εἰς χεῖρας ὀλίγων, ἐκρίναμεν ὀρθὸν νὰ προτείνωμεν τὴν διατήρησιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν τοιούτων κτημάτων μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας τῶν ὑποχρεωμένους νὰ καταβάλῃ τὴν μέχρι τοῦδε ἀναλογοῦσαν εἰς αὐτοὺς μερίδα τοῦ φόρου. Ἀλλὰ τὸ ποσὸν αὐτῆς θὰ ὀρισθῇ ἐφάπαξ καὶ παγίως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὅρου τοῦ βεβαιωθέντος κατὰ τὰ 3 τελευταῖα ἔτη ἐκ δημοσίου καὶ δημοτικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν. Ὁ μέσος δὲ οὗτος ὅρος θέλει ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ ποσὸν ὅπερ κατέβαλον ἄχρι τοῦδε οἱ καλλιεργηταί,

Ὡς ἐκ τῆς παγιώσεως ταύτης θὰ δύναται ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κτήματος πρὸς ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας νὰ προσλαμβάνῃ πλείονα ἀροτριῶντα κτὴ νη χωρὶς νὰ πληρῶνῃ δι' αὐτὰ ἰδιαίτερον φόρον.

Συνάμα δὲ προτείνομεν τὴν ἐπέκτασιν τοῦ τοιούτου φορολογικοῦ μέτρου καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐν τῷ κράτει γαιοκτησιῶν. Ὅσοι ὁμως τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων δὲν καταβάλωσιν σήμερον τὸν φόρον τῶν ἀροτριόντων κτηνῶν ὑπάγονται ἐφ' ἐξῆς εἰς τὸν γενικὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος».

Τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο ψηφισθὲν κατέστη νόμος τοῦ κράτους (1) δι' οὗ κατηργήθη ὁ κατὰ τὸν Νόμον ΒΠ'. ἔγγειος δημόσιος φόρος ἀροτριώντων κτηνῶν. Διετηρήθη ὁ δημοτικὸς φόρος ἀροτριώντων κτηνῶν ἴσος μὲ τὸ πηλίκον τῆς διαιρέσεως τοῦ βεβαιωθέντος κατὰ μέσον ὄρον τῆς τριετίας 1907—1909 δημοτικοῦ φόρου ἐν ἑκάστῳ δήμῳ διὰ τοῦ μέσου ὄρου τῶν ἐν τῷ οἰκείῳ δήμῳ φορολογηθέντων ἀροτριώντων κτηνῶν. Ὁρίσθη δὲ ὁ φόρος οὗτος εἰς δραχμὰς 4 κατὰ κατώτατον ὄριον ἀπὸ δὲ τοῦ 1911 ἐπεβλήθη ἔγγειος φόρος δημοτριακῶν καρπῶν ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀγροτικῶν κτημάτων (τσιφλικίων) ἥτοι ἐκτάσεως ἄνω τῶν τετρακοσίων στρεμμάτων ὀρισθέντος ὡς παγίου φόρου τοῦ μέσου ὄρου τῶν βεβαιωθέντων ἐπὶ δημοσίου φόρου ἀροτριώντων κτηνῶν τῆς τριετίας 1907—1909 δι' ἑκαστον τῶν κτημάτων τούτων.

Ὅτῳ ἀπηλλάγησαν μὲν τὰ μικρὰ κτήματα τῆς ἐγγείου φορολογίας, ἐπανελήφθη ὁ καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων ὡς ἀνωτέρω (2) χρησιμοποιηθεὶς ἐμπειρισμὸς διὰ τὸν καθορισμὸν παγίου φόρου, ἀλλ' ὁ φόρος οὗτος δὲν ἠὺδοκίμησε κυρίως διότι ταμιευτικῶς δὲν ὑπῆρξε καρποφόρος· διὰ τοῦτο καίτοι ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἑτέρου φόρου, τοῦ φόρου εἰσοδήματος σπειρομένων γαιῶν ὀρίσαντος 5 ο]ο εἰς εἶδος ἢ χρῆμα ἐπὶ τῶν παραγομένων δημοτριακῶν καρπῶν, ὄσπριων καὶ σανοῦ (3) διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ ὁ φόρος τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν (4) μέχρι τοῦ 1919 ὅτε εἰσῆχθη ἡ φορολογία τῆς καθαρᾶς προσόδου.

Ὁ ἐπὶ Κυβερνήσεως τῶν Φιλελευθέρων, ὑπουργοῦντος τῶν Οἰκονομικῶν Λάμπρου Κορομηλά, ψηφισθεὶς νόμος ΓΩΛΑ'. (1911) περὶ ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τῶν σπειρομένων γαιῶν ἐσκόπει τὴν εἰσαγωγὴν δικαιότερου συστήματος ἐγγείου φορολογίας καὶ ἦτο παρασκευαστικὸς φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος. Ὁρίσθη μὲν κατ' ἀρχὴν ἡ φορολογία, ἀλλ' ἀφένθη εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἡ διὰ Β. Δ. κατανομή τοῦ τρόπου τῆς βεβαιώσεως, ὅπερ ἀπέτέλει καὶ τὸ ἀκανθωδέστερον ζήτημα. τῆς εἰσαχθείσης τότε φορολογίας ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, κινουμένης ἀκόμη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διὰ τεκμηρίων ἐνδείξεως τοῦ εἰσοδήματος. Μέχρις οὗτος ὁμως παρασκευασθῇ ἡ σχετικὴ ἐργασία πρὸς εὕρεσιν τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου βεβαιώσεως, ἐξεργάγησαν οἱ πόλεμοι 12—13, οἵτινες περὶ ἄλλα συγκεντρώσαν-

(1) Νόμος ΓΦΛΒ'. τοῦ 1910

(2) Βλ. σελ. 68

(3) Νόμος ΓΩΛΑ' (1911)

(4) Νόμος ΔΛΗ' τοῦ 1912. 337 τοῦ 1914. 667 τοῦ 1915, 1288 τοῦ 1918.

τες τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως ἀνέστειλαν τὸ ἔργον τοῦτο. Διὰ τοῦτο διετηρήθη προσωρινῶς ἡ φορολογία τῶν ἀρτυριῶντων γαιῶν. Ἡ λῆξις τοῦ πολέμου ἔφερε νέαν δυσκολίαν εἰς τὸ ζήτημα, λόγῳ τῆς ἐν ταῖς ἀπελευθερουμέναις τότε νέαις χώραις ἰσχυοῦσης Τουρκικῆς φορολογίας τῆς δεκάτης, ἥτις παρ' ὅλα τὰ κακά της, ἦτο ἀρκετὰ προσοδοφόρος εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον.

Οὕτω διὰ Β. Δ. ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1914 ἐκδοθέντος εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου ΔΡΛΔ'. τοῦ 1912 περὶ διοικήσεως στρατιωτικῶς κατεχομένων χωρῶν καὶ τοῦ νόμου 166 τοῦ 1913 περὶ ἐγκαταστάσεως οἰκονομικῶν ἀρχῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις ἡ δεκάτη διετηρήθη προσωρινῶς εἰς τὰς Νέας Χώρας, πλὴν Κρήτης (1). Διετηρήθη δὲ καὶ ἡ εἰς τὰ τελωνεῖα καταβαλλομένη ἐν Σάμῳ δεκάτη ἐπὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Διὰ τοῦ νόμου 391 τοῦ 1914 κατηργήθη ἡ εἰς τὰς νέας χώρας εἰσπραττομένη δεκάτη ἐπὶ τῶν κουκουλιῶν, ὀπίου καὶ ἀφιονοσπόρου καὶ ἀντ' αὐτῆς εἰσῆχθη ἑξαγωγικὸς δασμὸς 0.80 δρ. κατ' ὅκᾳν ξηρῶν κουκουλιῶν ἑξαγομένων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν λεπτῶν 4 ἐπὶ τοῦ ὀπίου καὶ λεπτῶν λ. 3 ἐπὶ τοῦ ἀφιονοσπόρου, καταβαλλόμενος εἰς τὰ τελωνεῖα. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἡλαττώθη εἰς λεπτὰ 40 καὶ ὁ ἐν ταῖς Παλαιαῖς Χώραις εἰσπραττόμενος ἑξαγωγικὸς ἐπὶ τῶν κουκουλιῶν δασμὸς. Ἡ ἐπὶ Τουρκίας φορολογία τῶν ζύων νέων χωρῶν διετηρήθη ἐπίσης (Νόμος 553]1914). Διὰ τοῦ νόμου 964 τοῦ 1917 ἡ ἐν ταῖς Νέαις Χώραις δεκάτη ἐμειώθη εἰς 8ο]ο, ἐπεβλήθη ἑξαγωγικὸς δασμὸς 11ο]ο ἐπὶ τοῦ ἐλαίου Λέσβου καὶ ἑξαγωγικὸς δασμὸς ἐπὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων Αἰγαίου καὶ διὰ τοῦ νόμου 1320 τοῦ 1918 ὁ φόρος τοῦ οἴνου, βεβαιούμενος κατὰ τὴν ἀποταμίευσιν ὠρίσθη εἰς 6ο]ο, διὰ δὲ τοῦ νόμου 1321]1918 εἰσῆχθη πάλιν ἐν Ἑλλάδι ἡ φορολογία τῆς δεκάτης ἐπὶ τοῦ καπνοῦ βεβαιουμένη κατὰ τὴν συμφώνως πρὸς τοὺς περὶ καπνοῦ νόμους ἐκδιδομένην ἄδειαν κατοχῆς, ἀποθηκεύσεως, παραγομένου καπνοῦ.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἐγγείου φορολογίας μας, ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ εἰσαγωγή της φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου, ἥτις ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν ὅλην μας φορολογικὴν ἱστορίαν.

*
* *

13. Οὕτω κατὰ τὸ 1919 ἡ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων φορολογία διετήρησε τὴν πολυμορφίαν αὐτῆς, ἣν μάλιστα ἐνέτεινε διὰ τῆς συγχρόνου ἰσχύος διαφόρων φορολογικῶν νομοθεσιῶν Παλαιᾶς Ἑλλάδος, Ἑπτανήσου, Λακωνίας, Νέων Χωρῶν, Κρήτης, Σάμου, τὸν ἐμπειρικὸν τρόπον καθορισμοῦ παραγωγῆς καὶ ἐγγείων φόρων καὶ γενικῶς τὸν χαρακτήρα τῆς φορολογίας ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, καθ' ἥς καὶ ἐπὶ ὁλόκληρον ἑκατονταετίαν συνεχῆ ἦσαν τὰ παράπονα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Φορολογία τῆς δεκάτης ἐπὶ τοῦ καπνοῦ Παλαιῶν καὶ Νέων Χωρῶν,

(1) Ὃπου διετηρήθη ὁ ἐπὶ Κρητ. Πολιτείας φόρος συγκομιζομένων δημητριακῶν (6 ο]ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου) ὁ ἑξαγωγικὸς δασμὸς 16 ο]ο ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, ὅς καὶ ὁ φόρος τῶν αἰγοπροβάτων.

δεκάτης τῶν δημοτριακῶν καρπῶν Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας, ἐλαιοδεκάτης ἐν Παλαιᾷ Ἑλλάδι πλὴν Ἑπτανήσου καὶ Λακωνίας, φορολογία ἀκαθαρίστου προσόδου συγκομιζομένων δημοτριακῶν καρπῶν Κρήτης, φόρος ἀροτριῶντων κτηνῶν, στρεμματική φορολογία ἐπὶ τῶν περιβολίων, δι' ἐνοικιάσεως φορολογία τῶν μεγάλων ζώων ἐπὶ τούτοις δὲ ἔγγειος φορολογία ἀκαθαρίστου προσόδου πληρωνομένη εἰς τὰ Τελωνεῖα, ἐπὶ σταφίδος, κουκουλίων, ὀπίου, ἐσπεριδοειδῶν, Ἑπτανησιακῶν καὶ Λακωνικῶν προϊόντων, Κρητικῶν καὶ Λεσβίων ἐλαίων, προϊόντων Σάμου. Ὅλα τὰ συστήματα ἀναμίξ, ἀνεπιστημονικῶς, ἐμπειρικῶς καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀνίσως καὶ ἀδίκως. Ὁ νομοθέτης τοῦ 1919 ἔγνω νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν πολυδαίδαλον αὐτὴν νομοθεσίαν, νὰ ἐνοποιήσῃ αὐτὴν καί, νὰ στηρίξῃ τοῦ λοιποῦ τὴν ἔγγειον φορολογίαν ἐπὶ ἀρχῆς δικαίας καὶ συνταγματικῶς ἐπιβεβλημένης, τῆς ἐξευρέσεως τῆς καθαρᾶς προσόδου καὶ τῆς φορολογίας αὐτῆς.

Τὸ νομοσχέδιον περὶ φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὸ 1918 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Μ. Νεγρεπόντη τῆς Κυβερνήσεως τῶν Φιλελευθέρων, παραπεμφθὲν δὲ εἰς Κοινοβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν βουλευτῶν Θ. Βελιανίτη ὡς Προέδρου, Π. Ἀραβαντινοῦ, Θ. Γούσκου, Ι. Βαλαλᾶ, Δ. Ζαμάνου, Α. Ἀναστασιάδου καὶ Ν. Ξηροῦ τῶν τελευταίων 4 ὀρισθέντων, ὡς εἰσηγητῶν, ἐψηφίσθη τέλος μετὰ πολλὰς συζητήσεις ὡς νόμος τοῦ Κράτους ὑπ' ἀρ. 1640 τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1919.

Ὑποβάλλουσα εἰς τὴν Βουλὴν τὴν ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ νόμου ἔκθεσιν τῆς ἡ κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἔγραφε: «Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φορολογίαν τῶν γεωργικῶν προϊόντων περὶ τῆς ὁποίας ἔχει νὰ αποφανθῇ ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, πρέπει αὕτη νὰ μὴ ἐξαντλῇ τὸν παραγωγὸν, εἴτε ὕλικῶς ἔνεκα τοῦ αἰτουμένου ποσοστοῦ ἐκ τῶν προσόδων. αὐτοῦ, εἴτε ἡθικῶς ἔνεκα ἐλαττωματικοῦ τρόπου εἰσπράξεως. Μεγαλύτερα προστασία τῆς διὰ τοῦ μέσου τούτου οὔτε εἶναι δυνατή, ἔνεκα τῶν ἐπείγουσων ἀναγκῶν τοῦ Κράτους, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὠφέλιμος. Ἀπόδειξιν τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης ταύτης ἔχομεν τὴν προστασίαν τῶν παραγωγῶν δημοτριακῶν καρπῶν, ἣν παρέχει σήμερον εἰς αὐτοὺς τὸ Κράτος, ἐπιβάλλον βαρυτάτους τελωνειακοὺς δασμοὺς εἰς τὰ προϊόντα ταῦτα ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ εἰσαγόμενα. Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι οἱ δασμοὶ οὗτοι ἐλάχιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς γεωργίας ὠφελήσαντες μόνον τοὺς κτηματίας, τῶν κτημάτων τῶν ὁποίων ἠῤῃσεν ἡ ἀξία.

Ἐπὶ τῇ δηλονότι ἐκ τῶν δασμῶν τούτων καὶ βλάβη ἐν μέρει διὰ τοὺς ἀκτήμονας γεωργικοὺς πληθυσμούς. οἵτινες εἶναι ὑπόχρεοι νὰ καταβάλλωσι μεγαλείτερα ποσὰ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀναγκαίου εἰς αὐτοὺς γῆς.

Ἡ βάσις τῆς παρ' ἡμῖν σήμερον κειμένης ἔγγειου φορολογίας εἶναι ἡ δεκάτη, ἡ ὁποία ὅσον ἀφορᾷ τὰ δημοτριακὰ ἰσχύει ἐν ταῖς νέαις χώραις ὑπὸ τὸν ἀρχικὸν αὐτῆς τρόπον εἰσπράξεως τοῦ νομίμου ποσοστοῦ εἰς εἶδος κατὰ τὴν συγκομιδὴν δι' ἐνοικιαστῶν καταβαλλόντων εἰς

χρήμα τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο διὰ μὲν τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἑπειρον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου εἶναι 8ο/ο ἐπηρεζήμενον κατὰ 1 ο/ο ὑπὲρ τῶν Γεωργικῶν Τραπεζῶν, διὰ δὲ τὴν Κρήτην 6 ο/ο ἐπηρεζήμενον κατὰ 2 ο/ο ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἀγροφυλακῆς.

Προσθετέον ὅτι ἐν ταῖς Νέαις Χώραις ἰσχύει παραλλήλως καὶ ὁ κτηματικὸς φόρος ἀντιπροσωπεύων 4 ἐπὶ τοῖς χιλίοις τῆς ἀξίας τῶν γαιῶν, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς 8 ο/ο ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου.

Εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην ὅσον ἀφορᾷ τὰς Νέας Χώρας, ἐπῆλθον ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως αἱ ἐξῆς μεταβολαί:

1) Ἀπηλλάγησαν παντὸς φόρου οἱ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου λαχανόκηποι.

2) Μετετράπη ὁ ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῶν λαχανικῶν καὶ ὀπωρικῶν εἰσπραττόμενος, φόρος εἰς δημοτικόν, ἐξαιρέσει τῶν προϊόντων αὐτῶν τῶν ἐξαγομένων ἐκ τῆς νήσου ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰσπράττεται ποσοστὸν 10 ο/ο ἐπὶ τῆς χονδρικῆς ἀξίας αὐτῶν.

3) Ἀπηλλάγησαν τῆς δεκάτης ἐν Μακεδονίᾳ αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ κουκούλια, ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐπιβληθέντος φόρου 8 ο/ο ἐπὶ τῆς ἀξίας των, ἐὰν ἐξάγωνται εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ 4 ο/ο ἐπὶ τῆς ἀξίας, ἐὰν εἰσάγωνται εἰς τὴν Παλαιάν Ἑλλάδα.

4) Ἐπεβλήθη φόρος ἐξαγωγικὸς καταβαλλόμενος ἐν τοῖς Τελωνείοις ἐπὶ τῶν προϊόντων τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων κατὰ χιλιάδα ἢ ὅκυν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, πλὴν Κρήτης, Χίου καὶ Σάμου, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 968 τοῦ 1917.

5) Ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς Νέας Χώρας ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι ἰσχύοντος νόμου περὶ φορολογίας τῶν βοσκῶν.

Διὰ τὴν Παλαιάν Ἑλλάδα ὑφίσταται ὁ νόμος περὶ σπειρομένων γαιῶν, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει φορολογίαν 5 ο/ο ἐπὶ τῆς καθαρᾶς σχεδὸν προσόδου γεωργικῶν προϊόντων, ἀλλὰ ἔνεκα τῆς νομοθετηθείσης δι' ἐνοικιάσεως εἰσπράξεως αὐτῆς δὲν ἐφηρμόσθη, ἰσχύει δ' ἔτι ὁ φόρος τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν.

Ὁ φόρος οὗτος δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς Ἑπτανήσου, τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου, τοῦ χωρίου Καστανᾶ τῆς Λακεδαιμονίας καὶ τῆς νήσου Θήρας. Ἄλλος ἑγγεῖος φόρος εἰσπραττόμενος ἐν Παλαιᾷ Ἑλλάδι εἶναι ὁ ἐπὶ τῶν περιβολίων στρεμματικὸς, ἐξ οὗ εἰσπράττονται περὶ τὰς 40 χιλ. δρ., ὁ φόρος ἐπὶ τῶν σύκων εἰσπραττόμενος κατὰ τὴν ἐξαγωγήν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐν τοῖς Τελωνείοις πρὸς δρ. 2 τὸν στατήρα διὰ τὰ ἀκατέργαστα καὶ πρὸς 1.20 κατειργασμένα, ὁ φόρος κουκουλίων, ἀφιονοσπόρου καὶ ὀπίου εἰσπραττόμενος εἰς εἶδος καὶ ὁ τῆς σταφίδος 20 ο/ο διὰ τὴν Ἑπτανησιακὴν καὶ 15 ο/ο διὰ τὴν λοιπὴν παραγωγὴν καὶ ἀποδίδων 4.500.000 δρχ. συμφώνως πρὸς τὴν μετὰ τῆς Προνομίου σύμβασιν, καὶ τέλος ὁ φόρος ἐπὶ τῆς ἐξαγομένης λευκῆς σταφίδος (σουλτανίνα).

Ἡ κειμένη ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, τῶν ἐλαιῶν, τῶν ἐλαιοπυρήνων καὶ τοῦ σάπωνος φορολογία παρουσιάζει ποίαν τινα καθ' ὅλον τὸ Κράτος ὁμαλότητα, διότι ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι ὠρίσθη εἰς 8 ο]ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, εἰς δὲ τὴν νέαν πρὸς 9 ο]ο, ἐκτὸς τῆς Λέσβου ἔνθα εἰσπράττεται ποσοστὸν 11 ο]ο ἐπὶ τῆς ἀξίας κατὰ τὴν ἐξαγωγήν ἐκ τῆς νήσου. Διὰ τὰ ἔλαια τῆς Ἑπτανήσου ὁ φόρος εἶναι ὠρισμένος εἰς 9 δρ. κατὰ βαρέλλαν 52 ὀκάδων σταθμικῶν, εἰσπραττόμενος κατὰ τὴν ἐξαγωγήν διὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας Οἰτύλου καὶ Γυθείου λεπτὰ 6 κατ' ὁκᾶν.

Ἐπὶ τοῦ καπνοῦ κατόπιν τοῦ τελευταίου ψηφισθέντος ἐγγείου φόρου, ἐπῆλθεν ὁμοιομορφία φορολογικὴ καθ' ὅλον τὸ Κράτος μὲ μίαν σχεδὸν διαφοράν, ὅτι εἰσπράττεται ἐν μὲν ταῖς Νέαις Χώραις ποσοστὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας πρὸς 11 1/2 ο]ο μετὰ προσθέτου κατὰ τὴν δι' Αἴγυπτον ἐξαγωγήν 2 ο]ο, ἐν δὲ τῇ Παλαιᾷ Βασιλείᾳ ποσοστὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ πρὸς 10 ο]ο. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς βοσκὰς καθ' ὅλον τὸ Κράτος, πλὴν τῆς Κρήτης καὶ Σάμου ἐφαρμόζεται ὁμοιόμορφον σύστημα, κατ' ἀβαλλομένου 8 ο]ο ἐπὶ τοῦ μισθώματος τῶν ἰδιωτικῶν καὶ κοινοτικῶν βοσκῶν καὶ τῶν βοσκομένων ὑπὸ ζώων τοῦ ἰδιοκτητοῦ καὶ τῶν κολλίγων.

Ἴδου ἐν συνόψει ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν σήμερον παρουσιάζει ἡ ἐγγεῖος ἡμῶν φορολογία. Ἡ ὁμοιομορφία τοῦ φόρου, ἣτις εἶναι ἐν ἑκ τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν παντὸς φορολογικοῦ συστήματος, ἐλλεῖπει τελείως ὅχι μόνον πρὸς τὸ εἰσπραττόμενον ποσοστὸν διὰ τὰ προϊόντα τοῦ αὐτοῦ εἶδους καὶ διάφορα τμήματα τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως καὶ ὡς πρὸς τὴν βάσιν αὐτῶν, ἀφοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἡ μόνη ὑγίης ἀρχὴ τῆς λήψεως ποσοστοῦ ἐπὶ τῆς προσόδου. Οἰκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὑπὸ τοιούτας συνθήκας εὐρεθὲν τὸ Κράτος δὲν ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ κατὰ τὰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἃς διερχόμεθα εἰσπράξεις ἃς ἐδικαιούτο. Παρατηροῦμεν προσθέτως καὶ κενὰ ἐν τῇ φορολογικῇ συστάσει, καθ' ὅσον ἀδικαιολογήτως ὅλως εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι πάσης φορολογίας οἱ λαχανόκηποι ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι καὶ αἱ ἀμπελοὶ καθ' ὅλον τὸ Κράτος, ἐκτὸς τῶν σταφιδαμπέλων, αἱ ὁποῖαι ὡς ἄνω ἐξετέθη, φορολογοῦνται ἐπαρκῶς. Τούτων τῶν λόγων ἕνεκεν ἡ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν ἡ μεγάλῃ μεταρρυθμίσις ἡ εἰσαγομένη διὰ τοῦ νομοσχεδίου «περὶ φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου» νὰ λάβῃ ριζικωτέραν μορφήν, ὡς πρὸς τὰ γεωργικὰ προϊόντα καταργουμένων ἀπὸ τοῦδε ὅλων τῶν ἄνω φορολογιῶν, πλὴν τῶν τοῦ καπνοῦ, τῆς σταφίδος καὶ τοῦ ἐλαίου, οἱ ὅποιοι καὶ ἀποδόσεις ἔχουσι σπουδαίας καὶ ἐδράζονται ἐπὶ ὑγίων βάσεων, ἐκτὸς τῆς φορολογίας τοῦ ἐλαίου τῆς Ἑπτανήσου, ἡ ὁποία ὀρθὸν καὶ δίκαιον εἶναι νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ Κράτους.

Θὰ εἴπη τις ὅμως πῶς θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ ἐνὸς τοιούτου συστήματος ἄνευ κτηματολογίου, ἄνευ κοινοτήτων ἱκανῶν νὰ συντάξωσι κατάλογον τῶν κτημάτων ἐκάστου μέλους τῆς κοινότητος, ἄνευ ἀρκετοῦ οἰκονομικοῦ προσωπικοῦ, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν τοιούτην ἐργασίαν; Πολλάκις

παρ' ἡμῖν, ἔνεκα τοιούτων λόγων ἡμποδίσθησαν ἄξιαι λόγου μεταρρυθμίσεις, διότι ἤδη κατὰ τὸ 1834 προκειμένου νὰ ἀποφασισθῇ ἡ διὰ τὸ ἔτος ἐκείνο ἀποδεκάτωσις τῶν προϊόντων, ἐν προοίμῳ τοῦ σχετικοῦ Διατάγματος ἐλέγετο ὅτι δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ συστήματος τῆς εἰσπραξέως τῆς δεκάτης, διότι ἀπητεῖτο πρὸς τοῦτο ὁργάνωσις τῶν δήμων καὶ κτηματολόγιον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον κατὰ τὸ 1855 τὸ νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως Κουμουνδούρου βασιζόμενον ἐπὶ συστήματος διανεμητικοῦ, ἐμπαίσοιτο, ἵνα ἐπακολουθήσῃ μετὰ τινα ἔτη ἡ ἀντικατάστασις τῆς δεκάτης διὰ τοῦ φόρου τῶν ἀροτριώντων. Εὐτυχῶς σήμερον παρὰ πάντων ἀναγνωρίζεται τὸ ἀνωφελές τοῦ κτηματολογίου ὑπὸ φορολογικὴν ἔποψιν, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἔργον ἀπαιτοῦν μακρὰ ἔτη διὰ συμπλήρωσιν αὐτοῦ, ὡς συνέβη ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου διὰ τοῦ κτηματολογίου ἀπαιτήσαντος Ὡθεῖαν διὰ τὴν σύνταξίν του, εἶχον δημιουργηθῇ ἀνισότητες λίαν ὑπερβολικαί. Ἡ μειοψηφία φρονεῖ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν ἐπὶ τῇ βάσει ὑπευθύνων δηλώσεων τῶν φορολογουμένων ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν κοινωτικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν, ὡς ἔγγιστα ἀκριβῆ κατάλογον τῶν κυρίων τῆς γῆς ἐν ἐκάστη κοινότητι κατ' ἔκτασιν καὶ ποιότητα, εἴτα δὲ δι' ἐπιτροπῶν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου ἢ ἐνὸς δικαστοῦ, περιλαμβανουσῶν καὶ μέλη ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐνδιαφερομένων κτηματιῶν, νὰ ἔχωμεν κατάλογον, ὁρίζοντα καὶ τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν τῶν κτημάτων τῶν φορολογουμένων, ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ ὁρίζεται τὸ ὑπερλειόμενον παρ' ἐκάστου ποσόν. Αἱ ἐκτιμήσεις αὗται, ἰσχύουσιν διὰ 5 ἔτη θέλουσι σπουδαίως ἀνακουφίσῃ τοὺς τε φορολογουμένους, οἱ ὅποιοι θὰ γνωρίζωσιν ὅτι κατ' ἔτος θὰ δίδωσιν ἐν δίκαιον ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου τῆς γῆς αὐτῶν, ἀκριβῶς ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ ἄλλα πολιτισμένα Κράτη, οἱ δὲ οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι θὰ ὦσιν διὰ μίαν πενταετίαν ἀπληλαγμένοι μεριμνῶν, ὑποχρεούμενοι ὅπως δι' οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων, ἐν συμπράξει καὶ τῶν δημοτικῶν ἢ κοινωτικῶν συμβουλίων, ἐντὸς τῆς πενταετίας, καθ' ἣν θὰ ἰσχύωσιν οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι ἐξελέγξωσι κατὰ τὰ διὰ Β. Δ. κανονισθησόμενα τὴν ἀκριβείαν αὐτῶν. Φρονεῖ ἐπὶ πλέον ἡ μειοψηφία, ὅτι ἐὰν διαφωτισθῶσι καταλλήλως οἱ εἰς δήλωσιν ὑπόχρεοι, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου περὶ τῆς εὐθύνης αὐτῶν διὰ τὴν περίπτωσιν δόλου κατὰ τὰς δηλώσεις ταύτας καὶ ταυτοχρόνως ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικὸς ὁ ἐντὸς πενταετίας ἔλεγχος αὐτῶν δι' ἐπιτοπίου λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν ὁρίων καὶ τῶν καλλιεργειῶν ἐκάστου κτήματος δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ἐπιτυχίαν διὰ τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων τούτων.»

Ἡ συζήτησις ἐν τῇ Βουλῇ ὑπῆρξε πείσμων. Πλεῖστοι ὡμίλησαν κατὰ τῆς φορολογικῆς ἀφομοιώσεως τῶν διαφορῶν ἐπαρχιῶν, ἄλλοι ἐζήτησαν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς φορολογικῆς ταύτης μεταβολῆς νὰ ἐπιτύχουν μείωσιν τῆς φόρολογίας, οἱ δὲ συντηρητικώτεροι ἔβλεπον ἐν αὐτῇ ἀνευλευθέραν τοῦ

Κράτους ἀνάμειξιν εἰς τὰ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν πολιτῶν (1), ὁ ἴδιος ὁ νομοθέτης μετὰ δειλίας τινὸς εἰσήγαγε τὸ μέτρον του καὶ ἤθελε δοκιμαστικῶς νὰ προβῇ (2).

Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἐψηφίσθη ὁ νόμος δημοσιευθεὶς ὑπ' ἀρ. 1640 τῆς 3 Ἰανουαρίου 1919.

* *

Ὁ νόμος 1640 διὰ τοῦ 1ου ἄρθρου αὐτοῦ κατήργησε:

- 1) Τὸν νόμον Γ'Ω.Λ.Α'. περὶ φόρου τῶν σπειρομένων γαιῶν,
- 2) τὸν φόρον τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν,
- 3) τὸν φόρον τῶν περιβολίων Παλαιᾶς Ἑλλάδος (Νόμος ΒΠ'. 1892),
- 4) τὸν εἰς τὰ τελωνεῖα ἔγγειον φόρον ἐξαγωγῆς ἐσπεριδοειδῶν Ἀνδρου, Νάξου, Τήνου, Ἐρμιονίδος, Τροιζηνίας, Καρυστίας, Σκοπέλου καὶ νήσων τοῦ Αἰγαίου,

5) τὸν εἰς τὰ τελωνεῖα ἔγγειον φόρον ἐξαγωγῆς γεωργικῶν προϊόντων Σάμου καὶ Κρήτης, Ἑπτανήσου καὶ ἐπαρχιῶν Γυθείου καὶ Οἰτύλου, πλὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, σταφίδων, σύκων, ὀπίου, ἀφιονοσπόρου καὶ κουκουλίων,

6) τὸν ἐπὶ τῶν λαχανικῶν καὶ ὀπωρικῶν δημόσιον φόρον Κρήτης.

Οὕτω διὰ λόγους, προφανῶς, ταμιευτικοὺς διετήρησε τὴν εἰς τὰ τελωνεῖα φορολογίαν τῶν σπουδαιότερων προϊόντων, ἐλαίου, σταφίδος, σύκων, ὡς καὶ κουκουλίων καὶ ὀπίου, τὴν εἰς τὰ ταμεῖα καταβαλλομένην φορολογίαν τοῦ ἐλαίου (ἐλαιοδεκάτην εἰσπραττομένη δι' ἐνοικιάσεως), τὸν ἐπὶ τοῦ καπνοῦ ἔγγειον φόρον καὶ τὸν ἐπὶ τῶν βοσκῶν καὶ τῶν ζώων (3). Ἡ εἰσαχθεῖσα ὅμως ἀρχὴ τῆς φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου καὶ ἡ κατάργησις τῆς φορολογίας ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω προϊόντων, καίτοι μὴ τῶν κυριωτέρων, πλὴν τῶν δημητριακῶν εἶναι ἐναρξίς πράγματι σπουδαίας φορολογικῆς περιόδου.

Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον τῆς φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου αἱ ἐκ

(1) Βλ. ἀγόρευσιν προεδρεύοντος Κυβερνήσεως ἀντιπροέδρου Ἐμμ. Ρέπουλη ἐν συνεδρ. 11 Δεκεμβρίου 1918.

(2) Ἐγραφεν ἦδη ἐν τῇ αἰτιολογικῇ του ἐκθέσει: «...Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ τοῦ λίαν ἐπιγόντου, βεβαίως τὸ ἐνδεικνυόμενον μέτρον θὰ ἦτο ἡ ἀνευ ἀναβολῆς κατάργησις πάσης τῆς κειμένης φορολογίας καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῆς διὰ φόρου ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου, ρυθμιζομένου συμφώνως πρὸς τὰς ὑγείας δημοσιονομικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἐπεκράτησαν ἀλλαχοῦ.

Ἀλλὰ τὴν ἀπότομον ταύτην λύσιν, εἰ καὶ θαυμάζω ἐφαρμοζομένην νῦν ἐν Γαλίᾳ, δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ εἰσηγηθῶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ, καθ' ὅς διερχόμεθα περιστάσεις, ὅποτε ἡ ἐγκατάστασις ἀσφαλοῦς ἀποδόσεως ἰσχυροῦς φορολογίας θὰ ἠδύνατο νὰ καταλήξῃ εἰς δυσάρεστα ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα. Ἀλλ' οὐδὲ θὰ ἠδύναμην νὰ δικαιολογήσω τὴν ἀναβολὴν εἰς διήθεν εὐθετωτέρους καιροὺς καὶ πάσης μερικῆς ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος δυναμένου νὰ παρασκευάσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι γενικὴν μεταρρύθμισιν, ἣν θεωρῶ λίαν ἐπείγουσαν...»

(3) Διὰ τοῦ 1992 τοῦ 1920 ἡ φορολογία τῆς καθαρᾶς προσόδου ἐφηρμόσθη καὶ ἐπὶ τῶν κτηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων.

γαιῶν πρόσοδοι διηρέθησαν εἰς α) προσόδους ἐκ γαιῶν καὶ β) προσόδους ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐκ γαιῶν πρόσοδοι εἶναι ἐκεῖνα, αἷς καρποῦται τις δι' ἐκμισθώσεως τῶν γαιῶν του, ὧν εἶναι ἰδιοκτητῆς ἢ ἔχει ἐμπριγμάτων ἢ ἄλλο δικαίωμα ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν.

Ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων πρόσοδοι εἶναι αἱ προκύπτουσαι ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου ἐνεργουμένης γεωργικῆς ἢ κτηνοτροφικῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτοι τῆς ὑπὸ τούτου καὶ τῶν οἰκείων του ἢ δι' ἐργατῶν του καλλιεργηθείσης πρὸς παραγωγὴν καρπῶν ἐκτάσεως ἢ τῆς ὑπὸ ζῶων βοσκηθείσης τοιαύτης πρὸς διατήρησιν ποιμνίων ἢ παραγωγὴν μικρῶν του ἢ μεγάλων ζῶων.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ πρώτη κατηγορία ἀφορᾷ τὰς μεγάλας γαιοκτησίας, οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως διὰ μισθωτῶν τιθεμένας εἰς ἐκμετάλλειν, ἡ δὲ δευτέρα τὰς μέσας καὶ μικρὰς γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις, ὧν τὸν κίνδυνον ἀναλαμβάνει ὁ ἰδιοκτητῆς ἢ καλλιεργητής. Ὁ ἐπὶ τῶν πρώτων φόρος καθαρᾷ προσόδου ὠρίσθη 10 ο]ο, ὁ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων 6 ο]ο.

Οἱ φόροι οὗτοι βεβαιοῦνται διὰ δηλώσεων τῶν φορολογουμένων εἰς τὸν Οἶκον. Ἐφορον ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου διὰ τὴν ἐκ τῶν γαιῶν των ἢ τῶν γεωργικῶν των ἐπιχειρήσεων ἀποκομισθεῖσαν κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος πρόσοδον (τὸ μίσθωμα, προκειμένου περὶ ἐκμισθουμένων γαιῶν, τὸ καθαρὸν κέρδος προκειμένου περὶ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων). Πρὸς ἐξέυρεσιν τοῦ καθαρῶν κέρδους τῆς γεωργ. ἐπιχειρήσεως, ἐκπίπτουνται ἐκ τῶν ἀκαθαρσίων ἐσόδων αὐτῆς:

α) τὰ γενικὰ ἔξοδα διαχειρίσεως, προσωπικοῦ, ἐνοικίων, καὶ τὸ ἐνοίκιον τοῦ ἀκινήτου κεφαλαίου, β) ἡ ἀξία τῶν χρησιμοποιηθέντων ἐντὸς τοῦ ἔτους φθαρτῶν κεφαλαίων (κόπρον, λιπασμάτων κλπ.), γ) αἱ δαπάναι συντηρήσεως καὶ ἀποσβέσεως ἐγκαταστάσεων καὶ μηχανημάτων, δ) τόκοι δανείων ἢ πιστώσεων, ε) οἱ βαρύνοντες τὴν ἐπιχείρησιν πάσης φύσεως φόροι, ς) αἱ δι' ὀριστικῶν ἐγγραφῶν ἀποσβέσεις ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἐξόδων πρώτης ἐγκαταστάσεως.

Ἐκ τοῦ ἐκ γαιῶν εἰσοδήματος (μισθώματος) ἀφαιροῦνται ἐπίσης πρὸς εὔρεσιν τοῦ καθαρῶν κέρδους, τόκοι βαρύνοντες τὸ ἀκίνητον, ἀποσβέσεις αὐτοῦ 7 ο]ο, δαπάναι ἐτήσιοι, ὡς καὶ τοκοχρεωλύσιον μονίμων βελτιώσεων, δυνδροφυτεύσεων, ἀποξηραντικῶν, ἀρδευτικῶν ἀποστραγγιστικῶν κ. λ. π. ἔργων.

Ἐκ τοῦ οὕτω ἐξευρισκομένου καθαρῶν κέρδους ἐκπίπτουνται α) ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων,

1) Δρ. 1200 ἐτήσιως λόγῳ ἐλαχίστου ὀρίου συντηρήσεως,

2) » 50 ο]ο ἐπὶ τοῦ α'. τμήματος τοῦ κέρδους του ἀπὸ Δρ. 1— 5000

3) » 25 ο]ο » » β'. » » » » » 5000—10000

ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου καθαρῶν κέρδους, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν φορολογητέαν καθαράν πρόσδοον ἐπιβάλλεται φόρος 6 ο/ο.

β) ἐπὶ τῶν ἐκ γαιῶν καθαρῶν προσόδων

50 ο/ο ἐπὶ τοῦ α'. τμήματος ἀπὸ δρ. 1—5000

25 ο/ο » » β'. » » » 5000—10000

ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν φορολογητέαν καθαράν πρόσδοον ἐπιβάλλεται φόρος 10 ο/ο.

Αἱ δηλώσεις γίνονται ἐφ' ἅπαξ καὶ μόνον ἐν ἡ δηλωτέα πρόσδοος εἶναι ἀνωτέρα κατὰ 10 ο/ο τῆς ἤδη δηλωθείσης ἐπιδίδεται νέα τροποποιητικὴ δήλωσις. Ὁ ἔφορος ἐλέγχει τὰς δηλώσεις καὶ ἐγγράφει εἰς τὸν συμπληρωματικὸν κατάλογον τοὺς φορολογουμένους, ὧν τὰς δηλώσεις ἤλεγχεν ὡς ἀνακριβεῖς. Κατὰ τῆς πράξεως τοῦ Ἐφόρου χωρεῖ προσφυγὴ (ἐνστάσις) ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Προέδρου τῶν Πρωτοδικῶν ἢ ἐνὸς Πρωτοδίκου ἢ τοῦ Εἰρηνοδίκου τῆς ἑδρας τῆς Ἐφορίας, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἐκεῖ Πρωτοδικεῖον, ἐνὸς οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἐνὸς ἰδιώτου. Κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐκδικαστικῆς τῶν ἐνστάσεων Ἐπιτροπῆς χωρεῖ ἔφεσις ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἐδρευούσης εἰς τὸ ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν (ἢν ἐνώπιον τοῦ ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου).

Οὕτως ἐρρυθμίσθη ἡ ἐξακρίβωσις, ἡ βεβαίωσις καὶ εἰσπραξις τοῦ γεωργικοῦ τούτου φόρου.

Δυστυχῶς ἡ γενωμένη ἀρχὴ τῆς φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου ἀνεκόπη ταχέως, τόσον διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα, ὅσον καὶ δι' ἄλλας προσόδους (1).

Ὀλόκληρος ἡ ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι σήμερον περίοδος χαρακτηρίζεται δι' ἀντιδράσεως κατὰ τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν κερδῶν, δι' εὐρέσεως εὐκόλου διὰ τὸ δημόσιον τρόπου φορολογιῶν, διὰ μειώσεως τῆς θέσεως τοῦ φορολογουμένου ἐναντι τοῦ Κράτους, μεθ' οὗ ἀντιδίδει εἰς τὰ περὶ φόρων, διὰ περιβολῆς τῶν Κρατικῶν Φορολογικῶν ὀργάνων μὲ δικαιώματα ὑπεροχῆς ἐναντι τοῦ φορολογουμένου (2), δι' εἰσαγωγῆς νέων φόρων, δι' αὐξήσεως τῶν ὑπαρχόντων, δι' ἐπικρατήσεως ἀνεπιστήμονος ἐμπειρισμοῦ περὶ τε τὴν βεβαίωσιν καὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀντικειμένου τῆς φορολογίας, μὲ τάσιν ἐξασφαλίσεως τοῦ φορολογουμένου μόνον καὶ οὐχὶ τοῦ φορολογουμένου καὶ διὰ καθιερώσεως ἐπικινδύνου συσχετίσεως τῆς ἀποδόσεως τῶν φορολογικῶν δηλώσεων πρὸς ποσοστὰ τῶν βεβαιούντων ἢ δικαζόντων. (3)

(1) Ἀπὸ τοῦ 1921 κατηργήθη αὕτη διὰ τὰς ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων προσόδους καὶ ἀπὸ τοῦ 1923 διὰ τὰς ἐξ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων τοιαύτας, ἀντικατασταθεῖσα διὰ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος ὡς καὶ διὰ τὰς ἐξ ἐλευθερίων ἔργων προσόδους.

(2) Βλ. πρακτικὰ Δικηγ. Συνεδρίου 1928

(3) Νέα φορολογία, βαρύνουσα τὸ γεωργικὸν ἔγγειον κεφάλαιον δέον νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ φορολογία αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως (N. 1642 (1919)).

Αἱ ἀποδόσεις τῆς φορολογίας ταύτης τῆς καθαρᾶς προσόδου τῶν ἐτῶν 1919, 1920 καὶ 1921 ἀπέβησαν ὡς ἑξῆς:

Ἀπολογισμὸς 1919 - 1920		Ἀπολογισμὸς 1920—1921	
Φόρος εἰσodήματος ἐκ γαιῶν			
προϋπολογισθέντα	2.000.000		2.000.000
βεβαιωθέντα	676.074		1.503.000
εἰσπραχθέντα	576.873		1.076.135
Φόρος Γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων			
προϋπολογισθέντα	6.000.000		3.000.000
βεβαιωθέντα	897.492		41.404
εἰσπραχθέντα	723.493		21.573

Ἡ μείωσις αὕτη τῶν ἀποδόσεων ἔναντι τῶν ἀποδόσεων τῶν καταργηθέντων ἑγγείων φόρων πᾶν ἄλλο ἢ ἔπρεπε νὰ ξενίσῃ τὰς φορολογικὰς μας ὑπηρεσίας καὶ νὰ σπεύσουν εἰς κατάργησιν τῆς μόνης δικῆς φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου, διότι α) φυσικὸν ἦτο ἡ μείωσις αὕτη νὰ ἀναμένεται καὶ νὰ εἶναι καὶ μεγάλη, ἀφοῦ μετέβημεν ἀπὸ τὴν φορολογίαν τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου εἰς τὴν τῆς καθαρᾶς, ἡ μεταξὺ τῶν ὁποίων διαφορὰ ἐν τῇ γεωργίᾳ, καὶ ἰδίᾳ τῇ Ἑλληνικῇ εἶναι κολοσσιαία. Ἀρκεῖ νὰ ὑπειθυμίσῃ τις ὅτι πλείσται ἀγροτικαὶ οἰκογένειαι οὐδεμίαν ἀπολαμβάνουν καθαρὰν πρόσδοτον ἐκ τῆς δυσχεροῦς γεωργικῆς των ἐκμεταλλεύσεως, ἀπλῶς κερδίζουσαι διὰ τῆς ἐπιχειρήσεώς των ἐν ἡμερομίσθιον τῆς ἐργασίας των, ἥτις ἄλλως δὲν θὰ εὗρισκε καὶν τοποθέτησιν. Δὲν ἦτο ὅθεν τὸ σύστημα τῆς ἐξευρέσεως τῆς καθαρᾶς προσόδου σφαλερὸν (καίτοι, βεβαίως, δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ καὶ ὁ φυσικὸς εἰς κάθε φορολογίαν φορολογικὸς δόλος τοῦ φορολογουμένου), ἀλλ' ἀπλούστατα δὲν ὑπῆρχε καθαρὰ πρόσδοτος μεγάλη. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐνσυνείδητος ἄνισος φορολογία μεταξὺ γεωργοῦ καὶ ἰδιοκτῆτου οἰκοδομῶν λ.χ. ἐκείνου φορολογουμένου μὲ φόρον ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου (ἀδιάφορον ἐὰν ὑπάρχῃ καθαρὰ πρόσδοτος) τούτου δὲ φορολογουμένου μόνον, ἐὰν ἐπραγματοποίησε καθαράν πρόσδοτον. β) Πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ παρατήρησις ἐπὶ τριῶν μόνων ἐτῶν διὰ γεωργικὰς ἀποδόσεις εἶναι λίαν ἀνεπαρκής, τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἐπιρραζομένης ἀπὸ τόσους, ὡς γνωστόν, παράγοντας φυσικοὺς καὶ κοινωνικοὺς.

γ) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου (ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς ἦτο μικρὸς ὀνόματι μόνον 6 ο), ἐπὶ μικρῶν προσόδων κατερχόμενος (λόγφ τῶν ἐκπτώσεων) εἰς 4 καὶ 3 ο), ὁ συντελεστὴς οὗτος ἠδύνατο νὰ αὐξηθῇ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὰς ἀποδόσεις.

δ) Αἱ φορολογικαὶ μας ὑπηρεσίαι εἶναι ἐντελῶς ἀσχημάτιστοι καὶ ἄπειροι διὰ τῆς αὐτῆς ἐργασίας ἐξευρέσεως τῶν γεωργικῶν ἀποδόσεων καὶ ἔδει νὰ μὴ σπεύσωμεν ἐκ τῶν ἐλλείψεων τῶν ὑπηρεσιῶν μας νὰ κρίνωμεν τὸν φόρον.

Ἐδει ὅθεν νὰ ὀργανωθῇ ἡ φοροτεχνική μας ὑπηρεσία, νὰ προβῶμεν εἰς συνεχεῖς παρατηρήσεις ἐπὶ ἔτη, ἵνα κρίνωμεν τὸν φόρον τοῦτον, νὰ βοηθήσωμεν παραλλήλως τοῖς ἀγρότας μας νὰ ἐξευρίσκουν καὶ αὐτοὶ τὴν πρόσδοτον, περὶ ἧς σήμερον ὀλίγον ἐνδιαφέρονται λόγῳ τῆς μικρότητός της καὶ τέλος ἔδει νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ καθαρὰ πρόσδοτος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Γεωργίᾳ εἶναι μικρὰ καὶ συνεπῶς μικρὰ θὰ εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοιούτου φόρου.

Ἀλλά, δυστυχῶς, ὡς εἵπομεν καὶ αὕτη ἡ μερικὴ φορολογία καθαρᾶς προσόδου μόλις 2 ἔτη ζήσασα καταργήθη καὶ ἔκτοτε (ἀπὸ τοῦ 1921) πειραματίζεται τὸ Κράτος μὲ διάφορα συστήματα ἐγγείου φορολογίας δοκιμάζον κατ' ἔτος ἓν καὶ τοιοῦτον.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς ιδέας ταύτης θὰ ἱκονοποίει τὴν ἀρχὴν τῆς φορολογικῆς ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, ἣν ἀνέγραψε τὸ Σύνταγμα, ἐν ᾧ αἱ φορολογικαὶ μας ὑπηρεσίαι ἀπέβλεπον εἰς τὴν ταμιευτικὴν μόνον ἄποσιν καὶ οὐδὲν ἄλλο. Οὕτω παρὰ τὴν Συνταγματικὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος προέβημεν εἰς ἀποδοχὴν συστήματος φορολογίας καθαρᾶς προσόδου διὰ τινὰς γεωργοὺς, ἀκαθαρίστου δι' ἄλλους μὲ τάσιν πάντοτε ἐξαφινίσεως τῆς φορολογίας καθαρᾶς προσόδου.

•••

14. Οὕτω διὰ τοῦ νόμου 2647 τοῦ 1921 καταργήθη ἡ κατὰ τὸν νόμον 1640 φορολογία καθαρᾶς προσόδου γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπεβλήθη δὲ ἐτήσιος φόρος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν συγκομιζομένων κατ' ἕκαστον γεωργικὸν ἔτος γεωργικῶν προϊόντων, οἷα τὰ δημητριακά, ὀσπρίωδη, βιομηχανικά, χορτονομικά, ἀμπελουργικά, νωποὶ καρποί, ἐσπεριδοειδῆ, κηπουρικά, δενδροκομικά, μελισσοκόμικά, σηροτροφικά, πλὴν τῶν προϊόντων Σταφιδάμπέλων, ἐλαιοδένδρων, δασῶν καὶ καπνοφυτειῶν ἀνερχόμενος εἰς 30% ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς παραγωγῆς καὶ βεβαιούμενος διὰ δηλώσεως περὶ τῆς καλλιεργηθείσης ἐκτάσεως, τοῦ ποσοῦ τοῦ σπόρου, καὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν συγκομισθέντων προϊόντων. Ἐπιτροπὴ ἐδρεύουσα ἐν ἑκάστῳ νομῷ καὶ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Νομάρχου, τοῦ Νομογεωπόνου, τοῦ Οἴκον. Ἐφόρου καὶ ἑνὸς ἀντιπροσώπου μιᾶς ἐκ τῶν συγκεκροτημένων ἐν τῇ ἑδρᾷ τοῦ νομοῦ γεωργικῶν ὀργανώσεων ἢ συνεταιρισμοῦ, προσδιορίζει κατ' ἕκαστον ἔτος καὶ κατὰ νόμον ἢ κατὰ χωρίον τὴν κατὰ μονάδα τιμὴν χονδρικῆς πωλήσεως ἑκάστου προϊόντος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὕρου τῶν ἀπὸ τῆς συγκομιδῆς μέχρι τοῦ χρόνου τῆς συνελεύσεως τῆς ἐπιτροπῆς τιμῶν.

Ὁ φόρος καταβάλλεται εἰς 2 δόσεις (1).

(1) Διὰ τοῦ νόμου τούτου καταργήθη ἡ ἐν ταῖς νέαις χώραις, πλὴν Θράκης, φορολογία ἐπὶ τῆς δεκάτης ἐξαιρέσει τῆς ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, ὡς καὶ ἡ ἐν Κρήτῃ φορολογία τῶν συγκομιζομένων Δημητριακῶν προϊόντων. Ἐπεξετάθη δὲ καὶ ἐν ταῖς νέαις χώραις πλὴν τῶν νήσων Λέσβου καὶ Κρήτης ἡ κατὰ τὸν νόμον ΓΥΘ' ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλλάδι φορολογία ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ φορολογία αὕτη ἀντικατεστάθη διὰ διπλῆς φορο-
 ἐτέρου, εἰσαχθείσης διὰ τοῦ νόμου 3338 τοῦ 1925 κατὰ τὴν ὑποίαν α) ἐπε-
 βλήθη ἐτήσιον δικαίωμα δρ. 3 50 κατὰ στρέμμα ἐπὶ πασῶν ἐπὶ τῶν καλλι-
 λογίας στρεμματικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου καὶ ἀφ'
 ἐργουμένων ἢ πεφυτευμένων γαιῶν β) ἐπεβλήθη ἐτήσιος φόρος ἐπὶ τοῦ ἐν
 Ἑλλάδι προκύψαντος καθαροῦ κέρδους ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐν τῇ περιφε-
 ρείᾳ τῆς Οἰκον. Ἐφορείας γεωργικῶν (συμπεριλαμβανομένων τῶν κτηνο-
 τροφικῶν πλὴν τῶν δι' αἰγοπρόβατα καὶ χοίρους) ἐπιχειρήσεων τῶν ἀσκη-
 θεισῶν κατὰ τὴν γεωργικὴν περίοδον τὴν λήγουσαν κατὰ κανόνα ἐντὸς τοῦ
 οἰκονομικοῦ ἔτους τῆς φορολογίας. Ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς ὥρισθη εἰς
 10 ο|ο ἐπὶ τοῦ καθαροῦ κέρδους, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐνεργήθη ἐκπτώσις δρχ.
 25.000. Οἱ φορολογούμενοι ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποβάλλωσι δηλώσεις περὶ
 τῆς παραγωγῆς αὐτῶν καὶ περὶ τῶν κατ' αὐτὴν δαπανῶν Ἡ δέξια τῆς
 ἀκαθαρίστου παραγωγῆς ἐξευρίσκεται διὰ καθορισμοῦ τιμῶν τῶν προϊόν-
 των ὑπὸ ἐπιτροπῆς ὁμοίως πρὸς τὸν ἀνωτέρω νόμον 2647. Ἐννοεῖται ὅτι
 ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς περιέργου ἐξευρέσεως τῆς καθαρᾶς προσόδου, ἀφοῦ αὐ-
 τη θάκαθωρίζετο οὐχὶ ἐπὶ τῇβάσει τῶν πραγματοποιηθεισῶν εἰσπράξεων ἐκά-
 στου γεωργοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει φανταστικῶν εἰσπράξεων προκυπτουσῶν ἐκ
 τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς δηλουμένης ὑφ' ἐκάστου παραγωγῆς ἐπὶ τὰς τιμὰς, ἃς
 καθώριζεν ἡ Ἐπιτροπὴ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Νόμος οὗτος κατηργήθη κατὰ τὸ
 ἐπόμενον ἔτος διὰ τοῦ ἀπὸ 18 Ἀπριλίου 1926 Νομοθετικοῦ Διατάγματος
 εἰσαγαγόντος φορολογίαν ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων (δεκάτην) 5 ο|ο,
 καταβαλλομένην εἰς εἶδος καὶ εἰσπραττομένην δι' ἐνοικιάσεως.

Ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθοῦσα μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1926 Ἐθνосу-
 νέλευσις διὰ ψηφίσματος αὐτῆς ἀπὸ 3 Ἰουνίου 1927 κατήργησε τὴν μέχρι
 τότε ἔγγειον φορολογίαν καὶ ἀντ' αὐτῆς εἰσήγαγε διανεμητὸν κατὰ κοινό-
 τητας φόρον 5 ο|ο ἐπὶ τῶν συγκομιζομένων γεωργικῶν προϊόντων. Τὸν φό-
 ρον τοῦτον μειώσας εἰς 2 1|2 ο|ο ἐρρῦθμισε περαιτέρω ὁ ἀπὸ 23 Σεπτεμ-
 βρίου 1927 νόμος 3408, ὅστις καὶ ἰσχύει ἔκτοτε.

Κατὰ τὸν Νόμον τοῦτον ἐπιβάλλεται ἐτήσιος φόρος κατὰ δῆμον ἢ κοι-
 νότητα ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν καθ' ἕκαστον γεωργικὸν ἔτος συγκομιζομένων
 γεωργικῶν προϊόντων πλὴν τῶν προϊόντων σταφιδαμπέλων, ἀμπέλων, ἐλαι-
 οδένδρων, δασῶν, καὶ καπνοφυτειῶν, ὀπίου καὶ ἀφιονοσπόρου, καὶ τῶν
 προϊόντων τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ὡς καὶ τῶν μὴ θεριζομένων βοσκῶν
 εἰ δὲ καὶ τῶν προϊόντων σηροτροφίας, μελισσοκομίας καὶ κτηνοτροφίας.

Διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀναλογούντος εἰς ἐκάστην κοινότητα φόρου
 λαμβάνεται ὡς βάσις τὸ ἐνοίκιον τὸ ἐπιτευχθὲν κατὰ τὰς οἰκειάς δημοπρα-
 σίας τοῦ φόρου ἔγγειου παραγωγῆς τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1926—27 συμ-
 φώνως πρὸς τὸ ἀνωτέρω ἀπὸ 18 Ἀπριλίου 1926 Νομοθ. Διάταγμα.

Ἡ κοινότης τὸν καταλογισθέντα εἰς αὐτὴν φόρον διανέμει μεταξὺ τῶν
 φορολογουμένων ἀναλόγως τῶν ὑφ' ἐκάστου συγκομιθέντων καὶ ὡς ἀνω-

τέρω ὑποκειμένων εἰς τὸν νόμον τοῦτον προϊόντων. Ὁ φόρος καταβάλλεται εἰς δόσεις (1).

Τροποποίησιν τῶν περὶ φορολογίας τῆς σταφίδος νόμων ἀποτελεῖ ὁ περὶ ἰδρύσεως τοῦ Αὐτονόμου Ὁργανισμοῦ Σταφίδος, τοῦ ἀντικαταστήσαντος τὴν πρῶην Προνομιοῦχον Ἑταιρίαν Σταφίδος νόμος (2). Ὁ Αὐτόνομος Ὁργανισμὸς Σταφίδος (Α.Σ.Ο.) εἰσπράττει παρὰ τῶν σταφιδοπαραγωγῶν κατὰ τὴν ἔξαγωγὴν τὸ παρακράτημα, ὡς καὶ ἡ «Ἑνιαία» καὶ ἀποδίδει κατ' ἔτος εἰς τὸ Δημόσιον ποσόν, ὁριζόμενον ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ὁ φόρος οὗτος ὠρίσθη διὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1926-1927 εἰς δρ. 33 ἑκατομμύρια, διὰ τὸ 1927-1928 εἰς 40, διὰ τὸ 1928-1929 εἰς 50 καὶ διὰ τὸ 1929-1930 καὶ 1930-1931 εἰς 75 ἑκατομμύρια.

Διὰ τοῦ νόμου 2125]1926 ὁ φόρος τῶν σφαζομένων ζώων παρεχωρήθη εἰς τοὺς δήμους.

Διὰ τοῦ Ν. Δ. 24 Δ)βρίου 1922 κατηργήθη ἡ ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου φορολογία τῶν κτηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπεβλήθη ἐτήσιος φόρος ἐπὶ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων δρ. 5 κατὰ κεφαλὴν καὶ ἐπὶ τῶν χοίρων δρχ. 12 κατὰ κεφαλὴν, βεβαιούμενος πάλιν, κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα διὰ δηλώσεων ἐλεγχόμενων δι' ἀπαριθμήσεως. Διὰ τοῦ νόμου 3338 ἐπανεφέρθη ἡ φορολογία τῶν κτηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐκείνου σύστημα ἐξευρέσεως τῆς ἀξίας τῆς παραγομένης χαρτονομῆς (3), περιορισθεῖσα ὅμως εἰς τὰς κτηνοτροφικὰς ἐπιχειρήσεις μεγάλων ζώων, ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων διατηρηθείσης τῆς ἀνωτέρω (Ν. Δ. 24 Δ)βρ. 1922) φορολογίας. Διὰ Ν. Δ. 15 8)βρίου 1923 ἠϋξήθη εἰς δρ. 15 ἡ φορολογία τῶν χοίρων.

*Ἐκτακτος φόρος βαρύνων καὶ τὸ γεωργ. ἔγγειον κεφάλαιον εἰσῆχθη διὰ τῆς ἐφ' ἡμᾶς φορολογίας τοῦ κεφαλαίου (Ν. Δ. 3 Μαρτίου 1923).

Ἐπὶ πλέον ἐπανελήφθησαν τὰ τέλη ἔξαγωγῆς. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἡ ἱστορία τῶν τελῶν ἔξαγωγῆς, καταργηθέντων τέλος τῷ 1873.

Δυστυχῶς ἐν τῇ μανίᾳ φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως εἰσῆχθησαν πάλιν τὰ τέλη ταῦτα.

Διὰ τοῦ Ν. 2961 (1922) ἐπεβλήθη τέλος ἔξαγωγῆς ἐπὶ τῶν σύκων (10,05 δρ.) καὶ ἐπὶ τῶν κουκουλιῶν (δρ. 1,50) κατὰ σταθμικὸν χιλιόγραμμον. Διὰ δὲ Ν. Δ. 29]12)1922 ἐπεβλήθησαν τέλη ἔξαγωγῆς εἰσπραττόμενα εἰς μεταλλικὰς δραχμὰς ἐπὶ τῶν ἐλαίου, ἀκατεργάστων δερμάτων, ἐρίου, τυροῦ,

(1) Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀντεκατεστάθη ὁ ἐν τοῖς τελωνείοις εἰσπραττόμενος κατὰ τὴν ἔξαγωγὴν ἔγγειος φόρος ἐκ δρ. 2 κατ' ὅκᾳ ἐπὶ τῶν ξηρῶν κουκουλιῶν δι' ἔγγειου φόρου 3 ο]ο ἐπὶ τῆς ἀγοραίας ἀξίας αὐτῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ, ἐμειώθη δὲ καὶ τὸ ἔξαγωγικὸν τέλος ἐπὶ τῶν κουκουλιῶν ἀπὸ 15 ο]ο εἰς 8 ο]ο.

(2) Ν. Δ. 10 Αὐγούστου 1925 καὶ Ν. Δ. 20 Νοεμβρίου 1925, 16 Σεπτεμβρίου 1926 κυρωθέντα διὰ Ν. Δ. 11 Νοεμβρίου 1927 καὶ νόμων 3156, 3157, 3158 τοῦ 1930.

(3) βλ. ἀνωτ. σελ. 407.

καπνοῦ, μέλιτος, ἑσπεριδοειδῶν, ὀπωρῶν λαχανικῶν, ὀπίου, μαραθοσπόρου, ἀφιονοσπόρου καὶ οἴνου. Διὰ Ν. Δ. 23)4)1923 τῶν τελῶν τούτων ἀπηλλάγησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἄνω εἰδῶν, περιορισθέντος τοῦ τέλους εἰς τὸν τυρόν, τὰ ἔρια, τὸ μέλι, τὰ ἀκατέργαστα δέρματα, τὰ χαρούπια, τὸ ὄπιον, τὸν καπνόν, ἔτι δὲ τὸν βάμβακα καὶ τὸν βαμβακόσπορον τὸ ἐφ' οὗ τέλος κατηργήθη διὰ τοῦ Ν. Δ. 23 Νοεμβρίου 1923: Διὰ τοῦ νόμου 3049 περιωρίσθη τὸ ἐπὶ τοῦ καπνοῦ τέλος (1) καὶ ἀπὸ τοῦ 1925 κατηργήθη ἐντελῶς τοῦτο. Διὰ τοῦ νόμου 3421 ἐπανελήφθη τὸ τέλος ἐξαγωγῆς ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, ὁρισθὲν εἰς 40)ο, διὰ δὲ τοῦ νόμου 3723 τὸ τέλος ἐξαγωγῆς κεφαλοτυρίου ὁρίσθη εἰς 2 δρχ. 2 κατὰ χιλιόγραμμον. Ἐπανήλθομεν οὕτω εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1873 καὶ οὐσιαστικῶς τὴν πρὸ τοῦ 1859 (2) ἐποχὴν, ἰσχύος ἐξαγωγικῶν φόρων καὶ ἐξαγωγικῶν τελῶν, σὺν τῇ ἰσχύϊ τελῶν ἀδείας ἐξαγωγῆς (3) καὶ τῶν στατιστικῶν τελῶν (4).

15. Κατὰ ταῦτα σήμερον μὲ τὰς τόσας μεταρρυθμίσεις καὶ μεταβολὰς ἡ γεωργικὴ μας φορολογία παρουσιάζεται ὡς ἑξῆς :

1) Φορολογία καθαρᾶς προσόδου 120)ο ἐπὶ τῶν ἐξ ἐκμισθώσεως γαιῶν εἰσοδημάτων, βεβαιουμένη διὰ δηλώσεων τῶν φορολογουμένων.

2) Φορολογία καθαρᾶς προσόδου 100)ο ἐπὶ τῶν ἀσκούντων ἰδίαν κτηνοτροφικὴν ἐπιχείρησιν μεγάλων ζώων, ἥτοι πλὴν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων.

3) Φορολογία ἐλαίου 7 0)ο (5) ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, εἰσπρατμένη εἰς εἶδος κατὰ τὴν ἐκθλίψιν τῶν ἐλαίων εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον καὶ ἐνοικιαζομένη (ἐλαιοδεκάτη) εἰς τὰς ἐλαιοφόρους ἐπαρχίας πλὴν Ἑπτανήσου καὶ νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ Πηλίου.

4) Φόρος δεκάτης 100)ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου τοῦ παραγομένου καπνοῦ εἰσπραττόμενος κατὰ τὴν λήψιν ἀδείας κατοχῆς καπνοῦ κατὰ τὰς σχετικὰς περὶ μονοπωλίου κοπῆς καπνοῦ διατάξεις.

5) Φόρος κουκουλίων 30)ο ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς (διανεμητὴ φορολογία).

6) Φόρος σταφιδοκάρπου 150)ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σταφιδοκάρπου, βεβαιούμενος εἰς τὰ τελῶνεϊα κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν.

7) Φόρος σύκων 4 δρχ. κατὰ στατῆρα ὁμοίως βεβαιούμενος καὶ εἰσπραττόμενος.

3) Φόρος ὀπίου καὶ ἀφιονοσπόρου 8ρχ. 4. κατ' ὁκᾶν ἐξαγομένου, ὁμοίως βεβαιούμενος καὶ εἰσπραττόμενος.

(1) Β. Δ. 13 Φεβρ. 1924.

(2) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 388.

(3) Νόμος 651)1915 καὶ 933 1917 τέλη ἀδείας ἐξαγωγῆς οἴνου.

(4) Νόμος 2110)1920.

(5) μείον 250)ο ἀπὸ τοῦ 1930,

9) Φόρος δημητριακῶν, ὀσπρίων, κηπουρικῶν καὶ λαχανικῶν 21)20)ο τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, διανεμητὴ φορολογία (ο).

10) Ἀφορολόγητοι μένουν αἱ ὀπῶραι καὶ τὸ μέλι.

11) Φόρος τῶν ζώων ὃ δοχ. κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ 15 ἐπὶ τῶν χοίρων βεβαιούμενος διὰ δηλώσεων.

12) Φόρος τοῦ οἴνου 50)ο ἐπὶ τῆς ἀγοραίας τιμῆς, βεβαιούμενος κατὰ τὴν ἀποθήκευσιν ὑπὸ τοῦ οἰνοπώλου διὰ δηλώσεως.

13) Τέλη ἐξαγωγικὰ ἐπὶ τῶν χαρουπίων, ὀπίου, καπνοῦ, βάμβακος, τυροῦ, ἐρίων, κουκουλίων, μέλιτος, δερμάτων καὶ ἐλαίου (2).

Τοὺς φόρους τούτους ἐπαυξάνει κατὰ 400)ο ἡ ὑπὲρ τῶν ἀναγκαστικῶν δανείων πρόσθετος φορολογία, κατὰ 2—7 ο)ο ἡ ὑπὲρ ὁδοποιίας, καὶ λοιποὶ Δημοτικοὶ καὶ ὑπὲρ παντοίων ἄλλων σκοπῶν πρόσθετοι φόροι (3).

16. Οὕτως ἐξειλήχθη ἡ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν μας πραγμάτων φορολογικὴ πολιτικὴ. Καθὼς ἐξετέθη ἀνωτέρω οὐδεμία σταθερὰ κατεύθυνσις, συστηματικὴ πρόνοια, ἔλλογος δημοσιονομικὴ δρᾶσις, παρατηρεῖται εἰς τὴν ἑκατονταετη πλεόν δρᾶσιν τοῦ Κράτους. Οὔτε παρατηρεῖται συσχετίσις τῆς φορολογικῆς πρὸς τὴν γεωργικὴν τοῦ Κράτους μέριμναν ἢ πολιτικὴν. Οὐχὶ ἡ παρακολούθησις τῶν προβλημάτων τῆς παραγωγῆς, τοῦ κόστους τῶν παραγομένων προϊόντων, τῆς μεταφορᾶς τῶν προϊόντων τούτων, τῆς συγκοινωνίας, οὔτε ἡ ἐμπορικὴ θέσις τῶν προϊόντων μας, οὔτε ἡ κοινωνικὴ θέσις τῶν ἀγροτῶν μας λαμβάνονται ὑπ' ὄψει ἐν τῇ ἀσκουμένῃ πολιτικῇ. Νομίζει τις ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι τυφλὸν ἀπέναντι τῶν τόσων προβλημάτων, ποῦ ὀρθώνονται εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς γεωργικῆς οικονομίας τοῦ τόπου. Εἴτε αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται ἡ παραγωγή ἐνὸς προϊόντος, εἴτε ἡ χώρα χάνει μίαν ἢ πολλὰς ἀγοράς γεωργικῶν μας προϊόντων, εἴτε ἀλλάζει ἡ δημογραφικὴ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρίων μας ἢ φορολογικὴ πολιτικὴ εἶναι ἀσυγκίνητος. Κινεῖται μόνον ἐπὶ τῆς τροχιάς τῆς ταμιευτικῆς σκοπιμότητος καὶ τῶν πολιτικοκομματικῶν συμβιβασμῶν. Φωτισμένη γεωργικὴ φορολογικὴ ὑπηρεσία εἶναι τι ἄγνωστον εἰς τὸ Κράτος. Καὶ ἂν ἡ καθολικὴ ψηφοφορίαι, ἥν ἀπὸ τοῦ 1844 διὰ τοῦ Συντάγματος ἔχουσιν οἱ ἀγρόται μας δὲν ὑπῆρχε, ἡ ταμιευτικὴ μόνον ἀποψις, ἡ ἀμβλυωπία, ἡ στενότης τοῦ ὀρίζοντος τῶν φορολογικῶν μας ὑπηρεσιῶν καὶ ὁ ἐμβαλωματικὸς ἐμπειρισμὸς τῶν θὰ εἶχον ἤδη κατεξαντλήσει τοὺς ἀγρότας μας.

Δὲν ἔχομεν, δυστυχῶς, στατιστικὰ δεδομένα διὰ νὰ παρακολουθίσωμεν κατὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν τὴν τεκίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ πόλεων καὶ χωρίων καὶ τὴν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος παραγωγὴν διὰ νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ ἐὰν ἡ φορολογικὴ μας πολιτικὴ ὑπεχώρησε, τοῦλάχιστον ὀνομαστικῶς, εἰς τὴν ταμιευτικὴν σκοπιμότητα μᾶλλον ἢ τὰς διαμαρτυρίας τῶν

(1) Ἀνεσταλμένη προσωρινῶς ἀπὸ τοῦ 1930.

(2) Ἀνάλυσιν τῶν φορολογικῶν τούτων βλ. ἐν Α. Δ. Σ ἰ δ ε ρ ι «Γεωργικὴ φορολογία» Ἀθῆναι 1930.

(3) Βλ. Α. Δ. Σ ἰ δ ε ρ ι ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 55.

ἀγροτῶν μας, ἤτοι ἐν ἐπηκολούθησε αὐξήσις ἢ μείωσις τῶν φορολογικῶν τῶν γεωργῶν μας βαρῶν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐνῶ ἀρχικῶς (1834) σχεδὸν ὅλα τὰ γεωργικὰ προϊόντα ἐφορολογοῦντο μὲ φόρον 10 ο|ο ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου, βαθμιαίως καὶ ἡ φορολογία αὕτη ἐμειώθη καὶ πολλὰ τῶν ἄλλοτε φορολογουμένων εἰδῶν ἀπηλλάγησαν πάσης φορολογίας. Ἄλλ' ἐξ ἄλλου ἡ ἐπέκτασις τῆς εἰς τὰ τελωνεῖα κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν καταβολῆς τῶν ἐγγείων φόρων ἀποτελεῖ μεγαλυτέραν καὶ τῆς δεκάτης φορολογίαν. Καὶ δὲν φορολογεῖται μὲν πλέον ἡ παραγωγὴ δενδρωδῶν καλλιιεργειῶν, ὁ φόρος τῶν δημητριακῶν καὶ κηπουρικῶν προϊόντων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 3 ο|ο τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου (1), ἡ ἐλαιοδεκάτη εἶναι μόνον 7 ο|ο (2), ὁ φόρος τοῦ οἴνου 5 ο|ο καὶ μόνον τοῦ καπνοῦ ὁ ἐγγεῖος φόρος εἶναι ἡ δεκάτη (3).—πάντες οἱ φόροι οὗτοι ἠῤῥξημένοι κατὰ 40 ο|ο διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκαστικῶν δανείων (4) — ἀλλ' ἡ ἐν τοῖς τελωνείοις φορολογία τῶν γεωργικῶν προϊόντων ὑπερβαίνει τὴν πάλαι δεκάτην, οὕσα 12 ο|ο τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου (5) ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου ἐλαίου καὶ 15 ο|ο ἐπὶ τῆς ἐξαγομένης σταφίδος, σὺν προσθήκῃ ἐτέρων 40 ο|ο τῶν φόρων τούτων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν Ἀναγκαστικῶν τοῦ Κράτους δανείων.

Μέχρι τοῦ 1861, ἤτοι ἐπὶ τριακονταετίαν ὁλόκληρον ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τοῦ Κράτους ἡ ἄμεσος φορολογία μόνον ἀγροτικὸν ἐγγεῖος φόρον ἐγγώριζε, πλὴν μικροῦ φόρου τῶν οἰκοδομῶν καὶ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος (6) μόλις ἀπὸ τοῦ 1861 εἰσαχθείσης τῆς φορολογίας τῶν μεταλλείων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1878 τῆς φορολογίας τῶν ἀωνύμων ἐταιρειῶν, μόνον δ' εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους (1909) εἰσαχθέντος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Ἐνῶ δὲ πάντες οἱ ἄλλοι ἄμεσοι φόροι, πλὴν τοῦ φόρου τοῦ ἐπιτηδεύματος, πλήττουσι τὴν καθαρὰν πρόσδοτον, ἡ γεωργικὴ μας φορολογία ἀποτελεῖ ἐπίμονον καὶ δύστροπον ἀναχρονισμόν φορολογίας τῆς ἀκαθαρίστου τῶν γεωργῶν μας φορολογίας. Οὕτως ἐνῶ ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς τῶν ἄλλων ἀμέσων φόρων δὲν ὑπερβαίνει τὸ 12 ο|ο τῆς καθαρᾶς προσόδου, ὁ τῶν γεωργικῶν φόρων ὑπερβαίνει καὶ τὸ 15 ο|ο τῆς ἀκαθαρίστου, φθάνει οὕτω εἰς ἀπορρόφησιν τοῦ 50 ο|ο πολλάκις τῆς προσόδου τοῦ γεωργοῦ (7).

Τελικῶς ὅθεν παρίσταται σήμερον ἡ φορολογία μας ἐπὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων βαρεῖα καὶ πλήττουσα τὴν ἀκαθαρίστην πρόσδοτον, ἐν βαρυστάτῃ μάλιστα ἀναλογία πρὸς τὴν καθαρὰν πρόσδοτον, μὴ ἀπαντωμένη εἰς οὐδένα ἄλλον ἄμεσον φόρον. Σύστημα δὲν ὑπάρχει, ἀντ' αὐτοῦ δὲ τερατώδης πολυμορφία ἀποτελοῦσα ἐν ἔτι βάρος διὰ τὸν γεωργόν μας ὑπαγό-

(1) Ἰσχύων νόμος 3408 τοῦ 1927.

(2) μειωθείσα κατὰ 25 ο|ο κατὰ τὸ ἔτος 1930.

(3) σὺν προσθέτους φόρους 16 ο|ο

(4) βλ. Α. Δ. Σίδερι—Γεωργ. φορολογία σελ. 56

(5) μειωθείς ἀπὸ τοῦ 1930 κατὰ 25 ο|ο

(6) μικρᾶς ἀποδόσεως βλ. σελ. 390

(7) βλ. Α. Δ. Σίδερι—Γεωργικὴ φορολογία σελ. 27, 30, 36, 38, 64, 67

μενον εἰς πλῆθος φορολογικῶν δικαιοδοσιῶν καὶ βαρυνόμενον μὲ φορολογικὰς ὑποχρεώσεις καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Πλεῖστοι τῶν ἀμέσων τούτων φόρων εἶναι μᾶλλον ἔμμεσοι (φόρος τοῦ οἴνου, ἐξαγωγικοὶ δασμοὶ) διάφορα δημιουργοῦντες ζητήματα ἐπιπτώσεως αὐτῶν (1). Ἀναμιῖξ ὑπάρχουν φόρος δεκάτης, διανεμητὴ φορολογία, φόρος καθαρᾶς προσόδου, ἔμμεσοι μετ' ἀμέσων φόρων, ἄλλη φορολογία μὲ ἄλλο μέτρον καὶ κατ' ἄλλην διαδικασίαν εἰς μίαν καὶ ἄλλη φορολογία εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν διαφόρως ἐπηρεάζουσαι τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων. Ὁ ἐμπειρισμὸς εἶναι τοιοῦτος καὶ σήμερον, οἷος καθ' ὅλην τὴν ἑκατονταετίαν ταύτην. Ἡ συστηματοποίησις τῆς ἐγγείου φορολογίας μας ὑπὲρ ποτε ἐπιβάλλεται σήμερον. Ἡ ἐλάφρυνσις αὐτῆς καὶ ἡ ἀντικατάστασις διὰ τῆς φορολογίας καθαρᾶς προσόδου εἶναι πλέον ἔργον δικαιοσύνης καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἐπιβαλλομένης φορολογικῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εἰσαγωγή.—2. Ἡ γεωργικὴ φορολογία ἐπὶ Τουρκοκρατίας.—3. Ἡ φορολογία ἐπὶ Ἐπαναστάσεως καὶ μέχρις Ὁθωνος (1821—1833).—4. Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ τῆς Ὁθωνεῖου Δυναστείας (Γενικῶς).—5. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ συστήματος τῆς εἰς τὰ τελωνεῖα πληρωμῆς τῶν ἐγγείων φόρων κατὰ τὴν ἐξαγωγήν (1841) καὶ τῆς στρεμματικῆς φορολογίας (1845).—6. Κρίσεις ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης.—7. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις 1863—1864.—8. Ἀπὸ τῆς Βασιλείας Γεωργίου Α' μέχρι σήμερον α'. περίοδος (1864—1892).—9. Κατάργησις τῆς δεκάτης, πλὴν ἐπὶ τοῦ ἐλαίου. Ἡ φορολογία τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν (1889).—10. Β'. περίοδος Συστηματοποιήσεως τῆς ἐγγείου φορολογίας (1892).—11. Ἡ περίοδος 1892—1919—Α'. μέχρι τοῦ 1909.—12. Ἀπὸ τοῦ 1909—1919.—13. Ἡ φορολογία τῆς καθαρᾶς προσόδου.—14. Ἡ κατάργησις τῆς φορολογίας καθαρᾶς προσόδου καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πρῶην φορολογίαν τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου.—15. Ἡ σήμερον ἰσχύουσα φορολογία.—16. Συμπεράσματα.

1) Βλ. Α. Δ. Σ (δ ε ρ ι - αὐτόθι σελ. 12, 35,